

Lei-Document 51

17 AUGUSTUS 2016

LeiDocument is een uitgave van de Leido Academy

Het is zover: de voorstellen vanuit de overheid ten aanzien van de positionering van de Ad als een opleiding binnen het hoger onderwijs liggen op tafel en zijn ter inzage aan het veld voorgelegd. Uiterlijk 2 september a.s. moeten reacties en commentaren bij OCW binnen zijn. Zie daarvoor bij: <https://www.internetconsultatie.nl/wetsvoorstelverzelfstandigingassociatedegree>.

Uiteraard doen we als Leido een duits in het digitale zakje. In deze nieuwsbrief vindt u onze uitgebreide inbreng, en dit stuk zal ook bij de consultatie worden geupload.

Bijeenkomst 26 augustus

We willen echter ook nog de kans grijpen om met een aantal personen die in de praktijk met de Ad te maken hebben of zullen gaan krijgen, van gedachten te wisselen. Daarbij kan ons worden gewezen op zaken die wellicht toch anders liggen dan wel ontbreken. Daarom is er een bijeenkomst over de voorstellen van OCW, te houden op:

Vrijdag 26 augustus van 10.15 tot 12.45 uur in Amersfoort-Schothorst, in het gebouw van de Stichting Praktijkleren, Disketteweg 11, Amersfoort-Schothorst.

Aanmelden is nog mogelijk door het sturen van een e-mail naar info@leido.nl.

Opbouw van deze nieuwsbrief

U ziet dat er weer zeer veel pagina's zijn gebruikt om de wetsvoorstellen van commentaar te voorzien. Derhalve is geprobeerd een bepaalde ordening aan te brengen, met een viertal hoofdstukken.

- Hoofdstuk 1: Algemene zaken betreffende de positionering van de Ad als opleiding binnen de WHW, die niet altijd specifiek op een artikel betrekking hebben en daarom hier apart onder de loep worden genomen.
- Hoofdstuk 2: Zaken betreffende het hoger onderwijs in het algemeen, mede vanwege het feit dat de overheid deze gelegenheid wil aangrijpen om ook punten 'recht te zetten' – maar dan kunnen we ook nog wel meer zaken aandragen... hierbij dus.
- Hoofdstuk 3: De voorgestelde artikelen om aan te passen vanwege het neerzetten van de Ad als opleiding – door ons van kanttekeningen voorzien, vooral inhoudelijk maar hier en daar ook tekstueel.
- Hoofdstuk 4: De toelichting zoals deze door OCW wordt gekeken op de voorstellen ten aanzien van de WHW – ook weer van commentaar voorzien, inhoudelijk en waar relevant tekstueel.

Daarnaast wordt ter inleiding hieronder eerst nog per hoofdstuk en per paragraaf een aantal statements op een rijtje gezet als het gaat om de meest opmerkelijke zaken die we tegen het lijf zijn gelopen, en naar onze mening in ieder geval nadere bespreking behoeven. Dat maakt het wellicht ook iets gemakkelijker om dit stuk in eerste instantie te scannen, maar we denken dat – in tweede instantie – een vorm van 'close reading' door veel Ad-betrokkenen nodig is.

Vragen, opmerkingen, suggesties en alle andere vormen van feedback zijn welkom, ook als u niet op 26 augustus kunt komen. Uiteraard moet u in dat geval ook de kans pakken om via de internetconsultatie deze zaken naar voren te brengen.

Disclaimer

Het wetsvoorstel is op 22 juli verschenen en reageren is in deze fase mogelijk tot 2 september, en dan hebben we het voor het allergrootste deel van onze bevolking, zeker betrokken bij het onderwijs, over de vakantieperiode, uitlopend in de voorbereiding op het nieuwe studiejaar. Er is door ons in een aantal verschillende sessies van gedachten gewisseld, om te komen tot het stuk dat u nu in handen heeft. Daarmee hebben we niet kunnen voorkomen dat bepaalde zaken op verschillende plekken aan de orde komen, met een overlap in kanttekeningen (en we hopen dat ze elkaar

niet tegenspreken...). Excuses daarvoor, maar na 26 augustus zullen we in de loop van september met een update komen, en ook – als blijkt dat er een duidelijke behoefte aan is – opnieuw een bijeenkomst over de wetsvoorstellen beleggen. Dan gaat het absoluut niet over allerlei juridische constructies of daaraan gekoppelde formuleringen... het betreft vooral het gebruikmaken van de kansen om met de Ad tot een 'vernieuwing' te komen, merkende dat juist een aantal van die kansen nadrukkelijk nu niet of nauwelijks door de overheid wordt gegrepen.

Meest opmerkelijke aspecten van het voorstel

We geven hier een lijst met wat steekzinnen betreffende opmerkelijke zaken, per hoofdstuk en per paragraaf. En daarnaast een rijtje met mogelijk interessante aspecten, ter verwijzing.

Hoofdstuk 1

1.1 Oud en nieuw: transformatie 6

De huidige situatie moet voor een Ad worden omgezet naar de nieuwe. De vraag is in hoeverre bestaande regelingen overboord moeten – ook als ze goed werken.

- Mag een P-examen nu niet meer?
- Zelfstandige Ad's en bedrijfsopleidingen.

1.2 Niveau 5 en NLQF 7

Er wordt in het voorstel alleen maar gesproken over Ad en niveau 5 van het EQF. Waarom niet over het NLQF?

- Er is niet voor niets een Nationaal Coördinatiepunt voor inschaling van kwalificaties
- Niet-formele kwalificaties zijn nodig voor het 'levenlang leren'.

1.3 Associate 7

We hebben een Bachelor, een Master en een Associate... degree. Maar waarom niet alles gelijktrekken – om internationaal goed herkenbaar te zijn?

- Het was (is nu nog) een afkorting van 'Associate of the Bachelor degree'
- We moeten aansluiten bij de internationale ontwikkelingen.

1.4 Vrijstellingen voor de bachelor met de Ad = het voorstel... maar... 7

Kern van het geheel: Waarom werken met vrijstellingen voor Ad-alumni die een resterend programma moeten doen voor de bachelorgraad? Dat past niet bij de status van de Ad als opleiding en werkt verstarring in de hand, op termijn. Daarom een heel nieuw voorstel...

- Juridische redenen hiervoor
- Vrijstelling geven wijst op overlap met Bachelor, maar...
- Teveel gericht op aanschuiven bij derdejaarsstudenten
- Resterend programma met eigen gezicht, verschillende 'lengtes' mogelijk en met actuele onderdelen
- 'Time-lag' tussen afspraken en realisatie...
- Andere aanpak nodig: gebruik 'instroom in de post-propedeutische fase van de hbo-bacheloropleiding'

1.5 Deel Ad op mbo-locatie ('format B') 10

Het mag nog steeds, een eerste jaar op de mbo-locatie. Maar het pleidooi is voor een flexibele samenwerkingsovereenkomst.

- Geef wel een format voor de samenwerking, met laat men zelf de juiste afspraken vastleggen
- De overeenkomst wordt ingebed in de gedeelde kwaliteitszorgafspraken mbo-hbo.

1.6 Ad en Deeltijd 11

Mag de Ad het eerste deel van de Bachelor zijn? Hoe kan hiermee flexibel worden omgesprongen?

- Een beschouwing hierover...
- 2+2, en dan twee type deeltijders
- Twee leerlijnen, ook met een vangnet na de Ad.

1.7	Doorstroom-deel (minor) – Ad en Bachelor	12
	Studenten die tijdens de Ad al willen inspelen op het resterend programma om de bachelorgraad te behalen, hoe kunnen deze worden 'bediend'?	
	<ul style="list-style-type: none"> • In de Ad al voorbereiden op het resterend programma, eventueel zonder de Ad te behalen • Kan dit – net als de academische minor in een hbo-bachelor? 	
1.8	Ad en eigen namen – landelijke overleggen	13
	De Ad-opleidingen hebben straks verschillende namen, ook voor dezelfde beroepen. Hoe kan dit worden gestroomlijnd en zo ja, door welke 'organisaties'?	
	<ul style="list-style-type: none"> • Nu mag iedereen nog de eigen Ad-naam kiezen • Komen er Ad-LOO's om dit te gaan regelen en te stroomlijnen? 	
1.9	Nieuwe vooropleidingseisen	14
	Dat wordt een hele klus, nieuwe vooropleidingseisen maken voor de Ad-opleidingen. Wie gaan dit doen? Wat zijn de referentiekaders?	
	<ul style="list-style-type: none"> • Werk aan de winkel op korte termijn, voor 2017/2018, met eigen Ad-eisen • Maar voor welke groepen opleidingen, of alles per opleiding en wie gaat dit regelen? 	
1.10	Eindkwalificaties Ad	15
	Voor de Bachelors is 'alles' al geregeld voor de eindkwalificaties. Nu dus ook aan de slag voor de Ad's...	
	<ul style="list-style-type: none"> • Dit is hard nodig, om een duidelijk niveaubeschrijving te hebben, als basis voor Ad-profielen • Wie gaat dit aanpakken? 	
1.11	De nieuwe Ad... en de doorlopende leerweg naar de Bachelor	15
	De OER is belangrijk voor de doorlopende leerlijn van de Ad naar de bachelorgraad. Maar wat zijn de garanties die in een OER kunnen worden ingebouwd?	
	<ul style="list-style-type: none"> • OER en dynamiek: een handig stel? • Maatwerk voor het resterend programma, en dan een nieuwe bachelorroute? 	
1.12	Ad-afstudeerrichtingen en verschillende lengtes	16
	Kan een Ad verschillende leerlijnen kennen – en dan ook nog met verschillende aantallen studiepunten?	
	<ul style="list-style-type: none"> • Variatie binnen de Ad, en dan ook voor de verschillende voortzettingen... 	
1.13	Associate of Liberal Arts	16
	Nu de koppeling met de relevantie voor de arbeidsmarkt losser wordt, lijkt er zeker ruimte te zijn voor een brede algemene Ad. Daarvan kunnen werkgevers profiteren.	
	<ul style="list-style-type: none"> • Een Ad met over de volle breedte leerlijnen op 5, als basis voor een verdiepend resterend programma • Deze lijn vervangt op de arbeidsmarkt de Bachelor die op 5 aan het werk gaat en dan smal doorgroeit. 	
1.14	Niet elk jaar Ad-studenten	17
	Er was een voorstel om voor kleine Ad's toe te staan om niet elk jaar te hoeven starten...	
	<ul style="list-style-type: none"> • Kunnen deeltijdse Ad's om het jaar starten als er niet genoeg studenten per cohort zijn? 	
1.15	Ad en Bachelor – accreditatie en kwaliteitsborging	18
	Hoe gaat de NVAO om met de dynamiek met twee parallele opleidingen, die ook nog eens aan elkaar kunnen worden gelinkt?	
	<ul style="list-style-type: none"> • Stel dat er geen Bachelor is voor een Ad? In het wo moet er altijd een Master voor elke Bachelor beschikbaar zijn (anders komt de Minister in het geweer)... • Hoe wordt het NVAO-kader voor de Ad-opleiding, ook voor de focus op de doorstroom • Nieuwe regels voor de doelmatigheid, hoe te vertalen naar aanpassingen in de CDHO-oordelen • Her-beoordeling na 6 jaren, kijken wat er is gebeurd met de toezeggingen in de aanvraag en bezien wat er verder is gebeurd (leereffecten). 	

Hoofdstuk 2

2.1 Studiepunten en EC (credits): gelijkwaardig?

21

Wat is het verschil tussen 'studiepunten' (WHW) en 'EC' (NVAO en te vinden bij internationale afspraken)? Moeten we deze situatie accepteren of is er meer aan de hand? We kunnen in ieder geval aantonen dat in Nederland 180 studiepunten een diploma met 240 EC kan opleveren...

- Is de studietijd te versnellen of is dat het geval bij het behalen van leeruitkomsten?
- Internationaal meedoen – wie heeft gelijk: OCW of de NVAO
- EC: 60 ervan per studiejaar, maar de studielast kan verschillen per land
- Deeltijd en studiepunten: niet houdbaar, en dan niet geschikt voor jongeren – of wel met de EC?
- ECVET: geen toekomst...

2.2 1 Ad, 1 B en 1 M = het voorstel... maar...

22

Een cruciaal punt is het voorstel iedereen de kans te geven voor het doen van 1 Ad tegen het wettelijk collegegeld. Dat was te verwachten, maar dan toch... Hier een aantal kanttekeningen, of beter gezegd, een van harte aan te bevelen alternatief, want we willen toch een flexibel systeem – en meer kansen voor 'levenlang leren'?

- Na een formeel diploma: instellingscollegegeld
- Wel mag tegen wettelijk collegegeld: Ad + resterend = B in 4 jaar, ook mag Ad + B = 6 jaar, maar niet mag Ad + Ad = 4 jaar
- Wat is de relatie tussen het collegegeld en de Rijksbekostiging
- Flexibilisering, brede aanpak, cross-overs – nu de kans ervoor grijpen en oppassen voor niet-bedoelde effecten van het feit dat Ad en Bachelor parallel lopen
- Strategisch handelen van studenten om zo lang mogelijk te studeren tegen wettelijk collegegeld
- Ad gedaan en dan kiezen voor het vervolg op basis van dan actuele informatie over de arbeidsmarkt
- Zijn er andere oplossingen mogelijk, denkend aan: studieleningen, studietijd, wettelijk collegegeld en bekostiging – want de bekostiging blijft wel 4 jaar... en kun je die uitreiken in stukken van 2 jaar?
- Komt er een harde knip tussen Ad en resterend programma, ook als de Ad'er een jaar vertraging oploopt?
- De private markt pikt straks het resterende programma als zelfstandige eenheid op.

2.3 Macro-doelmatigheid en samenwerking

28

Een aantal zaken die nu worden geregeld, heeft te maken met de macro-doelmatigheid – ook met medeneming van eerdere plannen en voorstellen.

- Geen instellingen met alleen Ad's
- Het geven van een Ad kan in een andere regio, als de hogescholen aldaar daarin geen noodzaak zien.

2.4 Aanpassen artikel 'versneld traject voor vwo'ers en anderen'

28

Het valt niet te verwachten dat de overheid iets zal gaan regelen voor vwo'ers die een Ad in kortere tijd willen gaan doen, in 1,5 jaar in plaats van 2 jaar. Die 'versnelling' is wel vastgelegd voor de hbo-bacheloropleiding. Maar het betreffende artikel lijkt wel een stevige opknopbeurt nodig te hebben.

- Tijd voor het repareren van dit knip- en plakwerkartikel
- Er worden verkeerde begrippen gebruikt: VWO, inrichting en toelating door elkaar, studenten met een diploma...
- Ook voor de Ad, deeltijders...?
- Hoe meet men de geschiktheid?
- Wat heb je als student na 3 jaar eigenlijk?
- En alles kan best in 1 lid, in plaats van 3 leden...

2.5 Een beschouwing... - meerdere type kwalificaties op 5

31

Er is gesproken over flexibilisering, horizontale doorstroom en twee Ad's doen in plaats van een Bachelor. Maar er zijn meer ontwikkelingen die aandacht verdienen zoals het gebruik van het NLQF en de inzet van niet-formele kwalificaties.

- Levenlang leren doen we niet alleen verticaal maar ook in horizontale zin, en dat is de praktijk
- Nederland kent geen Higher VET, dus dan maar het Hoger Bedrijfsdiploma
- Meer maatwerk combineren met de drang naar erkende – niet per se formele – diploma's.

Hoofdstuk 3

33

• OU en Ad's	33
• Diploma-bonus	34
• Criteria voor een bonus	34
• Opheffen van een instelling bij een gedeelde Ad (en ook voor het resterend deel)	34
• Geen toevoeging aan de Ad-graad	35
• Bij accreditatie ook aandacht schenken aan de doorstroomregeling – voorstel	35
• CROHO: ook flink aanpassen	35
• Verlies accreditatie – hoe zit het dan met de afspraken voor de Ad en het resterend programma	36
• Toch een eigen accreditatie voor het zelfstandige resterende programma?	36
• Instellingbestuur bepaalt verdeling studielast bij deeltijd – vreemde zaak, gelet op andere regelingen – en wat staat er eigenlijk?	37
• Wat zaken vergeten aan te passen, in artikelen 7.8 en 7.8b	38
• Is het voltijds of voltijdse opleiding?	38
• OCW gaat uit van het hebben van een P-examen, maar dit examen is in het hbo niet verplicht	38
• Een frivole noot bij 'studie-advies' – toch maar aanpassen	39
• Ad en afstudeerrichtingen	40
• Examencommissies	40
• Aanvullingen voor Ad en doorstroom in alle OER'en	41
• Niet spreken over geven van 'vrijstellingen' maar instroom in 'post-propedeutische fase	42
• Vooropleidingseisen – er komt een grote klus aan, maar voor wie?	43
• Met een P naar een wo-bachelor: ook nog steeds voor een Ad'er?	43
• Post-propedeutische fase: dit artikel moet worden aangepast	43
• P-fase bij een Ad minder dan 60 punten?	44
• 1 mei-regeling en de Ad	45
• Twee studiekeuzechecks, voor Ad en B?	46
• Artikel voor aanmelden na 1 mei: revisie... en veel eenvoudiger...	46
• Artikel 7.34: Ad voluit	47
• Master gedaan zonder Bachelorvooropleiding? Dan kan een Ad tegen wettelijk collegegeld...	47
• Ad en B naast elkaar doen (twee inschrijvingen)	47
• Begrippen: Ad heeft een propedeutische fase	47
• Toelatingsbeperking Ad los van B (ook als het gaat om het resterend programma)	48

Hoofdstuk 4

49

• Ad ingevoerd in 2006, niet in 2013	49
• Er is nu geen sprake van doorstroom van de Ad naar de Bachelor – de studenten zitten al in dezelfde opleiding	50
• Wat verstaat men onder een 'relevante' bacheloropleiding voor een Ad'er?	51
• Cross-overs bij de Ad... ook via 2 keer een Ad?	51
• Keuzedelen mbo en de Ad	52
• Ad = minimaal 120, en de B = exact 240	52
• Doorstroom van de Ad straks naar de B op een verantwoorde wijze: hoe?	53
• De Ad moet worden aangeboden in een 'bachelor-omgeving' met onderzoek... Waarom? Er zijn dan veel kansen op valkuilen en het missen van mogelijkheden...	55
• Relevantie voor de arbeidsmarkt afgezwakt: toch maar een beschouwing	56
• Aanmelden voor 1 mei is niet verplicht...	57
• Studie-advies als er 'een zeer geringe kans op succes is'. Is 'minder dan 50 punten' een adequate vertaling daarvan?	57
• Ad: straf = bsa, maar geen beloning = P-diploma	58
• Het hbo-veld moet samen zorgen voor doorlopende leerwegen voor alle Ad'ers...	60
• Intensieve voorlichtingsprogramma's voor de Ad	62
• Ad als opleiding: invoering kost de overheid per saldo niet veel meer of minder	64
• WHW: stufi alleen voor voltijd – DUO: stufi voor voltijd en duaal. Opmerkelijk...	69

Hoofdstuk 1

Algemene zaken betreffende de positionering van de Ad

1.1 Oud en nieuw – transformatie...

Er komt een overgangsregeling voor de transitie van programma naar opleiding. Maar moeten dan allerlei zaken ook echt anders of hebben hogescholen hierin zelf nog een keuze?

In de afgelopen tien jaren hebben veel hogescholen gewerkt aan het ontwikkelen, verzorgen en actualiseren van Ad's, met als gevolg een zekere vorm van inbedding in de organisatie en een positionering van de programma's in het aanbod. OCW heeft in 2015 wel aangegeven dat hogescholen alvast kunnen inspelen op de nieuwe plannen, maar zolang niet duidelijk is wat wel of niet een eigen opleiding inhoudt en ook niet wat de NVAO (en CDHO) met hun beoordelingskaders gaan doen, zullen nog maar weinig CvB's groen licht geven voor aanpassingen.

Daarnaast leeft de vraag bij diverse aanbieders of onder de geactualiseerde wetgeving het wordt toegestaan om alles zoveel mogelijk 'bij het oude te laten': Gooi niet weg wat goed loopt, behoud situaties die voor iedereen duidelijk zijn, houd de eigen greep op flexibele leerwegen, en weet zelf wel hoe je de doelgroepen het beste kunt bedienen...

Een paar zaken die in dit kader toch wellicht aandacht behoeven, zijn zoal:

- Kan een Ad-opleiding wel een propedeutisch examen hebben – of mag het wettelijk niet?
- Mag de constructie waarbij de Ad de eerste twee jaar is van een B-opleiding, blijven bestaan (dus iedereen haalt de Ad en 'stroomt' dan door naar de Bachelor – waarvan in praktische zin alleen de twee laatste leerjaren worden aangeboden)?
- Kunnen bepaalde Ad- en B-opleidingen een gemeenschappelijk eerste leerjaar hebben, zodat iedereen eerst als Bachelor wordt ingeschreven?

Elke hogeschool zal, naar we veilig mogen aannemen, de transitie van oud naar nieuw zo handig mogelijk proberen in de vullen. De huidige cohorten draaien onder het nog geldende systeem, en bovendien zal de wet (hoe snel draaien de raderen?) op z'n vroegst pas in 2017 ingaan, met de verwachting dat het dan wel erg lastig zal worden de inschrijvers per 1-9-2017 al goed voorbereid daaronder te laten vallen. Invoering per 2018 ligt eigenlijk meer voor de hand.

Er zullen dus teams aan het werk moeten met het aanpassen van de interne regelingen en de OER'en voor de Ad's. Er zullen nieuwe keuzes moeten worden gemaakt, op basis van inschattingen van de consequenties. Maar daar zijn de kwaliteitszorgmedewerkers en de programmamangers voor... de komende tijd kunnen zij flink aan de bak.

Vervolgens zullen nieuwe Ad's in de steigers worden gezet. Vraag is of er moet worden gewacht tot de wet is aangepast, de kaders voor de NVAO zijn gereviseerd en de criteria voor de CHDO-oordelen zijn geactualiseerd. Gelet op de verschillen tussen de huidige en nieuwe wetgeving ligt het voor de hand om gewoon de aanvragen te doen, op een aantal punten alvast in het dossier aan te geven wat er meteen zal worden aangepast als alle nieuwe zaken zijn doorgevoerd, dus waar de dynamiek zit (zonder nadelen uiteraard voor de betrokken studenten).

Verder is het afwachten wat de combinatie van het neerzetten van een eigen Ad-opleiding met een eigen kader voor de vormgeving en de inhoud zal worden met de mogelijkheden voor de studenten om na de Ad door te kunnen gaan, direct of op wat langere termijn. Het is straks mogelijk om Ad's te ontwikkelen die niet noodzakelijkerwijs voortbouwen op specifieke mbo-4-opleidingen en/of een pendant hebben op bachelorniveau.

Het belangrijkste zal zijn het aantonen van de relevantie voor een bepaalde sector van de arbeidsmarkt, zonder dat de eigenheid zich hoeft te laten vertalen in een vorm die meer kan worden beschouwd als een 'bedrijfsopleiding'. Het programma zal toch een voldoende breedheid moeten kennen, en dan zijn er altijd weer raakvlakken met mbo-functies en beroepen die door bachelor-afgestudeerden kunnen worden ingevuld.

Er is veel op voorhand te zeggen, of liever gezegd: te speculeren over wat voor soort Ad's uit deze verzelfstandiging zullen voortkomen. Het lijkt het beste om af te wachten wat de NVAO en de CDHO gaan doen met de vertaling van de wetsvoorstellen naar hun eigen kaders.

1.2 Niveau 5 en NLQF

Ad is volgens het wetsvoorstel niveau 5 van het EQF. Prima, maar het is toch ook (of eigenlijk in de eerste plaats) niveau 5 van ons eigen NLQF?

Het is opmerkelijk dat in de toelichting op de voorstellen alleen wordt gesproken over de Ad als een opleiding (kwalificatie) op niveau 5 van het EQF. Dat kan natuurlijk zijn om nog eens duidelijk te laten zien dat we daarmee internationaal gezien goed bezig zijn. Maar we hebben te maken met een Nederlands systeem en dan ligt het voor de hand om te spreken over niveau 5 van het NLQF. Wellicht heeft dit van doen met discussies die gaande zijn rond de invoering van wetgeving rond het NLQF-gebruik en de positie van het hoger onderwijs daarin, naast de zgn. niet-formele kwalificaties die via het NCP (Nationaal Coördinatie Punt) worden ingeschreven in het NLQF-register. Het zal even wennen zijn... maar zoals nu in het schema van het Nederlandse systeem alleen maar formele kwalificaties (lopend via de overheid) staan – zoals de Bachelor op niveau 6 – zijn op datzelfde niveau ook niet-formele (private) kwalificaties als 'Korte Officiers-opleiding Zeedienst' en 'Relatiemanager Bedrijven ABN-AMRO' te vinden. Er zal kennelijk een vorm van angst zijn bij de gedachte dat 'de mensen in de straat' denken dat die kwalificaties ook 'bachelors' zijn, niet verzorgd worden door hogescholen. Echter, in het kader van het 'levenlang leren' zal het nodig zijn om meerdere types qua kwalificaties te gebruiken. Kijk maar naar andere landen, ook met een NQF, en vervolgens gerelateerd aan dat EQF.

1.3 Associate

In 2004 is binnen Leido gekozen voor de naam Associate voor de tweejarige opleiding, maar vanwege de keuze voor de inbedding als programma binnen een hbo-opleiding is er 'degree' aan toegevoegd. Dus met dit historisch besef voorhanden, kunnen we terug naar de oorspronkelijke gedachte.

Ja, er is in de afgelopen periode op gezinspeeld, ook binnen OCW-kringen (menen we te weten): de naam van de graad. Moeten we streng in de leer zijn als het gaat om de benadering van de formulering van de graden, of willen we als Nederland blijven benadrukken dat de Ad een lagere status heeft dan de Bachelor is (want de naam Associate degree is een afkorting van 'Associate of the Bachelor degree', voor zover dit nog niet bekend was...).

De overheid stelt het volgende voor:

- 1 Binnen het hoger beroepsonderwijs worden onderscheiden:
 - a. associate degree-opleidingen
 - b. bacheloropleidingen, en
 - c. masteropleidingen, volgend op de bacheloropleidingen, bedoeld onder b.
- en in het artikel over de graden staat het bevestigd: het is Associate degree (Ad).

De toevoeging 'degree' is niet terug te vinden bij de Bachelor en de Master, dus van consequent handelen is geen sprake. Ergo, laten we het maar in de groep gooien: Associate.

Dus:

- a. associate-opleidingen
(met een verbindingsstreepje want 'associateopleiding' ziet er zo onuitspreekbaar uit...)

1.4 Vrijstellingen voor de bachelor met de Ad = het voorstel... maar...

In het wetsvoorstel wordt voorgesteld om de Ad-opleiding de kans te bieden een doorlopende route voor de afgestudeerden af te spreken met bacheloropleidingen in de eigen hogeschool dan wel bij

andere hogescholen. Daarbij wordt gesproken over het verlenen van vrijstellingen voor de betreffende Bachelor. Kan dit niet anders en positiever worden geformuleerd? Ja, dat 'moet'...

Op dit moment is het zo dat iemand met een Ad een vervolprogramma in de 'eigen' opleiding krijgt aangeboden, een resterend programma, om het hem of haar mogelijk te maken de bachelorgraad te verwerven. De Ad kent nu binnen de bacheloropleiding ook een eigen route, en er wordt vervolgens niet gesproken over het verkrijgen van vrijstellingen als Ad'er bij doorstuderen... Nee, gewoon dat aanvullend programma dat bovendien niet per se hoeft te bestaan uit het derde en vierde leerjaar van de route die de Bachelors vanaf het begin doorlopen.

Dus waarom nu wel gaan werken met vrijstellingen? Er zal wel een (juridische) gedachte achter zitten, want het effect van het niet hoeven doen van een groot deel van een bacheloropleiding levert ook een resterend programma op. Maar de context, de uitstraling en de inbedding van het OCW-voorstel maken die aanpak wel heel anders, in de ogen van de gebruikers en doelgroepen. Hier een lijstje met argumenten voor een andere formulering, die dan ook aan het eind wordt voorgesteld. We doen een stevig beroep op de overheid om die formulering in overweging en over te nemen.

Eerst voor de duidelijkheid het voorstel van de overheid (waarbij overigens 'waarna' volgens ons 'waarnaar' dient te zijn – daarover verderop in dit nummer meer):

In de onderwijs- en examenregeling van een associate degree-opleiding wordt aangegeven of er bacheloropleidingen in het hoger beroepsonderwijs zijn waarna doorstroom vanuit de associate degree-opleiding mogelijk is en zo ja, of de graad Associate degree recht geeft op vrijstelling van het afleggen van een of meer tentamens in die bacheloropleiding dan wel in voorkomende gevallen van vrijstelling van nadere vooropleidingseisen als bedoeld in artikel 7.25.

Hier ons lijstje met argumenten:

- a. Er moeten afspraken worden gemaakt met bacheloropleidingen over de mogelijkheid om door te stromen en vervolgens over het recht op vrijstellingen. Als die mogelijkheid er is, kan worden volstaan met de simpele mededeling in de OER dat er vrijstellingen mogelijk zijn. Nog anders, als doorstroom bestaat, zijn er automatisch vrijstellingen – want de enige andere optie is helemaal opnieuw beginnen, en dan spreek je niet over een vorm van doorstroom.
- b. Het gebruik van een begrip als 'verlenen van vrijstellingen' suggereert dat er mogelijk een grote overlap bestaat tussen de Ad-opleiding en de eerste twee jaren van de bacheloropleiding – gelet op de verwachting dat er na de Ad een studeerbaar geheel ontstaat. Maar het is toch nadrukkelijk de bedoeling dat de Ad een eigenheid kent met een programma dat is afgestemd op de Ad-beroepen.
- c. In het verlengde daarvan lijkt dit idee in te houden dat Ad-alumni het beste kunnen aanschuiven bij de derdejaarsstudenten van de bacheloropleiding, onder verlening van vrijstellingen van het programma dat die studenten reeds hebben gedaan als Bachelor. Het ligt echter veel meer voor de hand dat de ontvangende bacheloropleiding zoekt naar een resterend programma dat kan voortbouwen op dat zelfstandige Ad-programma, en leidt naar de bachelorgraad binnen de eindkwalificaties van die bacheloropleiding.
- d. Het voorgaande kan inhouden dat het resterend programma een afstudeerrichting (leerlijn) wordt, iets nieuws dus naast de reeds bestaande afstudeerrichtingen (inclusief minoren en keuzevakken). Bovendien zou kunnen worden bezien of dat resterend programma voor de Bachelor onder verantwoordelijkheid van het management van de bacheloropleiding op eenzelfde locatie als voor de Ad is aan te bieden (want de regionale bedrijven zien graag in hun buurt de Ad'ers ook doorgroeien naar Bachelor, zeker in deeltijd en als duale studenten). Deze constructie is dan net zoiets als de mogelijkheid om een eerste leerjaar van de Ad op een mbo-locatie te verzorgen.
- e. In het algemeen kan worden gesteld dat als er wordt gewerkt met afspraken om vrijstellingen vast te leggen in de OER in de wetenschap dat de studenten pas na een aantal jaren komen aankloppen bij de bacheloropleiding, er een vorm van verstarring kan optreden. Afspraken die gelden over een langere termijn, werken rigiditeit in de hand. In de tussentijd kan de Ad maar vooral de bacheloropleiding worden aangepast op grond van veranderingen in het werkveld, en er kan niet worden verwacht dat men elkaar om toestemming hiervoor vraagt...

- f. Vervolgens zullen zich bij bepaalde (populaire) bacheloropleidingen studenten aanmelden vanuit verschillende Ad's en mogelijk ook diverse instellingen. Het maken van allerlei afwijkende afspraken over een aantal jaren heen zal niet lukken... Denk maar eens terug aan een regeling onder de naam 'verwantschap mbo-hbo' waarbij rond de eeuwwisseling hbo-opleidingen verplicht waren aan bepaalde mbo'ers een driejarige route aan te bieden – dus een jaar verkorting, met vrijstellingen voor 60 punten, op basis van een overlap in leeruitkomsten. Deze regeling was geen lang leven beschoren...
- g. Tenslotte: Het gebruik van het begrip vrijstelling suggereert een afhankelijkheid van de Ad van de mogelijkheden bij de bacheloropleiding, op basis van hetgeen daarbinnen wordt aangeboden. Het gaat er niet om wat ze 'niet' meer behoeven te doen, maar om hetgeen ze 'wel' moeten doen, voortbouwend op de Ad. Dat maakt de status van de Ad helder!

Wat dan wel? Het uitgangspunt moet zijn dat er een zelfstandige Ad-opleiding is, met de vrijheid om het programma op te zetten, uit te voeren en te actualiseren. In samenspraak met de managers van de bacheloropleidingen in de eigen hogeschool – en waar zinvol, gelet op het aldaar ontbreken van interessante Bachelors, met andere hogescholen – zal worden bezien welke daarvan in de Ad-OER een plek kunnen (mogen...) krijgen – op basis van bilaterale overeenkomsten.

Iedereen is het er trouwens wel over eens dat een situatie waarbij de Ad'er weer in het eerste leerjaar van de Bachelor dient te beginnen, geen studeerbare optie is. Praktisch gezien betekent dit een inschrijving bij de bacheloropleiding in de *post-propedeutische fase*... dus waarom dit dan ook niet als zodanig opgenomen in de WHW? Bovendien voorkom je hiermee dat de Ad-alumni formeel vallen onder de 1 mei-regeling, dus dat een inschrijving al voor die datum dient plaats te vinden. Over het voldoen aan de toelatingseisen voor de bacheloropleiding zijn ook nadere afspraken te maken in de overeenkomst.

De betrokken bacheloropleidingen worden tevens met instemming formeel opgenomen in de uitingen van de Ad-opleiding zodat a.s. studenten weten dat ze na de Ad verder kunnen gaan, met welke opleiding, in welke variant(en), bij de eigen of een andere hogeschool en in welke lesplaats, in voorkomend geval. Tussen haakjes: Is de situatie eigenlijk niet heel mooi te vergelijken met de Ba-Ma-structuur bij universiteiten, met een masteraanbod voor allerlei uiteenlopende Bachelors?

Natuurlijk is het lastig om toch ook al op voorhand aan te geven wat een mooie en studeerbare voortzetting exact zal gaan inhouden – of misschien wel gezegd: voortzettingen, dus meervoud. Wordt het een resterend programma van exact 120 punten, komt er mogelijk nog een brugdeel(tje) bij, geldt het voor elke route binnen de Ad of moeten er specifieke onderdelen worden gevolgd? Het ligt voor de hand om hierover toch iets op te nemen in de communicatie naar de studenten.

Het hoeft zeker niet meteen in te houden dat er altijd een programma van 120 punten is, maar er kan een marge worden gehanteerd, bijvoorbeeld van 120 tot 130 punten (minder dan 120 zal wel niet gebeuren, tenzij de Ad zelf meer dan 120 punten omvat).

Het lijkt wel verstandig om afspraken zodanig te maken dat het resterend programma in twee inschrijvingsjaren kan worden gedaan, om allerlei geldelijke problemen voor te zijn.

Uiteraard gaan de betrokken managers en hun stafleden er goed voor om tafel zitten, zeker de eerste keer, om vast te leggen hoe men dit kan gaan waarmaken. In de eerste plaats betreft dit het omgaan met veranderingen in de Ad-opleiding en de consequenties voor het resterend deel. Ook kan het omgekeerde gelden, dus dat de bacheloropleiding aan het veranderen slaat.

In de tweede plaats worden de programma's met elkaar vergeleken – of liever gezegd: het aanbod aan onderwijseenheden, want een opleiding kent meerdere leerlijnen, minoren, keuzevakken en andere zaken waaruit een student kan kiezen, los van een eigen invulling van een stage en de afstudeeropdracht, en andere praktische zaken met leeruitkomsten zoals bij een duale opleiding. De uitkomst kan zijn dat er op dat moment een resterend programma zoals hierboven gemeld, uit komt rollen. Nogmaals, dat kan een geheel eigen richting in deze fase van de bacheloropleiding zijn.

Wat natuurlijk helemaal interessant zou gaan worden, is dat de ontvangende bacheloropleiding mogelijkheden ziet om binnen het resterend programma nieuwe, actuele onderwijseenheden op te

nemen. Die kunnen betrekking hebben op zaken waaraan de Bachelor niet toekomt of niet passen in de bachelor-leerlijnen (ook soms vanwege vastliggende afspraken voor bepaalde cohorten). In de Ad kunnen specifieke vakken zitten waarop in de richting van de Bachelor kan worden voortgebouwd, en dat is dan een prima uitdaging voor die opleiding.

Kortom, er kan een creatief bouwwerk worden neergezet, met respect voor beide opleidingen en de kansen die de samenwerking in de richting van het werkveld biedt. Dit alles kan in een overeenkomst worden vastgelegd, als basis voor de jaren erna – en ook voor de accreditatie van beide opleidingen. Er zal wel elk jaar een soort update nodig zijn, maar akkoord, dat behoort nu eenmaal bij de regels van het onderwijsspel...

Daarna zijn er natuurlijk de formele zaken die moeten worden geregeld, in de overeenkomst tussen de betrokken instellingen.

- a. Voor de ontvangende bacheloropleiding gelden in voorkomend geval aanvullende toelatingseisen – die niet golden voor de Ad-opleiding. Er wordt vastgelegd op welke wijze een student voorafgaande aan de inschrijving aan die ontbrekende eisen kan voldoen.
- b. De 1 mei-regeling betreffende de inschrijving geldt niet in dit geval. Uiteraard heeft de student wel de mogelijkheid zich te oriënteren op de bacheloropleiding
- c. Het zal de examencommissie van de bacheloropleiding zijn die formeel op individuele basis vaststelt wat het resterend programma is bij een daadwerkelijke aanmelding daarvoor – en die rol van deze commissie zal ook wel de reden zijn geweest om met vrijstellingen te werken, iets waarvoor de commissie dient te worden ingeschakeld. Maar uiteraard kunnen inschrijvingen worden gebundeld op basis van de afkomst van de groep studenten en als de overeenkomsten goed zijn geformuleerd, kunnen allerlei procedures in de praktijk snel en effectief worden afgehandeld.

Ja, hoe zal een aangepast artikel er vervolgens uit kunnen zien? Hier een poging daartoe voor de eerste drie leden (de rest aanpassen qua nummering...) waarbij de daadwerkelijke tekst door de juristen van de overheid kan worden opgesteld.

1. *Een persoon aan wie een graad als bedoeld in artikel 7.10b, eerste lid, is verleend, heeft de mogelijkheid, gelet op het kunnen behalen van een bachelorgraad, zich op basis van een specifieke regeling in te schrijven voor de postpropedeutische fase van een daarvoor in aanmerking komende bacheloropleiding in het hoger beroepsonderwijs bij de instelling alwaar de graad Associate degree is behaald.*
2. *De betreffende instelling kan een vergelijkbare regeling vaststellen met andere instellingen voor hoger beroepsonderwijs voor een of meer bacheloropleidingen, gelet op het aldaar kunnen behalen door deze persoon van de bachelorgraad.*
3. *De regeling heeft in ieder geval betrekking op:*
 - a. *de mogelijke invullingen van het programma dat dient te worden gevolgd;*
 - b. *de wijze waarop aan de eventuele toelatingseisen voor de betreffende bacheloropleiding kan worden voldaan dan wel dat er sprake is van een volledige vrijstelling daarvoor.*

1.5 Deel Ad op mbo-locatie ('format B')

Er kan nog steeds een deel (denk aan het eerste jaar) van een Ad op een mbo-locatie worden aangeboden, ook volgens de aanpassingen in de wetgeving. Maar het lijkt handig om nog eens naar de uitwerking te kijken, en naar de onderliggende samenwerkingsovereenkomst.

In het wetsvoorstel is de mogelijkheid gebleven om een deel van de Ad op een mbo-locatie te laten verzorgen. Hierbij nog wat opmerkingen dienaangaande. De groene tekst betreft de door de overheid voorgestelde aanpassingen in het desbetreffende artikel.

1. Indien Onze minister goedkeuring als bedoeld in het **derde eerste** lid heeft verleend, wordt ten minste de helft van **de associate degree-opleiding**, waaronder in ieder geval de afstudeerfase en het afsluitend examen, verzorgd door de instelling voor hoger onderwijs. Indien een deel

van de **associate degree-opleiding** uitgevoerd door een andere instelling voor beroepsopleiding als bedoeld in artikel 1.4.1 van de Wet op de Opleiding in het Beroep is artikel 7.34, vijfde lid, van overeenkomstige toepassing.

Het voorstel is nog eens goed te kijken naar de wijze waarop een en ander in de praktijk gestalte heeft gekregen - zeker als het gaat om de uitwerking hiervan in de AMvB die hiervoor is opgesteld. Daarin is sprake van een overeenkomst, met een aantal aspecten waaraan in ieder geval aandacht dient te worden geschonken. Maar de ervaringen met format B hebben, voor zover ons bekend, duidelijk gemaakt dat het veelal gaat om maatwerk.

Als Leido zullen we in het komende studiejaar zeker hieraan een bijeenkomst gaan wijden, mede gelet op het verschijnen van de 'monitor 4B' – dus de Ad's die onder pilot 4B van start zijn gegaan. Op voorhand kan al wel worden gesteld dat de beste aanpak zou kunnen zijn: Laat de betrokken instellingen uit het mbo en hbo aan de hand van een aantal relevante aandachtspunten (een soort format) zelf een overeenkomst opstellen, wetend dat ze elkaar ook kunnen houden aan wat er is afgesproken. Deze overeenkomst maakt vervolgens deel uit van het gezamenlijk te onderhouden kwaliteitszorgsysteem voor de aansluiting mbo-hbo en zal aan beide kanten worden meegenomen in de controle erop (inspectie resp. NVAO). Op de genoemde studiedag zullen we met een aantal voorstellen dienaangaande komen.

Een paar aanvullende kanttekeningen:

- Er zal naar het begrip 'afstudeerfase' moeten worden gekeken, aangezien dit niet voorkomt in de WHW. Zoals het er nu staat is de suggestie dat het gaat om de fase na het eerste jaar...
- Er is hier sprake van 'wordt uitgevoerd' (zie eerste lid) en 'wordt verzorgd' (tweede lid). Wat is het verschil? Volgens de NVAO is de hogeschool in alle gevallen verantwoordelijk voor hetgeen er onder de vlag van de Ad gebeurt, dus wat er wordt uitgevoerd.

1.6 Ad en deeltijd...

Hier een beschouwend stuk over de deeltijdse Ad, wetende dat heden ten dage vier jaar een studie doen als volwassene wel een hele verre sprong naar de toekomst is. De Ad kan juist worden gebruikt voor het zetten van stappen, en om na de Ad te bezien wat er verder aan de horizon verschijnt aan kansrijke voortzettingen.

Een van de zaken die (kunnen gaan) spelen is hoe om te gaan met de Ad die bijvoorbeeld alleen maar in deeltijd wordt gegeven, bij een hogeschool die de sterk verwante bacheloropleiding ook alleen maar deeltijd in de aanbieding heeft. Uiteraard stromen de Ad-afgestudeerden in voorkomend geval naar die Bachelor door voor het resterend programma.

Maar de keuze van de hogeschool kan met het oog daarop zijn om alle studenten die op voorhand de gehele Bachelor willen doen, eerst in te schrijven voor de Ad. Ze moeten dat wel willen natuurlijk – want wellicht moeten ze van hun werkgever als B staan ingeschreven – maar als duidelijk kan worden gemaakt dat beide wegen naar de Bachelor leiden, zal dit niet op veel weerstand behoeven te stuiten.

Dus dan heb je twee type studenten aan de start:

- Ad'er, om de Ad af te ronden en daarna verder te bezien wat er mogelijk is. Hij zal pas tijdens de Ad horen wat het resterend programma is, dus hij weet niet van tevoren wat dit zal exact inhouden, niets anders dan dat hij ervan overtuigd kan zijn dat het zo up-to-date mogelijk zal zijn – al is het maar omdat hij zich opnieuw moet inschrijven en dan pas aan het betreffende cohort kan beginnen.
- Ad'er maar eigenlijk als Bachelor met de Ad als eerste stap naar de B. Hij is dus vanaf het begin een cohort-student voor 4 jaar – en hij zal dus ook moeten weten wat de gehele constructie is, in formele zin.

Overigens, als er studenten zijn die echt de Bachelor willen doen en ook keihard die status willen hebben, dan zal de hogeschool ze uiteraard moeten inschrijven daarvoor, maar vervolgens gewoon het Ad-programma laten volgen.

Maar het resultaat is dat er eigenlijk in praktische zin een bacheloropleiding is die alleen maar wordt gebruikt voor het resterende programma voor de Ad'ers. Maar die constructie is op zich wel helder: Alleen degenen die de Ad hebben behaald, kunnen doorgaan – dus de doelgroep voor het resterende programma is volledig af te bakenen. De Ad is dus te beschouwen als de eerste twee leerjaren van de bacheloropleiding.

De vraag is of je deze constructie moet toestaan, formeel, en in de wet moet noemen, of in een aparte (NVAO-)regeling. Ook kan het zo zijn dat dit oogluikend wordt toegestaan – als de hogeschool er maar voor zorgt dat er dan toch maar van de instromende studenten ook een paar als Bachelor staan ingeschreven...

Misschien kun je dit accepteren als:

- de route Ad + rest gewoon 240 punten is, dus gelijk aan de omvang van een wettelijke bacheloropleiding (want met de Ad als opleiding kan de route via die tussenstap meer dan 240 gaan worden) – en dat daarmee geen rare bokkensprongen kunnen worden gemaakt;
- de Ad'ers een verklaring tekenen dat ze deze route mede doen met het oog op het behalen van de bachelorgraad;
- er binnen de Ad altijd een route is naar de Bachelor die naadloos is en dat er daarnaast afstudeerrichtingen zijn te maken binnen de Ad die op de arbeidsmarkt zijn gericht of op andere bacheloropleidingen.

Het gaat er dus om aan de NVAO duidelijk te maken dat er een vierjarige route is die leidt tot de B-grad, binnen de eigen instelling.

Nog een gedachte. De instelling kan twee routes maken (en dan moeten ze dit maar goed communiceren naar de studenten):

1. Propedeuse Ad
Eerste semester tweede jaar Ad – ingeschreven als Ad'er
Tweede semester tweede jaar, specifiek voor degenen die de Ad willen behalen
2. Propedeuse Ad
Eerste semester tweede jaar Ad – ingeschreven als Bachelor
Tweede semester tweede jaar, een programma dat gericht is op doorstroom naar het derde jaar, dus het eerste jaar van het resterend deel.

In het tweede geval wordt dus geen Ad behaald na twee jaar. Daarvoor zou voor degenen die in het derde jaar vastlopen of toch niet willen doorgaan voor de Bachelor de volgende constructie mogelijk zijn, voor dat derde jaar.

- Deze student doet het eerste semester van dat derde leerjaar en besluit voor afloop ervan om toch maar de Ad te gaan doen en daarna de hogeschool te verlaten.
- Het idee is dat vervolgens het tweede semester van dat derde inschrijvingsjaar de student aanschuift bij de tweedejaars Ad'ers om in dat tweede semester gaan afstuderen.

Aldus is het verlies aan tijd maar 1 jaar... Voorwaar toch een elegante constructie.

1.7 Doorstroom-deel (minor) – Ad en Bachelor

Een interessant aspect van de Ad is, zeker als het een opleiding is geworden, het scheppen van studeerbare trajecten na de Ad om Bachelor te worden.

Er zullen studenten zijn die al tijdens de Ad nadrukkelijk weten en dat ook duidelijk aangeven, dat ze verder willen gaan. Het kan gaan om studenten die bij de start in het hbo om allerlei redenen voor de Ad hebben gekozen, bijvoorbeeld uit voorzichtigheid of vanwege de zekerheid dat er dan na twee jaar al een diploma in het verschiet kan liggen. De Ad heeft vervolgens de overtuiging gebracht dat de stap naar de Bachelor direct erna een haalbare kaart is geworden.

Dat houdt dan ook wel in dat ze geen tijd willen verliezen, zeker niet onnodig. Het gaat erom dat ze het meest studeerbare resterende programma kunnen doen, wetende dat ze worden toegelaten en dat de desbetreffende bacheloropleiding de beloftes op deze punten gestand zal gaan doen.

Een punt is of deze student dan bijvoorbeeld in jaar 2 van de Ad het beste een 'doorstroomminor' kan gaan volgen – en misschien kan afzien van het behalen van het Ad-diploma, met toch nog wel een vangnetconstructie. Deze constructie is ook genoemd bij 'Ad en deeltijd'. Hier in het kort:

- Keuze aan het begin van 2^e jaar Ad voor doorstroom naar Bachelor aan het eind van dit inschrijvingsjaar;
- Tweede semester is bestemd voor de doorstroom (en dus niet op afstuderen – tenzij die twee doelen samenvallen...);
- Geen Ad behalen, doorgaan met het eerste leerjaar van het resterend programma;
- Er kan worden geconstateerd in semester 1 van dat eerste leerjaar dat het niet gaat lukken, waarna halverwege dat jaar wordt teruggegaan naar de Ad, voor het afstudeersemester ervan;
- Daarmee kan met 1 jaar vertraging de Ad worden behaald en uitval voor alle diploma's worden voorkomen.

Deze constructie kan in voorkomend geval worden opgenomen in de overeenkomst tussen de aanbieders van de Ad resp. de Bachelor. Daarbij kan ook worden gezien hoe het zit met de financiering en andere zaken die dan geregeld dienen te worden.

De kanttekening is gerechtvaardigd of dit wel kan. Ja, zeker als de student niet de Ad behaalt. Het is wel iets anders als er een constructie wordt gehanteerd waarbij zowel de Ad wordt behaald als de doorstroomminor (mag best minder dan 30 punten zijn) wordt gedaan. En dan zeker als die minor puur is gericht op de volgende stap, om aan bepaalde eisen daarvoor te voldoen.

Dit valt te vergelijken met de aanpak die bestaat voor hbo-bachelorstudenten die vervolgens een wo-masteropleiding willen gaan doen. De eisen die een universiteit stelt, vertalen zich dan niet of niet volledig naar onderdelen van die Bachelor (al dan niet in een afstudeerrichting). Om te voorkomen dat er een schakeldeel dient te worden gevolgd, is er een academische doorstroomminor in het hbo-aanbod terug te vinden.

Dit ligt echter gevoelig omdat de eindtermen van deze minor niet altijd (direct) relevant zijn voor de arbeidsmarkt waarvoor deze Bachelor wordt geacht op te leiden. Critici zouden kunnen zeggen dat voor deze hbo-bacheloropleiding dan ook wel met 210 EC kan worden volstaan... Ook is het de vraag hoe de NVAO hier tegenaan kijkt... of moeten we doorlopende leerlijnen accepteren op deze wijze... of kan voor deze bachelor-constructie dezelfde aanpak als hierboven geschetst worden gebruikt?

1.8 Ad en eigen namen – landelijke overleggen

Komen er nadere aanwijzingen voor het hanteren van namen voor Ad-opleidingen, als ze een zekere mate van verwantschap hebben? Wie gaat dit allemaal 'beheren'?

Van oudsher kent het hbo allerlei overleggen. Zo is per hbo-sector een Sectoraal Advies College (SAC) dat het bestuur bijstaat als het gaat om sectorale zaken. Vervolgens zijn er sectorraden waarin ook dergelijke zaken maar dan met 'het veld' worden besproken, in het algemeen. Daarna komen de Landelijke Opleidingsoverleggen (LOO's) waarin vertegenwoordigers van opleidingen met dezelfde naam zitten – hoewel het kan ook gaan om vergelijkbare opleidingen, zeker nu er in allerlei sectoren sprake is van het hebben van 'brede bachelors', een samenvoeging van meerdere verwante opleidingen.

Het hebben van deze LOO's is de basis voor zaken als: aanpassing van namen, het doen van voorstellen voor andere toelatingseisen, het vaststellen van de landelijke kwalificaties en van de 'Body of Knowledge' voor de opleiding. Ook maakt de NVAO er dankbaar gebruik van, nu het ook weer gaat om groepsgewijze beoordelingen van opleidingen – met een vorm van 'benchmark'.

Maar wat betreft de Ad heeft de overheid het vanaf het begin mogelijk gemaakt om als opleiding gewoon zelf een eigen naam te kiezen en te 'deponeren', zonder inbreng van een LOO. Het gaat toch (nu ook nog steeds) om een programma binnen de eigen opleiding, mee te nemen in de accreditatie van het geheel. In het CROHO is dat ook een woud aan namen te vinden, in het Nederlands en Engels...

Hoe nu? Moeten de hogescholen om tafel om te bezien of er ook LOO's voor de Ad's kunnen gaan komen, met een stroomlijning voor de naamgeving? Dat is niet alleen handig voor de accreditatie, maar ook voor de beoordeling van nieuwe aanvragen en... het gaan vaststellen van de toelatingsvoorwaarden. En is het vanwege de sterke relevantie voor de arbeidsmarkt ook dan goed om meteen de private aanbieders hierin mee te nemen?

1.9 Nieuwe vooropleidingseisen

De Ad is nu een programma van de bacheloropleiding en dus gelden voor beide routes dezelfde toelatingseisen. Maar met het omzetten naar een opleiding zal de a.s. Ad'er straks met eisen te maken krijgen die 'des Ad's zijn'.

Een aantal mensen kan de borst gaan natmaken als het gaat om het vaststellen van de toelatingseisen voor de bestaande en de nieuwe Ad's. Alleen is niet helder waar die mensen zich bevinden en in welke hoedanigheid ze hun werk doen. Formeel is het de overheid, de minister van OCW, die een regeling publiceert waarin deze vooropleidingseisen staan. Dan hebben we over het hebben van een diploma, bij havo en vwo over profielen en aanvullende vakken (nadere vooropleidingseisen), bij het mbo over bepaalde niet-verwante mbo-hbo-koppels en voor bepaalde specifieke opleidingen om aanvullende vooropleidingseisen (denk aan dans, muziek, sport e.d.). Maar OCW laat zich graag adviseren en zo staat het ook in de regelingen. Voor het hbo kan men terecht bij de Vereniging Hogescholen. De VH zal vervolgens advies vragen bij de SAC's, Sectorraden en LOO's. Maar ook bij het LICA als Landelijk Informatie- en expertiseCentrum Aansluiting hbo, een netwerk dat van oudsher een duit in de zak mag doen. Tevens kan worden verwacht dat de MBO Raad en de VO Raad iets in de melk te brokkelen willen hebben, gelet op de toekomst van hun leerlingen en de koppeling aan hun examens.

Dus voor de nieuwe regeling voor de Ad – die ook in 2017 dan wel 2018 in werking dient te treden – dit ook maar neerleggen bij het LICA en de LOO's? In de afgelopen jaren is echter niet gebleken dat de Ad zich een prominente plek bij veel LOO's heeft verworven en dat zich daar ook niet de expertise bevindt (er zullen niet veel Ad-managers een zetel in het LOO hebben). Het LICA focust zich vooral op organisatorische zaken en lijkt in die hoedanigheid ook geen voorkeur te hebben bij OCW.

Vervolgens komt dan het samenwerkingsverband AD7 in beeld, de hogescholen die zich bezighouden met de vorming van Regionale Associate Colleges. Die bundelen bestaande Ad's (nemen ze van elkaar over) en stemmen af bij het ontwikkelen van nieuwe opleidingen. Maar ze dekken niet het gehele aanbod af, en ze hebben verder geen status binnen de VH als zodanig. Mogelijk kunnen ze wel een aanzet geven voor het oprichten van LO-Ad's...

OCW hoeft uiteraard niet van scratch te beginnen. De huidige Ad's kunnen de huidige vooropleidingseisen behouden, hoewel er hogescholen zijn die van mening zijn dat ze teveel onder de vleugels van de bacheloropleiding moesten meevliegen, en nu op basis van hun eigenheid een duidelijke aanpassing willen. Daar is zeker iets voor te zeggen.

Maar wie spreekt OCW erop aan? Men kan de VH verzoeken om de Ad's te groeperen, in ieder geval per sector (hoewel, men wil graag cross-over-Ad's, dus over de sectorale grenzen heen) en dan kijken of er deelsectoren zijn te benoemen. Afgaan op de namen zal lastig worden aangezien men zelf heeft toegestaan dat de naam een afspiegeling van het eigen beroepenveld mag zijn. Moet men dan verordonneren dat de namen worden gestroomlijnd – iets dat zou kunnen met de NVAO-kaders in de hand... maar of dat nu een goed idee is?

OCW zal dus een proces in gang moeten zetten om z.s.m. een eerste lijst met eisen te kunnen opstellen, voor de bestaande Ad's, om tevens in overleg met de betrokken organisaties die landelijke overleggen voor de Ad's (sectoraal of sub-sectoraal) zo vroeg mogelijk van de grond te krijgen. Zo niet, dan zal de communicatie in de richting van a.s. studenten een chaos worden, in de wetenschap dat vervolgens elke hogeschool een eigen beleid gaat voeren.

1.10 Eindkwalificaties Ad

Er ligt al een tijdje een verzoek van OCW bij de Vereniging Hogescholen om net als voor de Bachelor te komen tot landelijke beschrijvingen voor de Ad's, het eindniveau en daarbij behorende zaken.

Voor de bacheloropleidingen is in de afgelopen jaren – en dan kunnen we teruggaan naar de jaren '90 van de vorige eeuw – gebouwd aan een stelsel waarbij per opleiding sprake is van een opleidingsprofiel, met domeincompetenties, eindtermen en een Body of Knowledge. Allemaal zaken waarop de hogescholen die zo'n opleiding verzorgen, kunnen leunen, ook voor de communicatie naar en met het werkveld. De NVAO maakt er ook van gebruik, om houvast te hebben bij het beoordelen van het niveau, de inhoud en de opzet van programma's.

De Ad wordt een opleiding, en na de invoering ervan zal de NVAO na enige tijd aan de slag gaan met eigenstandige beoordelingen. Maar waar is dan het benodigde houvast? Een paar jaar geleden is onder de vlag van Leido en met veel inbreng vanuit de Rotterdam Academy een stuk over het Ad-niveau tot stand gekomen – ook met een onderbouwing van de onderzoekscomponent. Het is een document dat gewoon wordt gebruikt, maar een formele status heeft het nog niet.

Net als bij de vooropleidingseisen zal hiermee aan de slag moeten worden gegaan, door mensen die verstand van hebben, weten wat de Ad inhoudt en ook nog eens namens de VH, dus alle hogescholen hun expertise mogen inbrengen. Ook hier is niet veel tijd te verliezen.

1.11 De nieuwe Ad... en de doorlopende leerweg naar de Bachelor

Na de Ad wordt de student de gelegenheid gegeven om de bachelorgraad te behalen. Maar wat zijn daarvoor garanties, in de loop der tijd?

De aanpassingen in de WHW zijn vooral gericht op de herpositionering van de Ad, als een zelfstandige opleiding. Het meest opvallend daarbij is toch wel de manier waarop iemand met een Ad op zak geacht wordt een bachelorgraad te kunnen behalen. Daarbij wordt nu voorgesteld dat een ontvangende bacheloropleiding kan aangeven op welke hoeveelheid vrijstellingen deze Ad-alumnus mag rekenen, zich vertalend in een resterend programma. Deze bacheloropleiding kan zich binnen de eigen hogeschoolorganisatie bevinden, maar ook bij een andere hogeschool, in de regio of elders in het land.

Maar het is zo dat in de onderwijs- en examenregeling van de Ad hierover mededelingen moeten worden gedaan. Daarbij een aantal kanttekeningen, wetende dat een Ad-student zekerheid bij een keuze dient te hebben (en gesteld dat OCW bij deze formulering met gebruik van vrijstellingen blijft):

- Een OER geldt voor het cohort waarmee de student van start gaat, en de doorloop naar een bacheloropleiding is dan minimaal twee jaar later: blijft de aanpak dan ook geldig?
- Mag de ontvangende bacheloropleiding intussen aanpassingen plegen die van invloed zijn op de vrijstellingen?
- Kan de Ad-opleiding zelf aanpassingen plegen en dient daarover met de ontvangende bacheloropleidingen vooraf te worden gecommuniceerd?
- Welke zekerheden rond de doorlopende leerweg worden vastgelegd aan de kant van de ontvangende bacheloropleiding en op welke wijze?
- Moet er minimaal 1 hbo-bacheloropleiding worden opgenomen in de OER en gaat het daarbij om minimaal 1 traject dat studeerbaar is d.w.z. in twee studiejaar te doen is?

Een ander aspect is op welke wijze de Ad'er het resterend programma krijgt aangeboden. We kunnen ervan uit gaan dat – ook als de Ad's dezelfde naam hebben – er instroom zal zijn met verschillende uitkomsten voor het bepalen van de vrijstellingen. Dit zal niet kunnen leiden tot het toelaten van de Ad'ers tot het reguliere derde leerjaar – en tot het samenvoegen van die groepen bachelorstudenten en de Ad-alumni.

Gaat er op basis van de afspraken voor die Ad-alumni van een bepaalde soort Ad-opleiding een eigen, op maatwerk gebaseerd, resterend programma ontstaan? Dat kan, als daarmee het eind-niveau de Bachelor is en de eindtermen (leeruitkomsten) ervan binnen de landelijke kwalificatie-beschrijving van die bacheloropleiding valt.

Misschien zullen we ook wel op die manier nieuwe bacheloropleidingen gaan ontstaan: Ad + resterend programma. Dat is dan een vierjarige route, met 240 EC. Dat zou niet eens vreemd zijn als de Ad bij nieuwe functies en beroepen gaat aansluiten en vervolgens in het werkveld in het verlengde daarvan functies en beroepen op niveau 6 gaan ontstaan. Oftewel, een voorbeeld van de dynamiek in de economie, met verdwijnende en niet verder meer in te vullen beroepen.

1.12 Ad-afstudeerrichtingen en verschillende lengtes

De invoering van de status van opleiding voor de Ad kan in bepaalde gevallen aanleiding zijn om te bezien of er creatieve mogelijkheden zijn om te komen tot meer flexibilisering binnen het hoger onderwijs. Hieronder een voorbeeld.

Het is wellicht een lastig uit te voeren scenario, maar mogelijk kan het op de agenda worden gezet voor nader onderzoek: Kunnen we binnen een Ad-opleiding gaan werken met afstudeerrichtingen, als de Ad wat breder is opgezet (denk aan de cross-overs, het iets minder belangrijk zijn van de directe relevantie voor de arbeidsmarkt...), maar dan met een verschillende hoeveelheid studiepunten (EC dus eigenlijk). Deze gedachte wordt ingegeven door:

- Een Ad-opleiding mag meer dan 120 studiepunten omvatten;
- Een Ad-opleiding kan meerdere deelsectoren bedienen en dan kunnen er verschillen zijn in specifieke zaken die nodig zijn;
- Een Ad'er kan doorgaan voor de bachelorgraad, naar verschillende bacheloropleidingen en die kunnen ook zo hun specifieke eisen hebben (al is het maar vanwege de toelatingseisen voor de bacheloropleiding). Maar er kan ook wellicht al op de onderdelen van het resterend programma worden 'inverdiend'.

Je zou kunnen gaan werken met afstudeerrichtingen binnen een Ad zodat de ene 120 punten is en de andere 125 of 130. Uiteraard moet het wel zo zijn dat de Ad in twee jaar is te doen, om geen last te krijgen met de studeerbaarheid. Maar een speelruimte van 10 studiepunten is nog wel qua planning en roostering in te passen.

Het kan vervolgens zo zijn dat de Ad 130 EC omvat en de bijbehorende B dan nog maar 110 EC hoeft aan te bieden, om samen op 240 EC uit te komen (het zou minder kunnen zijn, denkend aan het gebruik van 'leeruitkomsten', maar laten we het formele aantal maar aanhouden...). Zo kun je dus aan beide kanten spelen met de gehele leerlijn, en dat is zeker handig als de Ad niet exact te plaatsen is tussen de relevante werkvelden van mbo-4 en van de Bachelor...!

1.13 Associate of Liberal Arts

In de VS kennen ze een Associate of Liberal Arts, een tweejarige brede opleiding, vooral ook als basis voor het resterende programma binnen een 4 Years College (University) om een Bachelor te behalen. Toch een idee?

De Ad is in 2006 ingevoerd met de eis dat er een onwrikbare relevantie voor de arbeidsmarkt aan is gekoppeld, met beroepen (functies, werkplekken, banen...) tussen mbo-4 en hbo-bachelor in. Dat maakt de Ad sterk, duidelijk naar de doelgroepen toe. Maar in de loop der jaren is gebleken dat juist de Ad zich dynamisch beweegt op de arbeidsmarkt, als eerste graad in het hbo.

Er zijn mbo'ers die in hun loopbaan doorgroeien, small of breed, specifiek of algemeen. Dat kan met inzet van bedrijfsopleidingen, maar op een gegeven moment is het beter om alle verworven kennis en andere competenties een plek te geven in een Ad-programma. Die beweging naar boven ('upgrading') is niet altijd in te kaderen met vaste patronen, en is afhankelijk van de persoon, het bedrijf, de sector en de economie als geheel, maar dat maakt de Ad mede zo interessant – met de kans om snel programma's aan te passen.

Daarnaast zijn er Bachelors die een startfunctie krijgen aangeboden op wat je niveau 5 zou kunnen noemen. Vervolgens komt ook daar het mechanisme van opscholing op gang, met bedrijfsopleidingen en allerlei specifieke scholingstrajecten die aansluiten bij de functie en in veel gevallen zelfs boven het bachelorniveau uitstijgen. Dat kan leiden tot een verdieping van de kennis, voortbouwend op vaak algemene aspecten van de bacheloropleiding. Het aardige is dat allerlei bedrijven nu meer en meer ontdekken dat in zo'n startfunctie ook een Ad'er z'n draai kan vinden, smal of wat breder opgeleid, om vanuit die positie door te groeien, specialistisch.

Wat bieden deze ontwikkelingen ons nu aan nieuwe inzichten? Nou, zeker iets, als we ons realiseren dat de Bachelor die op een startfunctie op niveau 5 begint en dan aan het specialiseren staat met een duidelijke verdieping in de richting van niveau 6 en zelfs verder, al werkend en lerend op een plek terecht komt waarbij ook een directe instroom vanuit het hbo op niveau 6 mogelijk is. Daarvoor is de Associate of Liberal Arts nu juist heel geschikt.

Het betekent dat de Ad-opleiding breed is, met een mix van allerlei zaken die binnen leerlijnen een plek krijgen. Van groot belang is dat elke leerlijn op zich minimaal op niveau 5 eindigt (en dus niet dat zoals nu in een Bachelor bepaalde trajecten eindigen in leerjaar 2, als een basisdeel).

Daarmee is deze Ad dan ook een springplank naar een sterk verdiepend resterend programma om de bachelorgraad te behalen. Dat wil zeggen dat binnen de betreffende bacheloropleiding nieuwe leerlijnen (meer specifieke afstudeerrichtingen) gaan ontstaan waarbij voor een beperkt aantal leergebieden stevig de diepte wordt ingegaan, allemaal gekoppeld aan het bachelorniveau.

Deze gedachte sluit naadloos aan bij de gedachten van de overheid om de Ad meer te gebruiken voor ontwikkelingen op de arbeidsmarkt – zoals hierboven dus al geschetst. Als een hogeschool voor een nieuwe Ad zich aantoonbaar hierop kan baseren, kan de CDHO ook een positief advies afgeven bij OCW.

De Associate of LA zal dus in het algemeen minder aantrekkelijk zijn voor de arbeidsmarkt, maar door deze constructie zit de arbeidsmarktrelevantie in de wijze waarop twee jaren erna een specialistische Bachelor beschikbaar komt – net als iemand die in een startfunctie op niveau 5 breed start en dan als werknemer al lerend naar boven toe een specialistische loopbaan invult, en zo 'een gat in de markt invult'.

Eigenlijk is het niks nieuws, want de arbeidsmarkt heeft meer met dit soort constructies te maken:

- Er zijn University Colleges, onderdelen van Universiteiten, die een Bachelor aanbieden die de titel 'of Liberal Arts' resp. 'of Liberal Sciences' zonder meer verdienen (de titel die ze zichzelf toekennen). Deze afgestudeerden kunnen in echt typisch brede functies terecht, maar ze zullen veelal kiezen voor een specialistische Master.
- De Ba-Ma-structuur bij de universiteiten is een vertaling van de oude opzet met een propedeuse van 1 jaar en een hoofdfase van 3 jaar, leidend tot een titel (Ir, Drs). Het leeft nog steeds bij Universiteiten: een tussendiploma is eigenlijk nog niets, pas het vervolmaken van de gehele vier jaar is het echte bewijs van een academische aanleg. De overheid ziet wel graag dat de wo-bachelor een arbeidsmarktrelevantie kent, maar 'de werkgevers willen er niet aan'... Er is genoeg ander aanbod op bachelorniveau, en de studenten zien zichzelf ook niet graag als een mislukte wo'er...

Kortom, laten we onderzoeken of dit type Ad een plek in het systeem kan verdienen, bijvoorbeeld bij de RAC's. En laten we niet denken dat het werkveld straks de verschillen tussen de soorten Ad's niet zal gaan kennen en waarderen. Werkgeversorganisaties zullen over enige tijd heel blij zijn met personen die een brede Ad en een specialistisch resterend programma op bachelorniveau op hun conto hebben staan (geheel en al door de overheid bekostigd)

1.14 Niet elk jaar Ad-studenten?

Er zullen nog steeds Ad's blijven met een beperkte omvang. Daarvoor was een tijdje geleden een oplossing bedacht.

Een onderwerp dat uit het geheel aan eerdere gedachten rond de Ad niet is terug te vinden in de huidige voorstellen, is het idee om de verplichting studenten elk jaar toe te laten, voor de Ad te laten vervallen – om te voorkomen dat bepaalde Ad's elk jaar met (te) kleine groepen moeten beginnen. Uiteraard zou dit dan alleen voor deeltijd gelden... voor voltijders kun je dit niet 'maken'. Het zou dan minimaal elk tweede jaar moeten - want het helemaal overlaten aan de instelling lijkt te vrijblijvend.

Moet dit in de wet? Het is wel van belang voor zaken als voorlichting, selectie e.d. – want stel dat studenten zich voor 1 mei inschrijven en op 1 augustus blijkt dat de Ad niet van start gaat... Moet je dan zeggen: we starten in 2016, 2018, 2020, enz. – en dan gegarandeerd?

Overigens zie je dat in de praktijk hogescholen gewoon niet met een groep starten als er bijv. maar 5 studenten zijn, vooral bij duaal en deeltijd. Ze sturen ze gewoon een bericht aan iedereen dat dit is besloten. Wie controleert dit?

1.15 Ad en Bachelor – accreditatie en kwaliteitsborging

De paralleliteit van de Ad en de Bachelor en de koppeling die nu wordt gemaakt voor het resterend programma, bij een bestaande bacheloropleiding, kan veel vragen (gaan) oproepen. We lopen hier een aantal zaken langs.

In de voorstellen is bij de voortzetting met een Ad naar een resterend programma voor het behalen van een Bachelor gekozen voor het vermelden ervan in de OER van de afleverende opleiding en hogeschool – en niet bij de ontvangende partij. Het gaat dan om de wijze waarop de bacheloropleiding vaststelt waaraan al is voldaan resp. wat nog dient te worden gedaan. Op welke wijze dit wordt geregeld, vastgesteld en onderhouden is niet opgenomen in de voorstellen. Dat is opmerkelijk aangezien er toch twee verschillende opleidingen zijn betrokken met elk hun eigen verplichtingen in de richting van de student.

We lopen hier een aantal zaken na, waarvan ten minste kan worden gesteld dat ze nog eens onder de loep zouden moeten worden genomen.

1 Geen B na de Ad

De overheid houdt het voor mogelijk dat er zeer zelfstandige Ad-opleidingen zullen gaan komen, meer dan nu (nog) het geval is met de eis dat de Ad een programma is en de voortzetting maximaal 150 studiepunten (zie de NVAO-kaders) mag vragen. Maar men geeft de opleiding wel mee om op zoek te gaan naar bacheloropleidingen die bereid zijn de Ad'ers op te nemen en een studeerbare voortzetting (lees: liefst twee jaren en maximaal een half jaar meer) aan te bieden.

Maar hoever gaat die zorgplicht voor studenten, wetende dat er zonder meer bachelorberoepen zijn? Stel dat er geen redelijk aanbod aan resterende programma's is, niet binnen de eigen instelling en al helemaal niet elders ('die kunnen we niets bieden, ze komen hier voor drie jaren studie tegen wettelijk collegegeld en we hebben maar voor twee jaren financiering, we hebben al voldoende aan onze eigen studenten...') - en dat de Ad-opleiding het hoofd in de schoot legt dan wel zegt tegen de student: Zoek het maar zelf uit...

In het WO heeft dit ook gespeeld. Het BaMa-systeem bracht en brengt met zich mee dat de bachelorgraad de kans biedt op het kunnen gaan doen van een Master. In eerste instantie was dit een eis qua programmering (doorlopende route), vervolgens kwam er een harde knip en nu is het een kwestie van een soort marktwerking. Met het oog daarop heeft OCW een soort dreiging in de WHW opgenomen, in een van de artikelen: '*Indien afgestudeerden van een bacheloropleiding in het wetenschappelijk onderwijs zich niet kunnen of dreigen te kunnen inschrijven bij een masteropleiding in het wetenschappelijk onderwijs, kan Onze minister een of meer instellingsbesturen van universiteiten verplichten een of meer masteropleidingen aan te wijzen waaraan bedoelde afgestudeerden zich kunnen inschrijven.*'

In de voorstellen voor de Ad zijn we deze passage niet tegengekomen. Men verwacht dus dat, mede gelet op de pilots, de hogescholen dit wel even samen gaan oplossen. Is dat terecht, of mag er toch wel wat meer in gang worden gezet? Moet er ook zo'n artikel voor het hbo komen?

2 *Accreditatie*

Er zal uiteraard ook nog van alles dienen te worden geregeld voor de aanpassingen die nodig zijn voor de NVAO-kaders – al kan sterk worden geleund op de ervaringen met de Ad tot nu toe en op de toets nieuwe opleidingen in het algemeen. Maar dan is het wel van belang te weten in hoeverre een (nieuwe) Ad afhankelijk is van de bacheloropleidingen die bereid zijn om in de aanvraag de toezeggingen over het ontvangen van Ad-alumni te laten opnemen. Want het voorstel luidt:

In de onderwijs- en examenregeling van een associate degree-opleiding wordt aangegeven of er bacheloropleidingen in het hoger beroepsonderwijs zijn waarnaar doorstroom vanuit de associate degree-opleiding mogelijk is en zo ja, of de graad Associate degree recht geeft op vrijstelling van het afleggen van een of meer tentamens in die bacheloropleiding dan wel in voorkomende gevallen van vrijstelling van nadere vooropleidingseisen als bedoeld in artikel 7.25.

In formele zin zou in de OER kunnen worden volstaan met 'ja' d.w.z. er zijn opleidingen... maar de studenten zouden toch wel voorafgaande aan de start willen weten welke bacheloropleidingen het betreft.

In principe kan een Ad-alumnus bij elke bacheloropleiding aankloppen en desnoods de gehele vier jaar moeten doen. Maar de suggestie is dat het gaat – zoals ook in de toelichting staat (*'De verwachting is dat voor het overgrote deel van de associate degree-afgestudeerden geldt dat zij, ten minste binnen dezelfde sector als de gevolgde associate degree-opleiding, een hbo-bacheloropleiding kunnen afronden binnen een beperkte studielast'*) – bij een verwante doorstroom om een resterend programma dat het liefst maar twee jaar studie vraagt. Binnen de eigen instelling moeten deze toezeggingen nog wel simpelweg kunnen worden opgehaald, maar als het gaat om andere hogescholen zal het instellingsbestuur zich minder snel willen vastleggen – ook omdat de eerste Ad'ers zich vervolgens pas minimaal drie jaar later zullen gaan melden.

Daarnaast is (nog) niet duidelijk hoe lang toezeggingen geldig zijn voor studenten. Bij direct doorgaan zal men zich dienen te houden aan wat is gecommuniceerd. Maar het zal lastiger worden als de student na een aantal jaren gebruik wil maken van het aanbod.

Ook zal een voltijdse Ad-student die daarna gaat werken, graag gebruik willen gaan maken van een deeltijdse bacheloropleiding (of een specifieke duale variant). Die opleiding moet er dan ook maar zijn – maar we nemen aan dat bij het huidige voorstel toch vooral is gedacht aan een doorstroom naar dezelfde variant.

Kortom, de vraag is hoe de NVAO dit denkt vast te leggen in de kaders voor een toets nieuwe opleiding. We wachten af.

3 *Doelmatigheid en CDHO*

De overheid geeft de Ad een eigen status als opleiding, op niveau 5 van het EQF en dus ook van het NLQF. Dat wil zeggen dat er geen nadrukkelijke opdracht is in de richting van de aanvrager van een Ad om keihard aan te tonen hoe het zit met de arbeidsmarktrelevantie van mbo-4 en hbo-bachelor in dezelfde sector van het werkveld en eventueel in de bijbehorende functiehuizen.

Interessant, maar het lijkt ons dat enig vergelijkingswerk wel aan de orde is, om duidelijk te maken dat het ook echt functies, banen en beroepen zijn die vooral met een Ad zijn in te vullen. Uiteraard kan het zo zijn dat er in het betreffende deel van de arbeidsmarkt naast de Ad vooral mensen met een opleiding voor mbo-3 en een masteropleiding werkzaam zijn, maar dan nog is een zekere plaatsbepaling van de waarde van de Ad-opleiding onvermijdelijk.

Ook hier dus de vraag hoe de CDHO hiermee zal omgaan.

4 *Her-beoordeling*

Om de zes jaar komt de NVAO weer langs om te kijken hoe het gaat met een Ad-opleiding. Ook dan zal moeten worden gezien hoe de situatie is met de aansluiting op een resterend programma om de bachelorgraad te kunnen behalen. Zijn het nog de oorspronkelijke bacheloropleidingen en de hogescholen die hun medewerking hadden toegezegd? Zijn er andere instellingen en opleidingen bij gekomen? Wat zijn redenen hiervoor? Wat zegt dit over de situatie voor Ad en Bachelor in eenzelfde sector? Hoe loopt het in het algemeen met de samenwerking op landelijk en regionaal niveau?

Ook zal zonder twijfel worden bezien hoe het de Ad'ers is vergaan en of ze gebruik hebben kunnen maken van de beloften in de OER, en hoe ze presteren: veel of weinig uitval, rendementen, tevredenheid van studenten (want we nemen aan dat bij een her-accreditatie van een Ad ook alumni worden opgeroepen (werkenden, direct-doorstuderenden, degenen die pas na een aantal jaren verder gaan met de bachelor – bij de eigen hogeschool dan wel elders), enz.

Maar het kan natuurlijk best dat al binnen die termijn blijkt dat bepaalde regelingen niet mogelijk zijn, om allerlei redenen. De Ad kan toch anders uitvallen... de Bachelor heeft intussen het eigen programma aangepast... Dat kan leiden tot klachten en die komen – gelet op de vereiste zorgplicht – bij de inspectie terecht. Maar waar ligt dan eigenlijk de formele verantwoordelijkheid als het misgaat: bij de Ad of de Bachelor?

Het laat zien dat het een kwetsbare regeling kan zijn resp. worden zoals die nu wordt voorgesteld. Het is een logische gedachte zoals die door OCW is verwoord, wetende dat de zgn. Dublin Descriptoren inhouden dat iemand met een graad in het hoger onderwijs in principe moet kunnen doorstuderen. Maar er zal dan meer moeten gebeuren dan alleen maar een simpel statement zoals we nu voorgeschoteld krijgen.

Hoofdstuk 2

Algemene zaken betreffende de gehele wetgeving

2.1 Studiepunten en EC (credits): gelijkwaardig?

Wat is het verschil tussen 'studiepunten' (WHW) en 'EC' (NVAO en te vinden bij internationale afspraken)? Moeten we deze situatie accepteren of is er meer aan de hand? We kunnen in ieder geval aantonen dat in Nederland 180 studiepunten een diploma met 240 EC kan opleveren...

Het indalen van de Ad in de WHW als een zelfstandige opleiding is tevens voor ons aanleiding geweest om naar meerdere artikelen te kijken, niet direct van doen hebbende met de Ad maar mogelijk wel indirect of juist in specifieke situaties aan de Ad kunnen raken. Een intrigerend artikel is in dat opzicht de mogelijkheid voor bepaalde groepen a.s. studenten, zoals vwo'ers, een hbo-bacheloropleiding te doen in drie jaar – formeel genoemd: een sneller traject volgen.

In lid 3 van dit artikel staat dat de betrokken studenten een programma van 180 studiepunten volgen. Opmerkelijk aangezien formeel de hbo-bachelor 240 studiepunten kent, en waardoor een vorm van verwarring bij onder meer buitenlandse instellingen, organisaties en associaties kan ontstaan vanwege dit verschil.

Nu is het zo dat binnen het 'Bologna Process', beter gezegd: de 'European Higher Education Area', al vanaf het begin is afgesproken om voor hoger onderwijs te werken met het European Credit Transfer System, het ECTS. Dat betekent dat in internationaal verband wordt gewerkt met European Credits, met als eenheid de 'EC'. Zo kent onze hbo-bachelor volgens de NVAO 240 EC, als signaal dat een gemiddelde voltijdstudent in principe vier jaar dient te studeren, want een internationaal studiejaar kent 60 EC. De Vlaamse professionele Bachelor omvat 180 EC, maar dat komt omdat alle studenten, professioneel en academisch, een algemene vooropleiding van zes jaar hebben gedaan – net zoals bij ons geldt voor het vwo, en wat vervolgens de reden is om onze Nederlandse academische Bachelor 180 EC mee te geven.

Wat is nu echter het geval? In de NVAO-kaders wordt derhalve op basis van de internationale afspraken, ook denkend aan de Dublin Descriptoren en de zgn. 'European Standards and Guidelines' voor de accreditatie en kwaliteitszorg, gewerkt met de EC. Een hbo-bacheloropleiding kent daarom bij de NVAO 240 EC, en geen 240 studiepunten zoals de WHW aangeeft.

Bij de discussie van enige tijd geleden over de kwaliteit van snel te kunnen doorlopen ('verkorte') hbo-bacheloropleidingen in de private sector is door de Inspectie geconstateerd dat het onder strikte voorwaarden mogelijk is te werken met 80 EC per studiejaar, zodat een opzet met 3 keer 80 EC kan leiden tot het hbo-bachelorniveau. De NVAO heeft dit overgenomen in haar beleid.

Kijken we nu naar het WHW-artikel over de snelle bachelor-route, dan staat er dus niet: te doen in drie jaren, door bijvoorbeeld de verdeling 80-80-80 te gebruiken (en een andere kan natuurlijk ook), maar: de studielast bedraagt 180 studiepunten.

Wat is waar? Zijn deze zaken met elkaar in tegenspraak? Is de WHW een Nederlandse regeling die niet aansluit bij de Europese afspraken? Kan de NVAO haar eigen (internationaal ingebedde) kaders hanteren voor het beoordelen van opleidingen? Het zal wel moeten...

In de WHW staat een definitie van 'studiepunt' – overigens via een verwijzing naar een van de artikelen. Het komt erop neer dat een studiejaar 1680 uren studielast voor de student kent, verdeeld over 60 studiepunten. Dat betekent dat een opleiding ervoor dient te zorgen dat een student in staat wordt gesteld 28 uren per studiepunten bezig te zijn – een gemiddelde student weliswaar. Als dit lukt, noemen we de opleiding 'studeerbaar'.

In die zin klopt de stellingname dat als een hbo-bachelor niet in 4 maar in 3 jaar kan worden gedaan, de studielast ervan niet meer 4 x 1680 maar 3 x 1680 uren bedraagt oftewel $(3 \times 1680) : 28 = 180$ studiepunten. Kortom, de WHW gaat uit van studielast in de benadering van het beschrijven van een opleiding, met studiepunten, en dan ook toch wel met 60 van die eenheden per studiejaar.

Voor de EC ligt het anders. Er is geen eenduidige internationale afspraak over het aantal uren per EC, niet anders dan dat de grenzen ervan 25 en 30 zijn. Nederland heeft 28 uren genomen (logisch), maar bijvoorbeeld in Spanje is gekozen voor 25 uren. Wel is het zo dat er altijd 60 EC per jaar zijn om daarmee aan te geven wat de 'werktijd' per studiejaar is. Maar dat is het en verder is de EC vooral gekoppeld aan het gebruik van leeruitkomsten (Learning Outcomes) en de mogelijkheid om deze te verdelen over onderwijseenheden, dus als een 'verdeelmodel' voor het management (modules, units, minoren e.d.). De EC is aldus ook een soort bouwsteen te beschouwen voor het programma dat gedurende een studiejaar kan worden aangeboden, en biedt de betrokkenen bij een onderwijseenheid houvast bij het opstellen van het eigen programmadeel (en dat vervolgens voor bepaalde vakken door een docent veel meer wordt gevraagd om te doen... soit... dat is ook een gegeven...).

Je kunt ook zeggen dat een 'studiepunt' te maken heeft met 'input', dus wat moet in de studie worden gestoken aan tijd, en dat een EC wordt verdiend via de 'output' als het gaat om de leeruitkomsten van een onderdeel. Aangezien het bij de internationale afspraken gaat om het kunnen accepteren van 'EC's van elders', is het logisch dat men kijkt naar 'de output'. Vervolgens mag het natuurlijk niet zo zijn dat in land X een bepaalde eenheid 10 EC oplevert en exact dezelfde eenheid in land Y 20 EC, om een transparante transitie van EC's niet te verstoren. Daarom 60 EC per jaar en een marge van 25 tot 30 voor de gemiddelde studielast voor voltijdse studenten, zijnde de nationale speelruimte binnen de EHEA.

Kunnen deze zaken wel naast elkaar blijven bestaan, mede gelet op onze internationale positie? Wat staat er in het diploma-supplement van een versnelde hbo-bachelor: 180 studiepunten of 240 EC? In het laatste geval handelt men in strijd met de WHW, als het begrip studielast leidend is. In de praktijk worden studiepunten en EC door elkaar gebruikt, en hebben we er last van? Juridisch gezien zal er toch een keuze moeten worden gemaakt. Iets om meteen maar mee te nemen in deze update als gevolg van de Ad-verzelfstandiging...

Opmerkingen:

- Kijkend naar deeltijdse hbo-opleidingen is niet vol te houden dat er sprake is van het kunnen vertalen van EC en studiepunten naar studielast, en zeker niet naar 28 uren per eenheid. Dat heeft mede te maken met het feit dat deze doelgroep al wat ouder is, kan bogen op werk- en levenservaring en vrijwel altijd gemotiveerd is om iets van de studie te maken. Ook het leren in groepsverband draagt bij aan het kunnen uitgaan van leeruitkomsten en daaraan gekoppelde aantallen EC's. Overigens is dit ook een van de redenen voor het nog een goed kijken naar de situatie waarbij jongeren direct vanuit het mbo kennelijk kunnen worden toegelaten tot deeltijdse opleidingen. Het is wel zo dat werk en opleiding kunnen worden gecombineerd, maar dan is er sprake van een duale opleiding, ervoor zorgend dat het werk ook gegarandeerd in dienst staat van de studie.
- Er wordt al zeer geruime tijd op Europees niveau getracht ook in het mbo (VET – Vocational Education and Training) credits in te voeren, onder de naam ECVET. Het zou nog voorstelbaar zijn om dit te laten lukken als men deze EC's gebruikt als bouwstenen, maar de invoering is gedoemd te mislukken als er ook sprake is van een eenheid voor de studielast. In het mbo wordt sterk geleund op praktijkcomponenten en dan is hetgeen in een werkomgeving wordt gedaan, nooit één op één te herleiden naar de tijd die ergens wordt ingestoken. In Nederland zijn er geen tekenen zichtbaar dat het gebruik van ECVET van de grond zal komen, ook al omdat er voor de overgang van mbo naar hbo geen gebruik van kan worden gemaakt. Er zijn landen met MBO-5 en SCHE (onze Ad) en dan kan samenwerking op dat niveau handig zijn met het oog op een overstap naar het hoger onderwijs, maar ook daar lijkt 'niemand' op een dergelijke aanpak te zitten wachten.

2.2 1 Ad, 1 B en 1 M = het voorstel... maar...

Een cruciaal punt is het voorstel om iedereen maar de kans te geven voor het doen van 1 Ad tegen het wettelijk collegegeld. Dat was te verwachten, maar dan toch... Hier een aantal kanttekeningen, of beter gezegd, een van harte aan te bevelen alternatief.

1 *Collegegeld en bekostiging*

De voorgestelde aanpak houdt in dat degenen die na het behalen van een Ad nog een andere Ad willen gaan doen (los van de uitzonderingen voor bepaalde sectoren), het instellingscollegegeld dienen te gaan betalen. Dat betekent dus dat de hogeschool die deze tweede Ad verzorgt, geen rijksbijdrage daarvoor ontvangt (en ook geen diplomabonus...).

Dezelfde student die bijvoorbeeld 3 of 4 jaar over de Ad heeft gedaan (niet onvoorstelbaar bij deeltijd), en dan weer een Ad wil doen, zou in de huidige situatie toch al geen rijksbijdrage meer opleveren voor de gehele Ad (1 resp. 0 jaar). Dezelfde omstandigheid doet zich voor als deze student doorgaat voor de Bachelor, met een programma van twee nominale jaren.

Bij die eerste doorstroom (naar een Ad) mag straks instellingscollegegeld worden gevraagd voor beide jaren, bij het tweede geval (de B gaan doen) mag echter aan de student gedurende het doen van dat resterend programma slechts het wettelijk collegegeld in rekening worden gebracht. Een aardige planningsklus voor de financiële afdeling... om te bezien wat de consequenties van veel van dit soort instromers is voor de kasstroom...

Het is dus voor beide partijen: student en hogeschool, alleen maar interessant in een win-win-situatie, als de Ad in twee jaar wordt gedaan en vervolgens de B in twee jaar is te behalen...

2 *Flexibilisering en onbedoelde effecten*

Op dit moment kan elke student die een Ad afrondt, overstappen naar een andere bacheloropleiding om daar ook weer een Ad-programma te doen tegen het normale wettelijke collegegeld. Dat heeft te maken met het feit dat iedereen in Nederland nu in ieder geval 1 keer een Bachelor en 1 keer een Master mag doen tegen betaling van dat collegegeld. Eenmaal een Bachelor behaald kan – los van de regelingen rond de sectoren onderwijs en gezondheidszorg – een volgende Bachelor alleen maar worden gevolgd onder het regime van het instellingscollegegeld – en de bedragen daarvoor liggen fors hoger.¹

Het lag dus zeker voor de hand, deze lijn doortrekkende, dat in juridische zin na de vastlegging van de Ad als zelfstandige opleiding de voorgestelde regeling wordt: 1 keer een Ad, 1 keer een Bachelor en 1 keer een Master tegen wettelijk collegegeld. Het opnieuw doen van een opleiding voor eenzelfde graad kan vervolgens alleen maar tegen instellingscollegegeld (met voor de Ad ook de uitzondering als het gaat om de sectoren onderwijs en gezondheidszorg).

Logisch... ware het niet dat er twee belangrijke kanttekeningen bij zijn te maken, gelet op het feit dat de Ad en de Bachelor parallel lopen, en na de Ad niet altijd weer vanaf nul met de Bachelor wordt begonnen... en de Ad niet nodig is om de Bachelor te behalen... en met elke Ad toelating kan worden gevraagd tot elke Bachelor:

1. Dit voorstel is een 100% gemiste kans om iets te doen aan flexibilisering van leerwegen, niet alleen in verticale zin (steeds een stap hoger) maar ook horizontaal (verbreding).
2. Deze aanpak zal zonder meer leiden tot onbedoelde effecten als het gaat het volgen van flexibele leerwegen, bewust of onbewust, en het niet behoeven te betalen van het instellingscollegegeld of misschien ook wel niet meer kunnen betalen ervan.

Ad 1

De Ad is mede ingevoerd om veel mensen de kans te bieden een diploma in het hbo te verwerven zonder een vierjarige opleiding behoeven te doen – en mogelijk toch op een functie op niveau 5 terecht te komen. Ook kan het zo zijn dat voor iemand de Ad het (voorlopige) plafond is qua formele studies – en dat zouden wel eens (heel) veel jongeren kunnen zijn, gezien de snel stijgende cijfers voor de uitval in de hbo-bachelor...

Tevens wordt geconstateerd dat er een groeiende behoefte is aan het upgraden van degenen die op zichzelf nu met een diploma op niveau 4 uit de voeten kunnen. De economie en de arbeidsmarkt

¹ Op 10 augustus jl. kwam in de media naar buiten (aangezwengeld door de Volkskrant) dat het aantal personen dat in het kader van het LLL een tweede bachelor volgt, met een derde is gedaald. Het zijn vooral degenen die door een hoog instellingscollegegeld in problemen geraken, die afhaken. We hebben het hier dus over de bacheloropleiding van vier jaar, die niet 'nog een keer op een ander gebied mag worden gedaan'. Een periode van 8 jaar is ook wel behoorlijk lang, maar als we naar de Ad kijken komen 2 Ad's neer op 1 Bachelor – en dat is toch een ander verhaal, mede in het in dit stuk geschetste licht.

vragen om allerlei competenties op een hoger niveau, en dan kan de Ad voor jongeren en werkenden een uitstekende oplossing zijn. Maar ook wordt gezien dat er een breder gebied aan competenties nodig is – en die behoefte kan mogelijk worden opgevangen met allerlei trainingen en cursussen, of een Ad-programma met een vorm van 'cross-overs'... Echter, het hebben van twee Ad's kan dan ook handig zijn in plaats van een Ad en een (tweejarig) bachelorprogramma. Deze mogelijkheid wordt nu afgesloten als het gaat om het doen tegen betaling van het wettelijk collegegeld van twee Ad's met een gezamenlijke studietijd van 4 jaar – een prima optie als het individu niet echt in de wieg is gelegd voor een Bachelor of als de werkgever meer gebaat is bij een breed opgeleide werknemer.

De overheid staat tegelijkertijd wel toe dat iemand een Ad doet en deze laat volgen door een volledige Bachelor (vanaf de start), met een gezamenlijke studietijd van 6 jaar tegen wettelijk collegegeld. De Bachelor niet volledig doen maar wel een daarmee verwante Ad, is niet mogelijk – twee jaar studie meer weer wel... Opmerkelijk.

Het zonder verdere discussie hanteren van een doorgetrokken regeling voor de Ad – wetende dat het om parallelle routes gaat – zonder dat er gekeken wordt naar de doelgroepen van de Ad is heel erg jammer. De doelgroepen van de Ad zijn vaak meer gebaat bij breedheid, kijkend naar de arbeidsmarktrelevantie in brede zijn, en minder bij een directe doorgang naar een bachelorgraad.

Er is een simpele oplossing te vinden, als men tegen een situatie is waarbij iemand tegen wettelijk collegegeld zonder meer twee, drie of meer Ad's kan doen. In lijn met een hogeschool-bekostiging van een hbo-bachelor voor vier jaar kan worden besloten dat iemand die twee Ad's heeft afgerond, bij een volgende Ad of het gaan doen van een Bachelor, het instellingscollegegeld betaalt. Het is aan de persoon om de keuze te maken...

Opmerkingen hierbij:

- Met deze aanpak kan ook de uitval in het hbo beter worden bestreden. Iemand kan worden aangeraden om eerst maar een Ad te doen in plaats van een Bachelor. Mocht vervolgens blijken dat doorgaan voor de Bachelor geen verstandige optie is (tenminste, niet op korte termijn), dan kan voor een tweede Ad kan worden gekozen.
- In het geval van twee Ad's krijgen beide opleidingen de helft van de diplomabonus.

Bij Ad 2 wordt ingegaan op constructies die mogelijk voortvloeien uit het huidige WHW-voorstel. Er wordt daarbij niets gezegd over de regeling rond aanvullende studiefinanciering en regelingen rond de terugbetaling van schulden.

Ad 2

Neveneffecten van deze regeling kunnen wellicht het beste worden geïllustreerd aan de hand van de volgende scenario's:

- a. Een student behaalt een Ad en stapt vervolgens over naar een niet-verwante Bacheloropleiding. Deze Bachelor kent een gemeenschappelijk fase van de eerste drie semesters met een Ad-opleiding (zoals nu al veelal het geval is). Deze student schrijft zich in als bachelorstudent, maar besluit halverwege het tweede bachelorjaar over te stappen naar het tweede Ad-jaar, en rondt vervolgens deze Ad af. Vragen:
 - Moet deze student bij de overstap het verschil tussen wettelijk en instellingscollegegeld bij betalen?
 - Moet deze student met terugwerkende kracht alsnog voor het eerste leerjaar het instellingscollegegeld betalen?
- b. Idem als bij a, maar de student besluit halverwege het derde bachelorjaar toch maar te stoppen met de Bachelor – om uitval zonder een diploma te voorkomen - en stapt over naar het laatste deel van de Ad.
- c. Een student volgt een Ad maar rondt deze opleiding niet af (geen afsluitend examen). Hij stapt over naar een andere Ad-opleiding, betaalt wettelijk collegegeld en behaalt nu wel het diploma. In overleg met het management van de eerste Ad wordt bezien wat nodig is voor het alsnog

afronden van die opleiding, hetgeen leidt tot een EVC-procedure en vervolgens tot het diploma.
Vragen:

- Is dit fraude?
- Mag de tweede Ad-opleiding deze student wel accepteren?
- Moet met terugwerkende kracht voor een van de Ad's het instellingscollegegeld worden betaald?

Het zijn voorbeelden, en op termijn zal met meer zelfstandige Ad-opleidingen een aantal huidige problemen verdwijnen, maar wat zal blijven is dat studenten naar mogelijkheden zullen zoeken om de studietijd tegen wettelijk collegegeld effectief te gebruiken – en niet voor een bacheloropleiding als de kans op uitval groot is, ook later in de studie.

3 Ad 'in combinatie' met de Bachelor

De Ad en de Bachelor zijn parallelle leerlijnen, zodanig dat ook via de Ad in 4 jaren of wat meer tijd de bachelorgraad is te verwerven. Een student stapelt daarbij de Ad en het resterende programma dat wordt aangeboden door de ontvangende hbo-opleiding, als een belangrijk alternatief voor de vierjarige niet-onderbroken route. Dat is een interessant gegeven, gelet op allerlei ontwikkelingen...

Echter, het voorstel rond het doen van een studie met inzet van het wettelijk collegegeld is simpelweg gebaseerd op de oude aanpak: stapelen en twee keer eenzelfde type opleiding is uit den boze. Maar hoe is deze aanpak nog te verkopen in deze tijd, met meer kansen voor mensen om zich op te scholen, met kansen op de arbeidsmarkt die snel fluctueren en vragen om alerte acties van de mensen zelf en ook van de kant van de onderwijsaanbieders...

Laten we eens kijken naar het volgende geval:

- Een student begint aan de bacheloropleiding: interessant, veel kans op werk en passend bij de vooropleiding...
- Na twee of drie jaar komt deze persoon tot de ontdekking dat het beter is om iets anders te gaan doen. Er kunnen verschillende redenen voor zijn:
 - a. Hij loopt vast in de studie, met mogelijk vertraging voor belangrijke vakken die nodig zijn voor de bachelorgraad;
 - b. Hij komt tot de ontdekking dat de werkgelegenheid voor bachelor-afgestudeerden aan het afnemen is, specifiek in de regio en binnen de sector die hem bij de start van de studie zo aantrekkelijk leek;
 - c. De motivatie is aan het afnemen, gelet op de interesse in de beroepen die mogelijk zijn – op basis van bepaalde praktijkonderdelen – zoals een project of de stage.

Hij maakt de keuze om een andere, niet-verwante opleiding te doen. Daarbij valt de keuze op een interessante Ad-opleiding, om allerlei redenen zoals de werkgelegenheid. Ook is het (financieel) interessant aangezien de totale studietijd beperkt blijft tot 5 jaar. Hij heeft daarbij – in zijn situatie – een tweetal opties:

- a. Hij stapt halverwege het derde inschrijvingsjaar over naar de Ad-opleiding die wel verwant is met zijn bacheloropleiding en rond deze af met het Ad-diploma – zodat hij in ieder geval een diploma aan deze studie-investering overhoudt;
- b. Hij gebruikt het tweede semester om zich voor te bereiden op de overstap naar de nieuwe Ad, kijkend naar de toelatingseisen en andere zaken die van belang kunnen zijn (zoals een baan als het om een duale Ad gaat).

Echter, optie a houdt in dat de nieuwe Ad moet worden gedaan met betaling van het instellingscollegegeld, terwijl in optie b het een overstap van B naar Ad is, zonder al een bachelorgraad te hebben behaald.

Ergo, deze student kiest vrijwel zeker – tenzij de baas betaalt of er als er genoeg spaargeld is op de persoonlijke rekeningen – voor optie b. Hij kan later of gewoon in zijn CV deze studiegeschiedenis vermelden (alles van de eerste opleiding keurig opgenomen in een hogeschoolverklaring - zie de WHW) of aankloppen bij de aanbieder van die eerste Ad om op basis van EVC en wat aanvullende scholing alsnog een tweede Ad-diploma te verwerven.

We kunnen erop rekenen dat via de sociale media deze constructie snel algemeen bekend zal zijn...

4 Vier jaar bekostiging voor een hbo-student, en... twee voor een Ad-student?

Er is niet gekozen voor een complete differentiatie als het gaat om de Rijksbekostiging – waarover dan ook niets in de voorstellen is terug te vinden. Een student krijgt bij de start in het hbo vier jaar aan bekostiging mee, zoals nu voor de bacheloropleiding.

Het is dus niet zo dat deze persoon als Ad'er maar twee jaren meebrengt en dat iemand die vertraging oploopt in de Ad en nog een of meer extra jaren daarvoor dient te studeren, na het tweede jaar geen geld meer in het hogeschoollaasje brengt, zoals nu voor het vijfde en verdere jaar bij de bacheloropleiding wel het geval is. Overigens is het zo dat een hogeschool in beide gevallen geen instellingcollegegeld kan vragen als een vorm van compensatie voor het wegvallen van de publieke bekostiging.

Maar... waarom is bijv. daarvoor niet gekozen? Als er twee jaar (maximaal) aan bekostiging is voor de Ad-opleiding, blijft er vanzelf nog twee jaar (maximaal) over voor het doen van het resterende programma voor de bachelorgraad. Op die wijze kan er geen situatie ontstaan waarbij de ontvangende bacheloropleiding te maken krijgt met een 'blutte' Ad-instromer – die wel recht heeft op het betalen van het wettelijke collegegeld. Deze student merkt overigens – net als nu – helemaal niks van het geld dat hij bij een inschrijving al dan niet meebrengt... dus waarom zou hij zich daarover druk maken?

Er is dus een verschil te maken tussen de publieke (overheid) en private (student) bekostiging, te zien als de rechten van de hogeschool en van de student als het gaat om het laten doen resp. volgen van een opleiding.

Voor de goede orde: In dit geval zou een tweede Ad (dus dat een Ad-alumnus nog een andere Ad gaat doen), niet worden bekostigd – en komt het instellingscollegegeld in beeld. De vraag is wat daarvan de hoogte dient te zijn, of dat kan worden volstaan met wat het wettelijk collegegeld ook is... (zie hieronder). Of kan een en ander worden 'samengevoegd', iets om te onderzoeken...

5 Wat dan wel qua collegegeld?

Ja, wat is dan wel een situatie die zou kunnen worden voorgesteld? Uiteraard kan alles gewoon bij hetzelfde blijven nl. dat de regeling voor het wettelijk collegegeld geldt voor de Bachelor en de Master. Een student kan vervolgens, gelet op de wensen van 'Nederland' om meer hoger opgeleiden te hebben en ook te houden (!), meer Ad's doen tegen het normale collegegeld.

Maar als er dan toch een limiet aan het aantal Ad's dient te worden gesteld – en dat lijkt zeker logisch, ook al vanwege de vergoeding die hogescholen van de overheid krijgen – zou dit op twee kunnen worden gezet. Dat zou dan inhouden dat pas bij de derde Ad het instellingscollegegeld ingaat.

In het vorige stukje is ingegaan op de vergoeding vanuit de overheid. De eerste Ad wordt dan regulier bekostigd, maar als dat ook voor de tweede Ad zou gelden (als de eerste Ad gewoon in de nominale tijd is afgerond), blijft er voor een eventuele voorzetting richting een bachelorgraad niets meer over aan Rijksbekostiging.

Een optie is vervolgens:

- a. Iemand die twee Ad's doet, gebruikt daarmee de toegewezen bekostiging voor de betrokken instelling(en);
- b. De eerste Ad levert twee jaar bekostiging op, en de tweede Ad ook – met voor beide een diplomabonus (helpt van die voor de directe Bachelor).

In beide gevallen dient de betrokkene vervolgens bij het doen van het resterend programma voor de bachelorgraad het instellingscollegegeld te betalen (dus ook als het om de eerste Bachelor gaat – even los van 'zorg' en 'onderwijs'). Uiteraard kan het zo zijn dat voor beide Ad's minder dan vier jaar wordt gebruikt – en dan kan het restant mogelijk worden ingezet voor de Bachelor.

Om te overdenken...

Het is van belang dat met de verdere inbedding van de Ad in het hbo als opleiding goed wordt gezien hoe iemand de beste keuze kan maken: Ad of Bachelor, wetende wat de consequenties

kunnen zijn van een verkeerde keuze en – nog belangrijker – wat ze zijn van het bewust blijven studeren, ook als (steeds meer) vertraging optreedt (en het negatieve bsa is ontlopen).

'Men' dient zich (ook) te realiseren dat een studie mede wordt betaald door 'ons allen', en aldus kan een maatschappij op den duur niet accepteren dat na 5 jaar slechts 40% van de starters een diploma heeft.

Dat kan inhouden dat – mede om het stelsel betaalbaar te houden – in het systeem mechanismes worden ingebouwd zodat bij bepaalde keuzes en leerlijnen bepaalde kosten ook bij studenten kunnen worden neergelegd. Het zal gaan om politieke besluiten, dat is duidelijk. Maar dit kan ook best passen in de vormgeving met de Ad, om minder met rigide regels te werken als het gaat om de zelf gekozen leerlijnen.

Een eerste mogelijkheid is dus om iemand zelf te laten bepalen of de studietijd (eventueel met ondersteuning van de overheid) wordt ingezet voor de leerlijn 'Ad + resterend programma voor de B' of voor 'het doen van twee Ad-opleidingen'. In beide gevallen gaat het om vier jaar studie. Bij de laatste keuze betekent dit dat het vervolgens doen van een resterend B-programma alleen maar kan tegen het betalen van het instellingsgeld (en misschien kan een hogeschool bezien of het niet om hele hoge bedragen gaat...).

Net als alle regelingen zitten er haken en ogen aan deze opzet. Zo kan dus iemand een behoorlijke tijd doorbrengen in een bacheloropleiding (meer dan 2 jaar, 3 of meer dus) en vervolgens besluiten om toch maar over te stappen naar een Ad-opleiding – waarschijnlijk de daarmee verwante om aldus veel vrijstellingen te krijgen. In het huidige voorstel kan dit zonder meer: overstap zonder Ad- of B-diploma naar een Ad-opleiding. Dit zou zo kunnen blijven.

Maar als deze student vervolgens een tweede Ad wil gaan doen, is de studie-historie:

- Ingeschreven bij een Bachelor, meer dan 2 jaar
- Ingeschreven bij een Ad, leidend tot een diploma (kan op basis van EVC, of mogelijk is er toch een extra inschrijvingsjaar nodig)
- Verzoek tot inschrijving voor een tweede Ad.

Het is voorstelbaar dat voor de tweede Ad instellingscollegegeld nodig is als de voorafgaande studietijd 5 of meer jaar omvat. Binnen drie jaar uitval bij de B en dan meteen de Ad kunnen behalen (voor de goede orde: de Ad is geen vangnet of tweede keuze – het heeft te maken met de opzet van de parallelle lijnen voor de Ad en de B), levert nog 1 jaar bekostiging voor de tweede Ad op. En het tweede jaar is het aan de student om de buidel te trekken.

Nogmaals, dit bevordert het nadenken over de keuze voor een Ad of B. En ook voor de opleidingen om mensen te helpen. Nu kan iemand gewoon allerlei Bachelors uitproberen, zonder er eentje te halen – en dan is het altijd nog mogelijk tegen wettelijk collegegeld. Dat kan natuurlijk ook bij Ad's, maar goed, niet aan alles kan worden ontkomen – of iedereen krijgt vier jaar lang het recht op het wettelijk collegegeld, en daarna... de volledige kosten betalen.

Opmerking 1

Het lijkt dat hiermee een ingewikkelde situatie wordt geschapen, maar dat wordt het sowieso als een student in de huidige situatie twee Ad's wil doen. De eerste Ad: wettelijk collegegeld, de tweede Ad: instellingscollegegeld, en dan het doen van een resterende bachelorprogramma: wettelijk collegegeld.

Opmerking 2:

En dan maar hopen in dit geval dat degene die de tweede Ad doet en vertraging oploopt, niet alvast met de Bachelor wil beginnen... Komt er een harde knip tussen de Ad en het resterend programma voor de bachelorgraad?

6 Ad en de private markt

Tot slot is het zo dat hierboven vooral is ingegaan op de situatie voor de bekostigde instellingen, terwijl er diverse private hogescholen zijn die ook zullen meegaan in de verdere uitrol van de Ad-opleiding. Een van de meest interessante zaken is de wijze waarop Ad-alumni na een aantal jaren, naast het werk, de bachelorgraad willen gaan behalen. De vraag is of bekostigde hogescholen

daarop een antwoord hebben in een duale dan wel deeltijdse vorm. Het moet ook gaan om maatwerk qua vormgeving en planning, aansluitend bij hetgeen mogelijk is voor de werknemer (en met instemming van de werkgever).

Private hogescholen zullen wel eens flink in deze markt gaan springen, en met studeerbare resterende programma's komen voor het behalen van de bachelorgraad. Ze zijn niet gebonden aan de regels voor de doelmatigheid en kunnen 120 studiepunten keurig uitspreiden over meerdere jaren – met betaling per eenheid.

De vraag is of er straks behoefte zal komen aan een eigen accreditatie voor een dergelijk programma. En of bekostigde hogescholen dit ook wel willen voor dit type programma, zeker als het leidt tot een eigen afstudeerleerlijn binnen de opleiding, naast de richtingen die er toch al zijn...

2.3 Macro-doelmatigheid en samenwerking

Een aantal zaken die nu worden geregeld, heeft te maken met de macro-doelmatigheid – ook met medeneming van eerdere plannen en voorstellen.

In de voorstellen is meegenomen dat er geen aparte en formeel erkende hbo-instellingen kunnen gaan ontstaan met alleen maar Ad's in de aanbieding, ook als er voor die Ad's met veel andere instellingen afspraken worden gemaakt over de voortzetting met het oog op een bachelorgraad. Een hogeschool moet bacheloropleidingen aanbieden om die erkenning te behouden. En een hogeschool is ook niet verplicht om bijpassende Ad's aan te bieden, maar kan wel open staan voor overeenkomsten met andere hogescholen over de zij-instroom met een Ad-diploma.

Er kunnen situaties ontstaan waarbij de doorstroom naar een resterend programma voor de Bachelor dus niet binnen de eigen instelling kan plaatsvinden. Een reden hiervoor kan zijn dat in de regio wel een bewijsbare behoefte aan een Ad, maar niet aan de bijbehorende Bachelor – of niet meer omdat de Ad de plaats inneemt ervan (Bachelors kwamen onder hun niveau terecht). Tevens kan het aanbieden van een Ad niet behoren tot de speerpunten van de hogeschool, ook als er een nadrukkelijke behoefte aan is, er veel Bachelors op Ad-functies terechtkomen en de arbeidsmarkt-relevantie van bacheloropleidingen minder aan het worden is.

Een signaal dat al eerder is afgegeven, heeft hiermee te maken en houdt in dat in dit geval hogescholen van buiten de regio een licentie voor de betreffende Ad in de wacht kunnen proberen te slepen (soms ook alleen voor bepaalde varianten). Aangezien de voortzetting voor de bachelorgraad in een bepaalde studeerbare setting kan worden afgeregeld met de hogeschool aldaar, kan er alsnog een win-win-situatie ontstaan.

Gelet op de voorstellen voor de WHW ligt het voor de hand om deze constructie nog duidelijker vast te leggen. Ook kan worden bekeken in hoeverre de inbreng vanuit mbo-instellingen hierin kan worden opgenomen.

Een belangrijk punt is dat op deze wijze een soort 'joint degree' ontstaat in verticale zin, dus niet voor gelijkgerichte opleidingen maar voor trajecten die in elkaars verlengde liggen – op basis van afspraken aan elkaar verbonden. Dit zal wel even wennen zijn voor het hbo, deze verbondenheid. Misschien moet dat resterend programma dat voor Ad'ers van een andere hogeschool wordt verzorgd, maar gewoon een eigen 'afstudeerrichting' zijn (zoals hierboven al beschreven, om tot meer maatwerk te komen).

2.4 Aanpassen artikel 'versneld traject voor vwo'ers en anderen'

Het valt niet te verwachten dat de overheid iets zal gaan regelen voor vwo'ers die een Ad in kortere tijd willen gaan doen, in 1,5 jaar in plaats van 2 jaar. Die 'versnelling' is wel vastgelegd voor de hbo-bacheloropleiding. Maar het betreffende artikel lijkt wel een stevige opknapbeurt nodig te hebben.

Het is een interessant onderwerp, het kunnen aanbieden (het moet niet...) van de hbo-bachelor aan bepaalde groepen studenten met een route die drie jaren vraagt. Denk aan vwo'ers die mogelijk al wat vrijstellingen kunnen krijgen (ten opzichte van de route voor havisten) en waarvan kennelijk verwacht wordt dat zij vanwege hun aanleg om ook een wo-bachelor te kunnen doen, sneller kunnen studeren in het hbo (en uit de rendements-statistieken blijkt ook dat vwo'ers in hoge mate in staat zijn de hbo-bachelor in vier jaar af te ronden).

Er is een apart artikel voor. Nu er toch aan de WHW wordt gesleuteld, niet alleen voor de Ad, mag dit artikel ook wel op de kop, aangezien de discussies erover toentertijd er toch een wat rammelend geheel van hebben gemaakt. Eerst maar het huidige artikel:

Artikel 7.9a Toelating tot versneld traject gericht op studenten met een VWO-diploma

1. Een instellingsbestuur kan binnen een bacheloropleiding in het hoger beroepsonderwijs een versneld traject aanbieden dat toegankelijk is voor studenten met een diploma als bedoeld in artikel 7.24, tweede lid, onder a of b dan wel een op grond van artikel 7.28, tweede lid, bij ministeriële regeling als ten minste gelijkwaardig aangemerkt onderscheidenlijk naar het oordeel van het instellingsbestuur daaraan tenminste gelijkwaardig diploma. Een student die aan de in de eerste zin bedoelde voorwaarde en de overige voorwaarden voor inschrijving voldoet, wordt voor een versneld traject ingeschreven indien hij daarom verzoekt.
2. Het instellingsbestuur kan besluiten ook een andere student dan degene, bedoeld in het eerste lid, tot het versnelde traject toe te laten indien hij naar het oordeel van het instellingsbestuur blijk heeft gegeven van geschiktheid voor dat traject.
3. In afwijking van artikel 7.4b, eerste lid, bedraagt de studielast voor een versneld traject 180 studiepunten.

Vervolgens hier het voorstel om tot aanpassing over te gaan, direct maar te beginnen met de kop:

Artikel 7.9a Versneld doorlopen van een hbo-bacheloropleiding

Redenen van onze kant voor de diverse aanpassingen zijn:

- Het begrip VWO kent de wet niet, wel 'voorbereidend wetenschappelijk onderwijs'.
- Het zijn nog geen studenten met een vwo-diploma, wel leerlingen en mogelijk a.s. studenten – want ze moeten nog worden toegelaten; 'personen' wordt verder ook gebruikt in de WHW.
- Heel belangrijk: Het is zo dat ook anderen mogen ook worden toegelaten tot een versneld traject als het instellingsbestuur dit toestaat – de kop dekt dit niet af.
- Lid 3 gaat over de inrichting en niet over de toelating.

Lid 2 is overigens toegevoegd na een discussie over dit artikel, in eerste instantie alleen gericht op instromende vwo'ers. Deze zouden in voorkomend geval nog een jaar studiefinanciering overhouden om na de hbo-bachelor een (hbo-)master te kunnen doen.

De vraag is of met het invoeren van het studievoorschot deze opzet nog wel interessant is...

Overigens moet sowieso in de huidige kop na 'tot' in ieder geval 'een' worden ingevoegd, en zal VWO voluit dienen te worden geschreven.

Pakken we eerst lid 1:

1. *Een instellingsbestuur kan binnen een bacheloropleiding in het hoger beroepsonderwijs een versneld traject aanbieden dat toegankelijk is voor studenten met een diploma als bedoeld in artikel 7.24, tweede lid, onder a of b dan wel een op grond van artikel 7.28, tweede lid, bij ministeriële regeling als ten minste gelijkwaardig aangemerkt onderscheidenlijk naar het oordeel van het instellingsbestuur daaraan tenminste gelijkwaardig diploma. Een student die aan de in de eerste zin bedoelde voorwaarde en de overige voorwaarden voor inschrijving voldoet, wordt voor een versneld traject ingeschreven indien hij daarom verzoekt.*

Moet het een voltijdse opleiding zijn, of mag een duale dan wel deeltijdse opleiding ook? Mogen vwo'ers dit alleen maar doen als ze direct doorstromen of wellicht na een jaar onderbreking? Het is nl. zo dat men als hbo-opleiding ook gebruik kan maken van een goed profiel, bijvoorbeeld om

bepaalde eerstejaarsvakken te versnellen ten opzichte van de ingestroomde havisten (en van mbo'ers). Maar als de vwo'er pas een aantal jaren later aanklopt, kan dit voordeel niet meer bestaan...

In dit lid wordt gesproken over 'studenten met een diploma...'. Degenen die zich voorbereiden op een hbo-opleiding zijn zoals al is aangegeven echter nog geen student. In de WHW is daarom bij andere artikelen gekozen voor 'bezitters van een diploma'. Deze omissie kan nu worden hersteld.

In dit artikel is niet opgenomen dat het versneld traject leidt tot het verkrijgen van een bachelorgraad, dus wat het resultaat is van de versnelling. (Een Ad duurt twee jaar, en levert ook niet – nog sneller – de bachelorgraad op...) Dit moet nu wel worden vermeld, om geen verwarring te krijgen tussen de eerste drie reguliere leerjaren en de drie leerjaren van de versnelde route.

Dan zou lid 1 kunnen worden:

“Een instellingsbestuur kan binnen een bacheloropleiding in het hoger beroepsonderwijs een versneld traject aanbieden dat toegankelijk is voor bezitters van een diploma als bedoeld in artikel 7.24, tweede lid, onder a of b dan wel van een op grond van artikel 7.28, tweede lid, bij ministeriële regeling als ten minste gelijkwaardig aangemerkt onderscheidenlijk naar het oordeel van het instellingsbestuur daaraan tenminste gelijkwaardig diploma. De persoon die aan de in de eerste zin bedoelde voorwaarde en de overige voorwaarden voor inschrijving voldoet, wordt voor een versneld traject ingeschreven indien hij daarom verzoekt.

Gaan we naar lid 2:

2. *Het instellingsbestuur kan besluiten ook een andere student dan degene, bedoeld in het eerste lid, tot het versnelde traject toe te laten indien hij naar het oordeel van het instellingsbestuur blijkt heeft gegeven van geschiktheid voor dat traject.*

Na het concept-voorstel om vwo'ers de kans te bieden een hbo-bachelor te doen in drie jaar, plus een eventuele professionele Master (hoeveel studenten volgen deze route overigens?), kwamen andere scholen in het geweer. Er zijn mbo-studenten die ook een hbo-bachelor in drie jaar kunnen doen, zoals bij 'verpleegkunde' en bij 'maritiem officier', dus waarom deze doelgroep uitsluiten? Kortom, er werd een lid aan toegevoegd (zonder de titel van het artikel aan te passen...).

Het is niet bekend op welke wijze de geschiktheid wordt gemeten, voor zover onze wetenschap van deze ontwikkelingen strekt. Checken van een website van een hogeschool leert dat elke vwo'er met een goed profiel welkom is, naast havisten met gemiddeld een 8 of hoger, dus de criteria zijn niet gebaseerd op persoonskenmerken en adviezen van de afleverende vo-instelling.

Lid 2 moet dus in ieder geval worden aangepast:

Het instellingsbestuur kan besluiten een bezitter van een diploma zoals vermeld in artikel 7.24, lid 2, tot het versnelde traject toe te laten indien hij naar het oordeel van het instellingsbestuur blijkt heeft gegeven van geschiktheid voor dat traject.

Vervolgens kan worden gekeken naar lid 3:

3. *In afwijking van artikel 7.4b, tweede lid, bedraagt de studielast voor een versneld traject 180 studiepunten.*

Bij paragraaf 2.1 in dit hoofdstuk is al ingegaan op het gebruik van 180 studiepunten voor een opleiding die een omvang van 240 EC kent, aan de hand van de betekenissen van de begrippen studiepunt en EC.

Gelet op de ontstaansgeschiedenis is het wellicht handig om de leden 1 en 3 in elkaar te schuiven:
“Een instellingsbestuur kan binnen een bacheloropleiding in het hoger beroepsonderwijs een programma met een studielast van 180 studiepunten aanbieden, dat leidt tot de bachelorgraad en dat toegankelijk is voor bezitters van een diploma als bedoeld in artikel 7.24, tweede lid, onder a of b dan wel van een op grond van artikel 7.28, tweede lid, bij ministeriële regeling als ten minste gelijkwaardig aangemerkt onderscheidenlijk naar het oordeel van het instellingsbestuur daaraan

tenminste gelijkwaardig diploma. *De persoon die aan de in de eerste zin bedoelde voorwaarde en de overige voorwaarden voor inschrijving voldoet, wordt voor dit programma ingeschreven indien hij daarom verzoekt.*

Of gewoon alles bij elkaar vegen – maar dat zal wel een brug te ver zijn:

Een instellingsbestuur kan binnen een bacheloropleiding in het hoger beroepsonderwijs een programma met een studielast van 180 studiepunten aanbieden, dat leidt tot de bachelorgraad en dat toegankelijk is voor bezitters van een diploma als bedoeld in artikel 7.24, tweede lid, dan wel van een op grond van artikel 7.28, tweede lid, bij ministeriële regeling als ten minste gelijkwaardig aangemerkt onderscheidenlijk naar het oordeel van het instellingsbestuur daaraan tenminste gelijkwaardig diploma. De persoon die aan de in de eerste zin bedoelde voorwaarde en de overige voorwaarden voor inschrijving voldoet, wordt voor dit programma ingeschreven indien hij daarom verzoekt.

We horen graag van de juridische afdeling van OCW wat het beste is.

2.5 Een beschouwing... - meerdere type kwalificaties op 5

Er is gesproken over flexibilisering, horizontale doorstroom en twee Ad's doen in plaats van een Bachelor. Maar er zijn meer ontwikkelingen die aandacht verdienen zoals het gebruik van het NLQF en de inzet van niet-formele kwalificaties.

We hebben een Ad in het Nederlandse systeem, nu als programma, straks als opleiding. De invoering van de Ad was een zeer belangrijke, om een nieuw h(b)o-niveau te krijgen, met een eigen 'smoel' en dito graad. De omzetting naar een opleiding is voor de status van groot belang en biedt de kans aan meer bestuurders van instellingen om van de Ad een speerpunt te maken, zonder daarop te worden aangekeken door collega's. Formeel verandert er niet verschrikkelijk veel, in die zin dat de consequenties van de huidige voorstellen zonder meer te overzien zijn.

De Ad is er voor bepaalde doelgroepen, voor het flexibel maken van het systeem en voor het zorgen voor meerdere leerwegen. Het 'levenlang leren' kan er een behoorlijke duw van in de rug krijgen, en vooral ook als het gaat om werkenden en andere groepen volwassenen. Maar het kan nog flexibeler...

Is het een gemiste kans om die discussie nu niet aan te gaan, kijkend naar allerlei mogelijkheden die mede uit het buitenland kunnen worden meegenomen ter inspiratie? Wellicht is dat het geval, wel wetende dat de gestarte pilots en experimenten voor deeltijd en duaal een aanzet zijn voor die beoogde flexibilisering, maar dat er nu veel haken en ogen aan blijken te zitten. Dat staat los van de impuls die deze voorstellen voor deeltijd en duaal in ieder geval nu gaan geven aan de interne discussies bij hogescholen – en die stap levert winst op.

Toch hier nog wat meer, wat anders. Het systeem zelf moet flexibeler worden, en dat kan niet door een aantal vaste regelingen flexibel te laten gebruiken, met alle controle die daarvoor nodig is. Een horizontale aanpak wellicht...? Daarom hier een aantal gedachten 'buiten de doos'.

Als...

- de overheid – en ook de Vereniging Hogescholen - graag ziet dat de mensen in ons land uiteindelijk toch opgaan voor een Bachelor (en daar het gehele systeem op ent...)
- de Ad wel een eigenheid kent, maar dat er een studeerbaar resterend programma dient te zijn om de B te halen...
- de eigenschappen van de Ad toch anders kunnen en mogen zijn dan bij de Bachelor...
- de Ad ook toegankelijk is voor havisten (en vwo'ers)...
- enz...

dan heb je twee opties voor het positioneren van een kwalificatie op niveau 5 in het onderwijsgebouw:

a. Gebruik twee soorten Ad's:

- Een Ad die alleen maar is te zien als niveau 5... (stand alone, helemaal apart)... zonder iets te zeggen over de doorstroom naar de Bachelor;

- Een Ad waarmee je naar de B kan gaan, met een beperkt brugdeel (zoals dit in de VS mogelijk is, binnen Community Colleges en Universities)
- b. Gebruik één soort Ad zoals we nu hebben. Daarbij moet de Ad wel zelfstandig zijn, maar daaraan is de eis gekoppeld dat er minimaal 1 Bachelor is waarbij je (denk aan de studeerbaarheid) met maximaal 150 punten – en liefst maximaal 130 - de B-grad kunt halen. Vervolgens mag je voor elke andere Bachelor aangeven als hogeschool hoe de overstap kan plaatsvinden – desnoods in drie jaar te doen. Er is dus een zichtbare, doorlopende leerlijn, als alternatief voor de directe vierjarige bacheloropleiding.

In diverse andere landen hebben ze daarvoor wel een oplossing gevonden, zeker als het hoger onderwijs een binaire opzet kent (hbo en wo, zeg maar – of niet formeel maar wel zichtbaar binnen de hoger onderwijsinstellingen), en die houdt in: zorg voor een tweede type kwalificatie op 5.

Dit kan een kwalificatie zijn die sterk voortbouwt op mbo-4-opleidingen en functies die daarvan in het verlengde liggen – en daardoor heel praktisch zijn (veel werkend-leren, dus dual – work-based learning). Het kunnen (ook) programma's zijn die aansluiten bij wat mbo-instellingen gewoon in de praktijk doen - die zij desnoods kunnen geven in de private hoek. In veel landen gaat het dan om 'Higher Vocational Education and Training (HVET)' – ook wel te noemen: VET5. Hier in Nederland is het mbo niet verder gekomen dat het verzorgen van 'mbo-plus', maar dat is niets anders dan mbo-4 met aanvullende certificaten (en vooral bedoeld voor instromende havisten). Als Leido hebben we derhalve een aantal jaren geleden het initiatief genomen voor een dergelijke kwalificatie, te noemen: Hoger Bedrijfsdiploma.

Het starten van een discussie over meerdere kwalificaties op 5, met meerdere aanbieders – naast de formele Ad-opleiding (want niet alles hoeft onder de controle-systemen van de overheid te vallen... een koppeling aan het NLQF met een vorm van kwaliteitszorg is meer dan voldoende) vereist van de overheid. Maar het vermoeden is dat met het meer zelfstandig neerzetten van de huidige Ad (je draait aan de knoppen van een bestaand iets) zal gaan leiden tot nog veel meer benodigde en vereiste aanpassingen, met alle gevolgen van dien voor de doorstroom, de keuzebegeleiding, de rendementsmetingen, enz.

Er zal vanzelf meer vraag komen naar een vorm van differentiatie binnen de Ad-opleiding, met discussies over de toegestane relevantie (geen bedrijfsopleiding) en meer vraag naar flexibele vormen van leerlijnen met een combinatie van formele en niet-formele kwalificaties. Anders gezegd, programma's die passen bij de wensen van werkgevers - en van hun werknemers - als het gaat om het vergroten van hun kansen op werk, op korte en langere termijn en gelet op de dynamiek in het werkveld, zullen over niet al te lange tijd een plek hebben moeten gekregen in het Nederlandse onderwijssysteem. De interessante poging om de deeltijdse, maar wel nog steeds *formele* opleidingen te flexibiliseren is ten dode opgeschreven als daarmee niet kan worden gecombineerd met die bedrijfsopleidingen – die dus geen Ad mogen heten.

En: als de Ad geen Bachelor meer als houvast heeft, mogen de toelatingseisen zelf worden bepaald. Ook de selectie is een eigen zaak, net als veel andere elementen die straks vrij spel gaan krijgen. Dat is wel een logisch gevolg van het spreken van opleidingen... zonder meer... maar heeft de overheid wel door welke deuren er nu worden opengezet? Is een brede hei-sessie over het totale systeem niet handig, al is het maar omdat vanaf de start in 2006 de discussies zich vooral in de kringen van de bestuurders heeft mogen afspelen?

Hoofdstuk 3

ARTIKELEN EN AANPASSINGEN/CORRECTIES

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de aanpassingen en de correcties van de kant van OCW. Deze zijn in de betreffende artikelen **groen** gekleurd (al dan niet met 'doorhaling').

Maar van onze kant hebben we daar een aantal opmerkingen en aanvullende correcties bij geplaatst. Deze 'vormen' zijn beide **rood** gekleurd – en voor alle duidelijkheid: het kan ook gaan om **voorstellen** van onze kant. De kanttekeningen staan in de kaders onder het besproken artikel.

Artikel 1.3

- 4 De Open Universiteit is gericht op het verzorgen van wetenschappelijk onderwijs en hoger beroepsonderwijs, het, in overeenstemming met het profiel van de Open Universiteit, verrichten van wetenschappelijk onderzoek en onderzoek gericht op de beroepspraktijk, alsmede het leveren van een bijdrage aan de vernieuwing van het hoger onderwijs. Zij verzorgt in elk geval initiële opleidingen. Zij verzorgt deze in de vorm van afstandsonderwijs.

In principe kan de OU dus ook Ad-opleidingen (gaan) aanbieden.

Artikel 1.12. Graadverlening

- 1 Aan de met goed gevolg afgelegde examens van initiële opleidingen ~~en daarbinnen uitgevoerde Ad-programma's~~, verzorgd door rechtspersonen voor hoger onderwijs, is een graad als bedoeld in artikel 7.10a onderscheidenlijk artikel 7.10b verbonden.
- 2 Voorwaarde voor het bepaalde in het eerste lid is dat de desbetreffende rechtspersoon in acht neemt hetgeen is bepaald in het derde lid, alsmede hetgeen is bepaald bij of krachtens deze wet ten aanzien van:
 - a. de kwaliteitszorg,
 - b. de registratie, het onderwijs en de examens,
 - c. de vooropleidingseisen.

Het zou wellicht goed zijn om hierbij ook iets op te nemen over de doorstroom van een Ad naar het resterend programma. Het gaat dan vooral om de eigenheid (vorm, invulling, aanpak e.d.) van zo'n programma, aangezien het om gaan om een formeel vastgelegde mogelijkheid tot zij-instroom in een hbo-bacheloropleiding (en dan volgt de student niet automatisch de laatste twee jaren van die opleiding).

Artikel 1.19. Nevenvestiging buitenland [Treedt in werking op een nader te bepalen tijdstip]

- 1 Een instelling voor hoger onderwijs kan geaccrediteerde opleidingen in het buitenland verzorgen. Bij of krachtens algemene maatregel van bestuur kunnen in ieder geval regels worden gesteld met betrekking tot de aanwending van de rijksbijdrage in verband met deze opleidingen.

Dit artikel treedt pas in 2017 in werking, als het goed is. Maar dit geldt dus ook voor de Ad, zo te zien. Het zal wel interessant zijn om te merken hoe hiermee zal worden omgegaan, gezien de regionale insteek, de arbeidsmarktrelevantie e.d.? Of zou het alleen als joint-degree kunnen? Of als er een doorstroom mogelijk is naar een partner-instelling in dat buitenland?

Artikel 2.6. Berekening rijksbijdrage

- 1 De in artikel 2.5, eerste lid, bedoelde algemene berekeningswijze wordt bij of krachtens algemene maatregel van bestuur vastgesteld. De algemene berekeningswijze bevat voor alle instellingen of voor groepen van instellingen gelijkelijk geldende maatstaven. Deze maatstaven hebben betrekking op de aard en omvang van de werkzaamheden en op de uitvoering daarvan.

- 2 De bijzondere berekeningswijze, bedoeld in artikel 2.5, lid 1a, wordt bij of krachtens algemene maatregel van bestuur vastgesteld. In die algemene maatregel van bestuur wordt tevens vastgesteld ten aanzien van welk onderwijs dat artikellid toepassing vindt. De bijzondere berekeningswijze bevat maatstaven die in elk geval betrekking hebben op de studieresultaten.

Denkend aan de rijksbijdrage kan de discussie over de diploma-bonus voor de Ad niet uit de weg worden gegaan. Zeker nu de Ad zelfstandiger kan worden neergezet, en hogescholen zich specifiek gaan werpen op de Ad, kan niet worden ontkomen aan een diplomabonus van 50% voor de Ad, en de resterende 50% voor de Bachelor - tenminste, als iemand de Ad behaalt en vervolgens direct of later doorstudeert voor de Bachelor en deze afrondt.

Er kunnen studenten zijn en komen, die aan een Ad beginnen, veel studiepunten halen maar toch niet de Ad afmaken – om allerlei redenen. Als ze vervolgens op een later moment opgaan voor een Bachelor – en daarover bijv. maar 2 jaar behoeven te doen, krijgt die hogeschool voor de Bachelor toch 100% de bonus, voor twee jaar onderwijs.

Je kunt dit vergelijken met EVC en zij-instroom. Ook dan is de studieduur in het algemeen een stuk korter, en dus de bonus in % van het verzorgde onderwijs hoger...

Er zal tevens een 'markt' gaan ontstaan voor studenten die een hbo-studie hebben gedaan, zijn uitgevallen, en op een bepaald moment met een Ad zijn geholpen. Een hogeschool kan deze personen wellicht op basis van EVC een programma van een jaar offeren, en dan is er dus ook (alsnog) die bonus.

Een punt kan zijn dat er nog een regel komt waarbij een bonus alleen maar wordt uitgekeerd als de hogeschool een substantieel aantal jaren de student in huis heeft gehad. Voor de Ad dus minimaal een jaar en voor de B minimaal twee jaar (of toch maar twee jaar resp. drie jaar). Gelet op de kam die door allerlei regelingen wordt gehaald, zou dit aspect ook nog wel eens in beeld kunnen komen...

Artikel 2.16. Opheffing instellingen

- 1 Bij de opheffing van een openbare instelling en bij de beëindiging van de bekostiging van een bijzondere instelling, draagt het instellingsbestuur zo spoedig mogelijk na de opheffing dan wel beëindiging van de bekostiging, zorg voor de vaststelling van een eindafrekening. De eindafrekening wordt aan Onze minister gezonden en gaat vergezeld van een verklaring van een door hem aangewezen accountant als bedoeld in artikel 393, eerste lid, van Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek.
- 2 Tenzij met Onze minister een andere regeling wordt getroffen, is het instellingsbestuur aan het Rijk een bedrag verschuldigd, indien de eindafrekening een batig saldo bevat. Het bedrag wordt door Onze minister vastgesteld en mag niet hoger zijn dan het saldo van de eindafrekening. Bij de vaststelling van het bedrag wordt rekening gehouden met door het instellingsbestuur uit de eigen middelen aan investeringen bestede gelden.
- 3 Bij de opheffing dan wel beëindiging van de bekostiging als bedoeld in het eerste lid, maakt het instellingsbestuur zo spoedig mogelijk aan Onze minister bekend welke maatregelen het heeft genomen teneinde te waarborgen dat de aan die instelling ingeschreven studenten de opleiding aan een andere instelling kunnen voltooien.

Waarschijnlijk overbodig om hierover iets over te zeggen, maar toch maar even. Als een Ad deels bij een ROC of AOC wordt gegeven: Stel dat die mbo-instelling failliet gaat – of deze kan de verplichtingen niet nakomen, wat gebeurt er dan met die studenten? Is het geld dat is overgedragen, terug te vorderen (een 'preferred' recht)? Hoe zit het met de andere kosten? Het gaat bij deze Advorm om iets dat over de sectorale grenzen heengaait (format B zoals we deze aanpak als Leido noemen).

Moet je wellicht zeggen dat het geld niet worden overgedragen, maar dat de rekeningen door de hogeschool worden betaald?

Artikel 5a.2

- 2a Het accreditatieorgaan toetst bij de accreditatie en de toets nieuwe opleiding van een opleiding in het hoger beroepsonderwijs tevens:
- de door een instellingsbestuur voorgestelde toevoeging aan een graad als bedoeld in artikel 7.10a, tweede ~~en derde~~ lid, op internationale herkenbaarheid aan de hand van een referentielijst die bij ministeriële regeling wordt vastgesteld;
 - of de door het instellingsbestuur gehanteerde naam van de opleiding voldoende inzicht biedt in de inhoud van de opleiding en aansluit bij hetgeen gebruikelijk is binnen de visitatiegroep of sector waartoe de opleiding behoort.

Een logisch gevolg voor de Ad van de zelfstandigheid als opleiding is dat de herkenbaarheid naar de interne markt maar ook in internationaal opzicht wordt weergegeven in de naam (in het Nederlands en mogelijk ook meteen met de Engelse vertaling). Maar dat zou ook kunnen met een toevoeging, maar men heeft besloten dit niet toe te staan voor de Ad.

In de VS kent de Ad de mogelijkheid voor een toevoeging 'of (Applied) Arts' dan wel 'Sciences'. Omdat Nederland een binair systeem heeft en de Ad sterk op de arbeidsmarkt is gericht, is het in dit kader best voorstelbaar en te accepteren dat deze toevoegingen voor de Ad niet worden toegestaan (als dat wel mogelijk is voor verwante hbo-bacheloropleiding). Maar waarom zou nu niet kunnen worden besloten om andere toevoegingen wel mogelijk te maken, met die zelfstandigheid?

Artikel 5a.8

- 2 Bij de beoordeling van de aanvraag om accreditatie wordt aandacht geschonken aan de aspecten van kwaliteit die betrekking hebben op de opleiding, waarbij ten minste worden beoordeeld:
- het beoogde eindniveau van de opleiding, gelet op hetgeen internationaal gewenst en gangbaar is,
 - de inhoud en opzet van het onderwijsprogramma,
 - het gerealiseerde eindniveau, gelet op hetgeen internationaal gewenst en gangbaar is, alsmede de deugdelijkheid van beoordeling, toetsing en examinering van de studenten,

In de voorstellen rond de wet- en regelgeving wordt op allerlei plekken gesproken over de kwaliteit van de Ad zelf, maar ook over de niveaus van Ad en Bachelor in verhouding tot elkaar. Het gaat om de doorstroom, het studeerbaar houden van het resterend programma en dat soort aspecten. Het zou dan ook voor de hand liggen om dit punt ook ergens een plek te geven. De kaders van de NVAO liggen voor de hand, maar aangezien het toch een essentieel element in van het nieuwe systeem is, met de leerlijnen naar de Bachelor via de Ad dan wel rechtstreeks, zou een onderdeel d. mogelijk zijn.

Een poging:

"d. de vormgeving van de doorstroom na het afronden van een associate degree-opleiding naar een of meer bacheloropleidingen, gelet op het behalen van de bachelorgraad door middel van een studeerbaar programma, zoals is vastgelegd in de onderwijs- en examenregeling van zowel de associate degree-opleiding alsmede de betreffende bacheloropleiding(en) van de eigen instelling dan wel van instellingen waarmee hierover afspraken zijn gemaakt."

Uiteraard kan dit ook bij een toets nieuwe opleiding worden meegenomen.

Artikel 5a.11

- 5 Met een besluit tot het verlenen van een toets nieuwe opleiding laat het instellingsbestuur die opleiding als nieuwe opleiding registreren in het Centraal register opleidingen hoger onderwijs, bedoeld in artikel 6.13.

Dus het CROHO moet helemaal worden vernieuwd, aangepast... Dat zal nog een aardige klus worden.

Artikel 5a.12 Gevolgen verlies accreditatie

- 1 Indien de accreditatie van een opleiding na het verstrijken van de periode, bedoeld in artikel 5a.9, zesde en zevende lid, of artikel 5a.12a, eerste lid, niet opnieuw wordt verleend, draagt de instelling er zorg voor dat aan studenten die voor de opleiding zijn ingeschreven, de gelegenheid wordt geboden deze opleiding te voltooien aan een andere instelling. Voor de studenten voor wie dat niet mogelijk is, wordt de opleiding aan de instelling voortgezet. Het instellingsbestuur maakt de inhoud van het besluit waarbij de accreditatie niet opnieuw wordt verleend, binnen zes weken bekend. Daarbij maakt het instellingsbestuur tevens bekend:
 - a. aan welke andere instelling studenten die opleiding kunnen voltooien,
 - b. de termijn gedurende welke de opleiding wordt voortgezet ten behoeve van de studenten, bedoeld in de tweede volzin, met dien verstande dat zij die opleiding zonder onderbreking *blijven* volgen en die termijn ten hoogste de voor die studenten resterende aan de studielast van de opleiding ~~of van het gevolgde Ad-programma~~ gerelateerde duur vermeerderd met één jaar bedraagt.

Wat doe je als een bepaalde Bachelor de accreditatie verliest en die opleiding is nu juist voor die hogeschool de voorzetting van de Ad? Ze kunnen uiteraard met die Ad naar andere minder verwante Bachelors, maar als dit nu juist naadloos kon – dan heeft dit toch negatieve gevolgen voor de studenten... Moet men dan zorgen voor een dergelijke (naadloze) voortzetting naar een gelijksoortige Bachelor van een andere hogeschool? Of mogen ze die voortzetting (en dus alleen voor de studenten die al begonnen zijn) nog een voldoende aantal jaren aanbieden, om de Ad'ers van dienst te kunnen zijn – dus alleen dat specifieke resterende programma op zich?

'Blijven' want die onderbreking mag wel eerder in de studie zijn geweest.

Artikel 6.7. Toestemming voor specifieke selectiecriteria en hoger collegegeld

1. Onze minister kan op aanvraag van het instellingsbestuur toestemming verlenen gegadigden bij de inschrijving voor een opleiding te selecteren volgens door het instellingsbestuur vast te stellen criteria en in samenhang daarmee voor de geselecteerde studenten een collegegeld vast te stellen dat hoger is dan het volledige wettelijke collegegeld dat op grond van artikel 7.45, vijfde lid, bij algemene maatregel van bestuur is vastgesteld en op de wijze daarin bepaald is geïndexeerd.

Dus ook voor de Ad-opleiding...

Artikel 6.9

- 3 Naar aanleiding van het verzoek en mede op grond van het advies beslist Onze minister of de artikelen 1.12, eerste lid, of 1.12a op de opleiding, verzorgd door de desbetreffende rechtspersoon, van toepassing zijn. Onze minister wijst het verzoek om graden te mogen verlenen in ieder geval af indien de continuïteit van de desbetreffende rechtspersoon of de naleving van artikel 1.12, tweede en derde lid, in onvoldoende mate zijn gewaarborgd. Onze minister neemt binnen 16 weken na ontvangst van het verzoek, bedoeld in het eerste lid, een besluit.

In principe zou dit kunnen betekenen dat een dergelijke instelling alleen maar Ad's verzorgt, maar daar steekt de overheid een stokje voor via de WHW. Het aanbieden van Ad's mag alleen in het geval ook hbo-bacheloropleidingen in het pakket zitten, om een specifieke reden nl. dat de Ad-teams dan opereren in een meer complete hbo-omgeving. Elders in deze nieuwsbrief worden daarbij toch kanttekeningen geplaatst.

Een mogelijk vergelijkbare situatie vloeit voort uit de plannen om voor bepaalde doelgroepen toe te staan dat alleen maar het resterende programma van een bacheloropleiding wordt aangeboden. Het zou dan gaan om een eigenstandige accreditatie voor de laatste twee jaar van de bacheloropleiding.

De vraag is nu of een dergelijke situatie ook kan gaan gelden voor private aanbieders als het gaat om Ad'ers die na een aantal jaren de bachelorgraad willen verwerven. Het argument voor de

eerstgenoemde situatie is dat de doelgroep ervan op een eenduidige wijze valt te benoemen, en dat geldt nu ook precies voor de Ad'ers nl. ze hebben dat diploma... Dus zou een eigen accreditatie voor een programma dat de Ad'ers de Bachelor laat behalen, ook best te rechtvaardigen zijn.

Zou er een specifieke markt voor kunnen zijn, voor deze programma's? Veel studenten zullen zeker de Ad bij een bekostigde instelling volgen, om daarna te gaan werken. Een groot deel ervan wil dan op een gegeven moment ook de stap naar de Bachelor zetten, maar dat zal dan vooral naast het werk, eventueel in een soort gedualiseerde vorm. Maar een combinatie met werk vraagt om maatwerk, flexibiliteit en mixen van werktijd, studietijd en eigen tijd. Ook zal het vaak neerkomen op het doen van modules, eventueel verspreid over meerdere jaren. De ervaring heeft geleerd dat deze insteek bij bekostigde hogescholen een brug te ver is, om allerlei redenen – en dan zou men dus vrij snel bij private instellingen terecht komen.

Samengevat: Er zal een discussie moeten plaatsvinden over het toestaan van geaccrediteerde programma's voor het halen van de bachelorgraad door alumni van Ad-opleidingen.

Ook kan worden opgemerkt dat wordt toegestaan een Ad ergens buiten een lesplaats van een hogeschool aan te bieden, als er vervolgens maar een afspraak is met een hogeschool in die buurt met het oog op het feit dat aldaar de bacheloropleiding kan worden afgerond. De instelling (misschien wel een mbo-instelling) die deze Ad 'elders' voor de hogeschool verzorgt, is eigenlijk ook een 'stand-alone' aanbieder van de Ad-opleiding. Zouden mbo-instellingen in deze markt willen gaan springen? Krijgen ze op die wijze als ROC of AOC een 'hbo-top'? Of gaan ze, zoals nu al gebeurt, een private samenwerking aan met private hogescholen, voor bepaalde Ad's? Die Ad's hebben binnen de eigen organisatie geen vervolg naar de bacheloropleiding, en worden niet in een hbo-omgeving verzorgd...

Artikel 7.4

- 1 De studielast van elke opleiding en elke onderwijseenheid wordt door het instellingsbestuur uitgedrukt in studiepunten. De studielast voor een studiejaar bedraagt zestig studiepunten. Zestig studiepunten is gelijk aan 1680 uren studie.
- 2 Een opleiding wordt zodanig ingericht dat een student in staat is het aantal studiepunten te behalen waarop de studielast voor een studiejaar gebaseerd is.
- 3 Het instellingsbestuur bepaalt de jaarlijkse studielast van deeltijdopleidingen.

Het gaat niet specifiek over de Ad, maar over de opleidingen die in deeltijd worden verzorgd, maar als OCW dan toch bezig is met het updaten van de WHW...

Van onze kant is al vaker aangegeven dat lid 3 van dit artikel absoluut niet spoort met veel andere regelingen – zoals het financieren van een studie per studiejaar, voor 60 studiepunten, het beoordelen van de studievoortgang, de lengte van een propedeutische fase, enz. Artikel 2 is ook wat 'vreemd', want er zou ook kunnen staan: '*Elk studiejaar van een opleiding wordt zodanig ingericht dat een student in staat is het benodigde aantal studiepunten te behalen.*' Een student doet normaal gesproken een studie met 60 punten per jaar, maar bij vertraging kan er meer of minder nodig zijn.

Maar wat staat er nu eigenlijk in lid 3? Mag bijvoorbeeld een deeltijdse Ad door de instelling, dus van hogerhand en zonder verder overleg, over 3 jaar worden gespreid: 50 – 40 – 30? Of mag het over 2 jaar zijn: 70 – 50? Kan men vrijstelling geven van jaar 1 en de rest uitspreiden over twee jaren met elk 30 punten – of, als niet alles is vrijgesteld, met een verdeling van bijv. 40 – 40? Moet een student dat dit ritme volgen? Heeft de student eigenlijk niet gewoon recht op een studeerbaar programma van 60 – 60 conform de eerste twee leden?

Voor universiteiten is de regel dat een driejarige Bachelor simpelweg over zes jaren wordt verdeeld, met het argument dat een wo-studie gewoon op de leslocatie dient te worden gedaan en een studie naast het werk alleen haalbaar is als er 30 studiepunten worden ingeroosterd (en daar zijn de deeltijdse opleidingen dus nog met een lampje te zoeken). Maar in het hbo is dit toch wel anders, wetende dat deeltijdse opleidingen even lang duren als de andere twee varianten. Misschien nog eens even kijken als overheid naar wat hierachter zit, met dit 'eenzame' lid van de WHW...

Artikel 7.8. Propedeutische fase en propedeutisch examen

1. Het instellingsbestuur kan in een bacheloropleiding in het wetenschappelijk onderwijs een propedeutische fase instellen.
2. Een *associate degree-opleiding en een* bacheloropleiding in het hoger beroepsonderwijs omvat *ten* een propedeutische fase, *met dien verstande dat deze fase bij een bacheloropleiding* voor studenten als bedoeld in artikel 7.9a, eerste en tweede lid, een afwijkende inhoud kan hebben.
3. De propedeutische fase wordt met het oog op de toepassing van artikel 7.8b zodanig ingericht dat er sprake is van het verkrijgen van inzicht in de inhoud van de *associate degree-opleiding dan wel* bacheloropleiding met de mogelijkheid van verwijzing en selectie aan het eind van die fase.

In de voorstellen voor de aanpassingen in de WHW wordt niets gezegd over artikel 7.8. Het is evenwel zo dat er volgens het aangepaste artikel 7.8b lid 1 voor de voltijdse en duale Ad gewoon een propedeutische fase is! Ook voor deeltijd, maar dat lijkt men te zijn vergeten (zie verderop). Kortom, ook in dit artikel zal deze fase dienen te worden genoemd, mede vanwege het verkrijgen van die inzichten, alsmede gelet op het kunnen uitbrengen van een studie-advies.

Voor de goede orde: De overheid stelt voor om voor de Ad geen examen aan de propedeutische fase te koppelen. Dit is overigens ook voor de hbo-bachelor geen wettelijke verplichting, dus daar kan een CvB besluiten om geen propedeutisch examen (afsluitend examen van de propedeutische fase) te hebben. De vraag is dus gerechtvaardigd waarom die keuze niet in het algemeen voor de hbo-opleidingen kan worden gehanteerd.

Artikel 7.8b

- 1 Het instellingsbestuur van een bekostigde universiteit, hogeschool of levensbeschouwelijke universiteit brengt *aan* iedere student uiterlijk aan het einde van diens eerste jaar van inschrijving voor de propedeutische fase van een voltijds ~~en~~ of duale *associate degree-opleiding of* bacheloropleiding advies uit over de voortzetting van zijn studie binnen of buiten de *associate degree-opleiding onderscheidelijk* bacheloropleiding. In geval van een deeltijdse *associate degree-opleiding of* bacheloropleiding regelt het instellingsbestuur het tijdstip waarop dat advies wordt uitgebracht.

Het lijkt er sterk op dat de overheid in het voorstel bij dit artikel wat zaken vergeet te noemen. Op een rijtje:

- In de eerste zin is 'aan' vergeten (was al zo...). Je kunt een student het diploma komen brengen, maar het is toch uitbrengen met een meewerkend voorwerp... dus 'aan'.
- Er wordt gesproken in die zin door de overheid over een 'voltijds of duale ... opleiding'. Net zo goed als hier niet 'duaal' kan staan, moet er dus een 'e' achter 'voltijd'. In de wet staat wel dat een opleiding voltijds en duaal kan worden ingericht ('een voltijds ingerichte opleiding'), maar dat is toch een andere zinsconstructie. Wel is het interessant dat in de wet voor de studiefinanciering 'voltijdse opleiding' wordt gebruikt, maar vervolgens DUO op de website over dit onderwerp rept van 'voltijds opleiding'. Ja, je kunt iemand in een voltijdopleiding hebben, en je kunt een voltijdstudent zijn en dus in voltijd of voltijds bezig zijn... We horen graag tegen geluiden van taalkundigen.
- In de eerste zin is terecht 'associate degree-opleiding of' toegevoegd - vandaar hier in groen vermeld. Maar het advies heeft wel ergens betrekking op, en dat staat dan verder in die zin. Het advies voor een Ad-student heeft straks geen nut (op dat moment) voor een voortzetting in 'de bacheloropleiding' – want wat is dan die bacheloropleiding? Het gaat om de voortgang binnen de Ad zelf (al mag best in het advies worden gezegd dat het beter is om naar een andere opleiding te gaan...).
- De deeltijdse Ad-variant is ook een opleiding in de zin van de WHW, dus vandaar dat ook de tweede zin de aanvulling verdient.

Hier staat dus dat de Ad-opleiding een propedeutische fase heeft (en zie ook lid 8).

- 2 Onverminderd het eerste lid kan het instellingsbestuur het advies aan de student uitbrengen zolang deze het *in voorkomend geval ingestelde* propedeutisch examen niet met goed gevolg heeft afgelegd.

Het is aan te raden om rekening te houden met het gegeven dat (voor het hbo) een propedeutisch examen niet verplicht is om in te stellen. Je zou ook 'zolang deze het' kunnen vervangen door 'zolang deze een', maar die formulering is niet erg sterk... En zolang er niet staat 'propedeutisch examen van een bacheloropleiding' zou je ook kunnen denken dat een Ad-opleiding een dergelijk examen heeft. Deze formulering was namelijk de aanleiding om te kunnen stellen dat een Ad-programma ook een propedeutisch examen moet hebben als de opleiding als geheel dit heeft. Dit laat in ieder geval zien dat het uitzonderen van de Ad van het hebben van een propedeutisch examen op een aantal punten leidt tot – in ieder geval – onduidelijkheid.

- 5 Van de student die op grond van het derde lid is afgewezen, wordt de inschrijving voor de desbetreffende opleiding aan de betrokken instelling beëindigd. De student kan niet opnieuw aan die instelling voor die opleiding worden ingeschreven, tenzij het instellingsbestuur toepassing heeft gegeven aan de derde volzin van het derde lid of tenzij de betrokkene op een later tijdstip verzoekt om te worden ingeschreven voor de desbetreffende opleiding en daarbij ten genoegen van het instellingsbestuur aannemelijk maakt dat hij die opleiding met vrucht zal kunnen volgen.

De Ad en de B zijn straks verschillende opleidingen, en worden derhalve zelfstandig behandeld als het gaat om het uitbrengen van een advies, ook als het een bindend advies betreft – om niet verder te mogen met de rest van de opleiding. Dat wil zeggen dat in voorkomend geval iemand die voor de Ad een negatief BSA heeft mogen ontvangen, eventueel wel weer met een verwante B-opleiding mag beginnen.

Het kan straks gebeuren dat een opleiding besluit om Ad- en B-studenten toch in eenzelfde eerste leerjaar te zetten, gelet op de synergie en de mogelijkheden om aldus met de Ad en de B de arbeidsmarkt te bedienen. Ze hebben dan de propedeutische fase gemeen, zoals het ook met bepaalde B-opleidingen kan worden gedaan – denkend aan de brede bachelors zoals deze in formele dan wel praktische zin zijn en gaan ontstaan – met alle gevolgen van dien.

Interessant is het frivole eind van dit lid: '... dat hij die opleiding met vrucht zal kunnen volgen'. Is in juridische zin ergens vastgelegd wat het inhoudt? Is het formeel beter om te spreken van: '*dat hij in staat is het afsluitend examen van die opleiding met goed gevolg af te leggen*'? Het is toch niet zo dat de overheid ook toestaat dat een aantal onderdelen ervan kunnen doen ook wel voldoende is... om dan weer uit te vallen...

- 8 Voor de toepassing van dit artikel wordt onder «propedeutische fase» mede begrepen de eerste periode *van in* een *bacheloropleiding in het wetenschappelijk onderwijs* met een studielast van 60 studiepunten. Voor de toepassing van dit artikel worden onder «propedeutisch examen» mede begrepen de tentamens, verbonden aan onderwijseenheden in de eerste periode *van in* een *bacheloropleiding in het wetenschappelijk onderwijs* met een gezamenlijke studielast van 60 studiepunten.

Artikel 7.9

- 1 Indien een *associate-opleiding of een* bacheloropleiding na de propedeutische fase meer dan een afstudeerrichting omvat, kan het instellingsbestuur ten aanzien van opleidingen die daartoe door het instellingsbestuur zijn aangewezen, beslissen dat een voor die opleiding ingeschreven student slechts toegang heeft tot een of meer daarbij aan te geven afstudeerrichtingen. Het instellingsbestuur kan van de bevoegdheid krachtens dit lid slechts gebruik maken, indien de aard en inhoud van de verschillende afstudeerrichtingen van de opleiding zodanig van elkaar verschillen dat toepassing van deze bevoegdheid gerechtvaardigd is.

Dit is een voorbeeld van goed kijken of het verzelfstandigen van de Ad ook op minder opvallende punten tot aanpassingen kan, moet en mag leiden. Een Ad-opleiding kan net als de bacheloropleiding ook meerdere leerlijnen hebben, afstudeerrichtingen zeg maar. De Ad heeft ook een propedeutische fase, dat waarom niet? Vandaar deze voorgestelde aanvulling.

Wat is overigens de wettelijke definitie van afstudeerrichting?

- 6 Voor de toepassing van dit artikel wordt onder «propedeutische fase» mede begrepen de eerste periode *van in* een *bachelor*opleiding *-in het wetenschappelijk onderwijs* met een studielast van 60 studiepunten.

Dient hier ook, net als in 7.8b, de zinsnede 'de eerste periode... onderwijs' te worden vervangen door 'de eerste periode van een opleiding'?

Artikel 7.10a

1. Het instellingsbestuur verleent de graad Bachelor aan degene die in het wetenschappelijk onderwijs met goed gevolg het afsluitend examen van een bacheloropleiding heeft afgelegd en de graad Master aan degene die het afsluitend examen van een masteropleiding of een postinitiële masteropleiding als bedoeld in artikel 7.3b, onderdeel a, heeft afgelegd. Afhankelijk van het vakgebied waarin het met goed gevolg afgelegde afsluitend examen van een bacheloropleiding, een masteropleiding of *een* postinitiële masteropleiding is afgelegd, wordt aan de verleende graad toegevoegd «of Arts» dan wel «of Science». Bij ministeriële regeling kan voor een opleiding of een groep van opleidingen een andere toevoeging worden vastgesteld.

Zie de opmerking onder lid 2...

2. Het instellingsbestuur verleent de graad Associate degree, de graad Bachelor en de graad Master aan degene die in het hoger beroepsonderwijs met goed gevolg het afsluitend examen van onderscheidelijk een associate degree-opleiding, een bacheloropleiding, een masteropleiding of een postinitiële masteropleiding als bedoeld in artikel 7.3b, onderdeel b, heeft afgelegd. Afhankelijk van het vakgebied waarin het met goed gevolg afgelegde afsluitend examen van een bacheloropleiding, een masteropleiding of een postinitiële masteropleiding is afgelegd, wordt aan de verleende graad de toevoeging verbonden die op grond van artikel 5a.2, lid 2a, onder a, met positief resultaat is getoetst.

Vastgesteld aan het eind is hier wellicht beter - zie lid 1 aan het eind)

De tweede zin kan wellicht wel transparanter worden geformuleerd:

“Op basis van het betreffende vakgebied van een bacheloropleiding, een masteropleiding of een postinitiële masteropleiding kan aan de verleende graad de toevoeging wordt verbonden die op grond van artikel 51.2, lid 2a, onder a, is vastgesteld.”

Artikel 7.12. Examencommissie

1. Elke opleiding of groep van opleidingen aan de instelling heeft een examencommissie.

Op basis hiervan kan er worden besloten om zowel de Ad als de Bachelor een eigen examencommissie te geven. Maar er kan dus ook (nog steeds) een gezamenlijke commissie zijn. Binnen een RAC kan er een commissie worden ingesteld voor een groep Ad's. En zo zijn er dus diverse varianten beschikbaar.

Artikel 7.13

2. In de onderwijs- en examenregeling worden, onverminderd het overigens in deze wet terzake bepaalde, per opleiding of groep van opleidingen de geldende procedures en rechten en plichten vastgelegd met betrekking tot het onderwijs en de examens. Daaronder worden ten minste begrepen:

n. opleiding, bedoeld in artikel 7.9b, plaatsvindt.

x. de feitelijke vormgeving van het onderwijs.

y. bij de associate degree-opleiding het vaststellen van de mogelijkheden die er zijn om na het afronden van een associate degree-opleiding direct dan wel met ingang van een volgend relevant instroommoment verder te studeren voor het behalen van een bachelorgraad.

z. bij de bacheloropleiding het vaststellen onder welke voorwaarden degenen die een bepaalde associate degree-opleiding binnen dan wel buiten de instelling hebben afgerond, kunnen worden toegelaten tot een programma dat leidt tot de bachelorgraad.

In de voorstellen die nu worden gedaan, wordt aangegeven dat in de OER van de Ad-opleiding een en ander dient te worden opgenomen over de mogelijkheden om daarna bij bepaalde bacheloropleidingen (binnen en buiten de instelling) een programma te doen dat leidt tot de bachelorgraad. Het ligt dan voor de hand in dit artikel over de OER hierover iets te zeggen.

In het algemene deel is al ingegaan op de formulering van de voortzetting en wat de rollen hierbij zijn van de betrokken instellingen. Maar het is voorstelbaar dat elke hbo-bacheloropleiding aangeeft hoe wordt omgegaan met personen die zijn aanmelden met een Ad-diploma op zak. Is er sprake van een specifieke procedure? Zijn er voor bepaalde Ad's meer mogelijkheden? En zo zijn er meer aspecten te benoemen op basis waarvan een (a.s.) alumnus van een Ad een keuze kan maken voor een bachelor-voortzetting.

In het artikel over de doorstroom wordt aangegeven dat in de OER van de Ad een lijst met bacheloropleidingen kan worden opgenomen waarbij sprake is van een 'soepele' aansluiting. In principe kan een Ad'er zich overal aanmelden, en niet vastzitten aan nog eens vier jaar studie, en daarom kan het toch handig zijn om de vernieuwde NVAO-kaders iets te zeggen over deze mogelijkheden en de verplichtingen die er voor beide partijen uit voortvloeien. Ook kan worden bekeken of er in ieder geval één Bachelor kan worden genoemd, om degenen die voor de betreffende Ad kiezen een beeld te geven van wat de mogelijkheden zijn om zonder al teveel 'omwegen' (zoals in de toelichting ook wordt bedoeld) na de Ad door te gaan voor de Bachelor. Een eis dat er minimaal een Bachelor moet zijn met maximaal nog 150 studiepunten is, gelet op het karakter van de aanpassingen, niet voor de hand liggend... maar het zou wel leuk zijn voor Ad'ers...

Artikel 7.13

3. *In de onderwijs- en examenregeling van een associate degree-opleiding wordt aangegeven of er bacheloropleidingen in het hoger beroepsonderwijs zijn waarnaar doorstroom vanuit de associate degree-opleiding mogelijk is en zo ja, of de graad Associate degree recht geeft op vrijstelling van het afleggen van een of meer tentamens in die bacheloropleiding dan wel in voorkomende gevallen van vrijstelling van nadere vooropleidingseisen als bedoeld in artikel 7.25.*

In het algemene deel van deze nieuwsbrief is al op dit nieuwe artikel ingegaan, op de formulering en de gedachten hierachter. Het voorstel is dus om de voorgestelde tekst om te zetten zodat het meer aansluit bij de zaken die in de praktijk worden en kunnen worden geregeld.

Los hiervan moet 'waarna' vervangen worden door 'waarnaar', in tekstuele zin. Waarna kan alleen als het terugslaat op de Ad-opleiding, en nu doet het dit op de bacheloropleidingen.

Opmerking:

Een specifiek punt dat toch nog wel even wat meer onder de loep dient te worden genomen, is dat het mogelijk is om – vooral bij deeltijdse trajecten – een bacheloropleiding zodanig in te richten dat alle studenten 'langs het Ad-diploma' gaan, het zogenaamde 2+2-model. Op die wijze wordt de vierjarige route in twee stukken geknipt, met de Ad als mogelijk tussenstation voor alle studenten. Formeel zouden deze studenten als Ad'ers kunnen starten, en na de Ad overstappen naar het resterende programma van de bacheloropleiding – die dan in praktische zin nog alleen maar uit die twee resterende studiejaar bestaat. Omgekeerd kan ook: starten als Bachelor, vervolgens

ergens in het tweede jaar formeel worden overgeschreven naar de status als Ad'er, om daarna met het Ad-diploma behaald weer terug te keren naar de bacheloropleiding – maar dan heeft de Ad formeel gezien geen inschrijving en geen eerstejaars.

Hier moet met de NVAO wel uit zijn te komen, als duidelijk is dat hiermee geen bewust onjuiste constructie in elkaar wordt gestoken.

Overigens kan hetzelfde zich voordoen als een opleiding besluit om het eerste leerjaar van de Ad en de Bachelor te laten samenvallen, bijvoorbeeld om pas daarna te bezien wat de beste voortzetting is.

Nog even voor de goede orde, op deze plek genoemd, het voorstel om het artikel anders te gaan formuleren:

1. *Een persoon aan wie een graad als bedoeld in artikel 7.10b, eerste lid, is verleend, heeft de mogelijkheid, gelet op het kunnen behalen van een bachelorgraad, zich op basis van een specifieke regeling in te schrijven voor de postpropedeutische fase van een van de daarvoor in aanmerking komende bacheloropleidingen in het hoger beroepsonderwijs bij de instelling alwaar de graad Associate degree is behaald.*
2. *De betreffende instelling kan vergelijkbare regelingen vaststellen met andere instellingen voor hoger beroepsonderwijs voor een of meer bacheloropleidingen, gelet op het aldaar kunnen behalen door deze persoon van de bachelorgraad*
3. *De regeling heeft in ieder geval betrekking op:*
 - *de mogelijke invullingen van het programma dat dient te worden gevolgd;*
 - *de wijze waarop aan de eventuele toelatingseisen voor de betreffende bacheloropleiding kan worden voldaan dan wel dat er sprake is van een volledige vrijstelling daarvoor.*

Artikel 7.15

- 1 Het instellingsbestuur verstrekt zodanige informatie aan studenten en aspirant-studenten over:
 - a. de instelling,
 - b. het te volgen onderwijs in algemene zin,
 - c. de differentiatie in het opleidingsaanbod,
 - d. de selectie van studenten, en
 - e. de opleidingsnamen,dat deze studenten en aspirant-studenten in staat zijn de opleidingsmogelijkheden te vergelijken, zich een goed oordeel te vormen over de inhoud en de inrichting van het gevolgde of te volgen onderwijs en de examens en zich goed voor te bereiden op de gestelde eisen.

Hierbij zou zeker iets over de Ad en de B en het verschil moeten worden gezegd. Het maakt zeker ook uit of de weg naar de B via de Ad een jaar langer duurt...
Dat kan wellicht passen in punt c. Maar zoals het daar staat, is het wat mager, en niet zo verplichtend.

Paragraaf 1. Vooropleidingseisen *associate degree-opleidingen en bacheloropleidingen*

Artikel 7.23a. Begripsbepaling paragraaf 1

In deze paragraaf wordt onder «opleiding» verstaan een *associate degree-opleiding en een bacheloropleiding*.

In deze zin kan wellicht '...en een bacheloropleiding...' vervangen worden door: '...of een bacheloropleiding' of eventueel: '...dan wel een bacheloropleiding'.

Artikel 7.25

- 2 Bij ministeriële regeling kunnen tevens worden aangewezen, vakken en andere programmaonderdelen die deel moeten hebben uitgemaakt van het examen ter verkrijging van een in het

eerste lid bedoeld diploma om te kunnen worden ingeschreven voor een bepaalde bij die ministeriële regeling aangewezen opleiding of groep van opleidingen, indien het betreft:

- a. een diploma dat betrekking heeft op een profiel waarvan het profieldeel niet voor alle kandidaten dezelfde vakken en andere programmaonderdelen omvat;
- b. een diploma dat betrekking heeft op een ander profiel dan een krachtens het eerste lid aangewezen profiel;
- c. in bijzondere gevallen, een opleiding waarop geen enkel profiel zonder meer een goede voorbereiding geeft.

Er zullen dus voor de Ad's nieuwe eisen moeten worden vastgesteld. Voor de bestaande kan worden uitgegaan van de eisen die nu al gelden (voor de Ad en B), maar ze kunnen anders worden. Ook moeten de nieuwe Ad's worden bekeken.

De vraag is wie dit gaat doen. De LOO's voor de bachelors? Moeten er Ad-overleggen komen? Interessante vraag derhalve... (zie ook in hoofdstuk 2).

Opmerking: Het zal wel zo blijven dat voor de Ad een mbo-4-diploma nodig is – en niet dat er bepaalde mbo-3-diploma's toegang zullen gaan bieden. Of?

Artikel 7.28

- 1a Het instellingsbestuur kan met het oog op de inschrijving voor een bacheloropleiding aan een universiteit van de bezitter van een getuigschrift van een met goed gevolg afgelegd propedeutisch examen aan een hogeschool die niet in het bezit is van een diploma als bedoeld in artikel 7.24, eerste lid, dan wel een op grond van het tweede lid bij ministeriële regeling als ten minste gelijkwaardig aangemerkt onderscheidenlijk naar het oordeel van het instellingsbestuur daaraan ten minste gelijkwaardig diploma eisen dat hij aantoonst over kennis, inzicht en vaardigheden te beschikken om de bedoelde bacheloropleiding met goed gevolg af te ronden.

In dit lid wordt gesproken over de mogelijke doorstroom met een propedeutisch getuigschrift in het hbo dan wel gelijkwaardig diploma naar de wo-bachelor. Op basis van het huidige voorstel wordt deze weg afgesloten voor degenen die de Ad gaan doen, en dat kan in bepaalde gevallen voor 'laatbloeiers' en 'voorzichtige maar wel getalenteerde studenten' toch jammer zijn, al zal het een zeer kleine groep in de praktijk betreffen.

Voor de Ad blijft wel de propedeutische fase bestaan, zonder dat er een examen aan verbonden is (of mag de hogeschool hiertoe toch zelf wel besluiten?). Er kan in ieder geval op verzoek van de student een verklaring worden afgegeven over het hebben behaald van de eerste 60 studiepunten, net zo zoiets als de wet iets zegt over het studieadvies 'dat kan worden verstrekt zolang het P-examen niet met succes is afgelegd dan wel zolang de daarmee samenhangende periode van 60 punten nog niet is afgerond'.

Kunnen we het niet gewoon aan de universiteit overlaten? Kan men daar de waarde van een eerste jaar niet zelf op waarde schatten?

Artikel 7.30 Postpropedeutische fase

- 1 Voor de inschrijving voor een bacheloropleiding na het propedeutisch examen geldt als eis het bezit van een getuigschrift van het met goed gevolg afgelegde propedeutisch examen van die bacheloropleiding of van het met goed gevolg afgelegde propedeutisch examen dat die bacheloropleiding en een of meer andere bacheloropleidingen gemeen hebben.

Voor de hbo-bacheloropleiding is het hebben van een propedeutisch examen niet verplicht. Een propedeutische fase is dat wel, voor de Ad en voor de Bachelor. Overigens kan in het hbo een dergelijke fase minder dan 60 punten zijn, als er geen propedeutisch examen is ingesteld voor deze opleiding.

De kop is correct: de fase die volgt op de propedeutische fase. Er moet dus eigenlijk staan in dit lid:

“Voor de inschrijving voor een opleiding na de propedeutische fase geldt als eis het bezit van een verklaring van het hebben behaald van de studiepunten die behoren bij de propedeutische fase van die opleiding.”

Vervolgens moet worden gezien wat er met het tweede deel van dit lid dient te gebeuren. Men kan voor opleiding X wel een P-examen hebben en voor opleiding Y niet. En dan kunnen de P-fases uiteenlopen. Maar dat is theorie (hoewel, juridisch moeten de zaken wel zijn dichtgetimmerd...). Men zal geen bacheloropleidingen verwant verklaren als ze ook niet dezelfde inhoud hebben – in dit geval – voor de eerste fase. En gezien de opzet van de Bachelor ligt een P-examen voor de hand (en dan toch maar gewoon voorschrijven?).

Voor de Ad-opleidingen zou het interessant kunnen zijn om, als er toch geen P-examen is, de P-fase op 30 studiepunten vast te zetten als hogeschool zodat de doelen ervan (oriëntatie, selectie en verwijzing) daarin kunnen worden gerealiseerd. Voor het studieadvies blijft er dan nog wel ruimte om dit uit te brengen tot de eerste 60 punten zijn behaald, aangezien dit aldus in de wet staat: ‘...uiterlijk aan het einde van diens eerste jaar van inschrijving voor de propedeutische fase.’ – hoewel dus de propedeutische fase in het hbo minder dan een jaar kan omspannen.

Misschien moet dus ook maar gewoon in het tweede deel worden gesproken over de P-fase. En dan wordt het gehele lid:

“Voor de inschrijving voor een opleiding na de propedeutische fase geldt als eis het bezit van een verklaring van het hebben behaald van de studiepunten die behoren bij de propedeutische fase van die opleiding of het bezit van een verklaring van het hebben behaald van de studiepunten die behoren bij de propedeutische fase die die opleiding en een of meer andere opleidingen gemeen hebben.”

We willen toch wel dat degenen die elders (bij een bacheloropleiding of een andere Ad) de P hebben gehaald, naar de Ad kunnen overstappen... - zeker als een opleiding kiest voor een gemeenschappelijk eerste jaar.

- 2 Het instellingsbestuur kan vrijstelling verlenen van de in het eerste lid bedoelde eis aan de bezitter van een al dan niet in Nederland afgegeven diploma, indien dat diploma naar het oordeel van het instellingsbestuur ten minste gelijkwaardig is aan het in het eerste lid bedoelde getuigschrift. Indien het een buiten Nederland afgegeven *getuigschrift diploma* betreft, kan het instellingsbestuur daarbij bepalen dat geen examens of onderdelen daarvan worden afgelegd dan nadat ten genoegen van de desbetreffende examencommissie het bewijs is geleverd van voldoende beheersing van de Nederlandse taal voor het met vrucht kunnen volgen van het onderwijs.
- 3 Met inachtneming van het terzake bepaalde in de onderwijs- en examenregeling kan de examencommissie, in afwijking van het eerste lid, aan degene die is ingeschreven, op zijn verzoek, reeds de toegang tot het afleggen van een of meer onderdelen van het afsluitend examen verlenen voordat hij het propedeutisch examen van de desbetreffende opleiding met goed gevolg heeft afgelegd.

Of dus in lid 3 aan het eind: ‘... voordat hij de studiepunten van de propedeutische fase van de desbetreffende opleiding heeft behaald.’

Artikel 7.31a. Aanmelding uiterlijk op 1 mei

- 1 Uiterlijk op 1 mei voorafgaand aan het desbetreffende studiejaar meldt degene die zich als student wil inschrijven voor *de een-bepaalde* propedeutische fase van een *associate-opleiding of bachelor*opleiding *aan een-bepaalde-instelling* of, indien die fase niet is ingesteld, de eerste periode in een *bachelor*opleiding met een studielast van 60 studiepunten, zich aan bij Onze minister, met inachtneming van artikel 7.31d en overeenkomstig bij ministeriële regeling vast te stellen regels van procedurele aard.

Ook in dit artikel wordt gesproken over de propedeutische fase. Zoals al elders gezegd, het weglaten ervan zou op diverse plekken in de WHW voor aparte constructies gaan zorgen... Want dat heb je in de wet nog die studielast van 60 punten...

Waarom staat hier 'een bepaalde propedeutische fase...'? Door wie bepaald? Of is het 'een zekere...'? Als de combinatie 'de...fase...een opleiding' wordt gebruikt, is een en ander voldoende afgedekt.

Het zinsdeel 'aan een bepaalde instelling' kan hier weg, gelet op lid 2 van dit artikel.

Interessant is dat de wet stelt dat als er geen propedeutische fase is (en dat kan alleen gelden voor een wo-bachelor), het gaat om de eerste 60 studiepunten van de opleiding, wetende dat als er wel een propedeutische fase is, deze (zonder examen en niet dual) ook wel 30 studiepunten kan omvatten...

We laten maar achterwege dat een Master sowieso geen propedeutische fase heeft, als opleiding, maar dat er bij elke Master ook wel minimaal 60 punten zijn te ontdekken. Maar de 1 mei-regeling geldt niet voor de masteropleidingen...

We komen er verderop nog op terug, alwaar dit artikel, lid 1, wordt genoemd als zijnde een *verplichting*. Dat komt niet zo nadrukkelijk naar voren, al suggereert dit lid wel dat er iets *moet* gaan gebeuren... maar dan om zeker te zijn van het krijgen van een 100% kans om ook daadwerkelijk met die studie te kunnen beginnen (even los van selectie en beperking van studenten-aantallen). Bij de volgende artikelen blijkt dit pas, aan de hand van het recht van de student dat daarmee verworven wordt op het meedoen aan studiekeuzeactiviteiten – met als ander punt dat de opleiding het meedoen kan verplichten. Misschien eens gaan nadenken over het klantvriendelijker opstellen van dit alles, met een duidelijke link tussen de 1 mei-aanmelding, het recht van de student en de kans die de instelling krijgt om een goed advies te geven.

- 2 De aanmelding geschiedt onder vermelding van de instelling waarbij en de ~~associate-opleiding dan wel bachelor~~opleiding waarvoor de betrokkene zich wil inschrijven.
- 3 Indien de betrokkene zich voorafgaand aan het desbetreffende studiejaar voor meer dan één ~~bachelor~~opleiding wil aanmelden, geldt de verplichting, bedoeld in het eerste lid, voor één ~~associate-opleiding of bachelor~~opleiding.

Artikel 7.31b. Rechten en verplichtingen bij aanmelding uiterlijk op 1 mei

- 1 Indien de betrokkene zich uiterlijk op 1 mei voor een of meer ~~associate-opleiding en/of bachelor~~opleidingen heeft aangemeld op de wijze, bedoeld in artikel 7.31a, eerste lid, heeft hij het recht deel te nemen aan door de instelling met betrekking tot de desbetreffende ~~bachelor~~opleidingen te organiseren studiekeuzeactiviteiten. Het instellingsbestuur kan besluiten dat de betrokkene verplicht is deel te nemen aan de studiekeuzeactiviteiten.

Het is dus duidelijk dat voor de aanmelding binnen de 1 mei-regeling alle opleidingen 'op een hoop' worden gegooid. Er wordt gesproken over 'opleiding', zonder onderscheid te maken tussen hbo en wo, en Ad en Bachelor.

Kortom, als een vwo'er zich voor 1 mei straks bij een bepaalde Ad-opleiding heeft aangemeld, behoudt hij het recht om zich later – dus na 1 mei – alsnog aan te melden voor een wo-bachelor, welke dan ook. Universiteiten schermen met hele strakke schema's voor de aanmelding en de daarbij behorende procedures voor de studiechecks, soms op het randje van de wettelijke mogelijkheden die ze hebben – maar deze constructie is dus gewoon mogelijk.

Het zal moeten blijken of de hogescholen als gevolg van de wetswijziging meer dan nu voor de Ad en de B verschillende activiteiten gaan organiseren. Met de Ad en de B wordt het toch een stuk gecompliceerder. Veel hogescholen doen nu nog weinig met de Ad's – ze nemen deze vaak zijdelings in alles mee.

Hierover zal met elkaar nog eens goed van gedachten worden gewisseld, want de keuze voor een Ad is anders dan voor een B. En je kunt niet zeggen: Niet geschikt voor de B, doe maar de Ad. Moet het systeem een update krijgen of is dat geen optie omdat niet alle hogescholen Ad's aanbieden? Maar wel iets als een mogelijkheid voor de RAC's?

Overigens: Heeft een a.s. student straks eigenlijk niet formeel het recht voor zowel de Ad als de B op een studiekeuzecheck, binnen de regels die gelden voor het maximale aantal ervan?

- 2 Indien toepassing is gegeven aan de tweede volzin van het eerste lid en de betrokkene zonder geldige reden niet deelneemt aan de studiekeuzeactiviteiten, bedoeld in dat lid, kan het instellingsbestuur besluiten de inschrijving van de betrokkene *voor de betreffende opleiding* te weigeren.

Er staat 'de inschrijving', maar formeel kan iemand zich bij dezelfde hogeschool voor meerdere opleidingen inschrijven. Dat kan bijvoorbeeld voor een Ad en een B zijn...

Artikel 7.31c Aanmelding na 1 mei voor een andere *bachelor*opleiding

- 1 Indien de betrokkene heeft voldaan aan de verplichting, bedoeld in artikel 7.31a, eerste lid, behorend bij die andere ~~opleiding, zijnde een associate-opleiding of een bachelor~~opleiding, en zich na 1 mei voor een andere ~~opleiding, zijnde een andere associate-opleiding en/of bachelor~~opleiding dan de ~~associate-opleiding en/of bachelor~~opleiding, bedoeld in genoemde bepaling, aanmeldt, kan het instellingsbestuur besluiten dat de betrokkene verplicht is deel te nemen aan de studiekeuzeactiviteiten, bedoeld in artikel 7.31b, eerste lid.

Dit is wel erg lastig geformuleerd. Is dat juridisch nodig? Even zonder de doorhalingen:

'Indien de betrokkene heeft voldaan aan de verplichting, bedoeld in artikel 7.31a, eerste lid, behorend bij die andere opleiding, en zich na 1 mei voor een andere opleiding dan de opleiding, bedoeld in genoemde bepaling, aanmeldt, kan het instellingsbestuur besluiten dat de betrokkene verplicht is deel te nemen aan de studiekeuzeactiviteiten, bedoeld in artikel 7.31b, eerste lid.'

In de kop staat: '... voor een andere opleiding' (waarbij we aannemen dat de kop tot het artikel zelf behoort, want in het voorstel staat: *in artikel...*). Dit 'andere' slaat dus op een opleiding die 'anders is' dan waarvoor hij zich al voor 1 mei heeft aangemeld (ergens) of op 'anders is' dan meerdere opleidingen – aangezien iemand zich best voor 1 mei voor meer dan een opleiding mag aanmelden, wetende dat er een maximum is aan het aantal studiekeuze-activiteiten waarop hij recht heeft.

Dan staat er in het lid zelf: '..., behorende bij die andere opleiding,...'. Waarom 'die'? Een zin in een artikel kan niet terugslaan op de kop ervan... dus waarop dan wel?

Iemand kan hebben voldaan aan de verplichting voor een B en gaat dan een Ad doen of wil deze gaan doen... Wat is dus 'de andere'?

Vervolgens staat er: '... bedoeld in genoemde bepaling,...'. Wordt hiermee 'artikel' of 'lid' bedoeld of slaat het op de tekst zoals die nu in wet staat in lid 1 van artikel 7.31a: '...voor een bepaalde propedeutische fase...' – dus met de keuze ervan iets wordt bepaald... Dat lijkt het meest voor de hand te liggen, hoewel het begrip 'bepaling' toch wat anders oproept.

Kan het niet eenvoudiger? Een poging:

'Indien de betrokkene heeft voldaan aan de verplichting, bedoeld in artikel 7.31a, eerste lid, voor minimaal een opleiding en zich volgens zich na 1 mei voor een andere opleiding aanmeldt, kan het instellingsbestuur besluiten dat de betrokkene verplicht is voor die andere opleiding deel te nemen aan de studiekeuzeactiviteiten, bedoeld in artikel 7.31b, eerste lid.'

Nog even formeel: Iemand kan zich na 1 mei ergens rond 20 augustus aanmelden. Is er dan nog wel voldoende tijd om die activiteiten te organiseren en de betrokkene er verplicht aan te laten meedoen? Moet er in het lid aan het eind komen te staan: '... eerste lid, als er nog in de tijd een mogelijkheid voor bestaat'?

Artikel 7.34 Rechten inschrijving als student

- 5 Een student die een **Ad-opleiding** **een associate degree-opleiding** volgt dat voor een deel wordt uitgevoerd door een instelling als bedoeld in artikel 1.1.1, onderdeel b, van de Wet educatie en beroepsonderwijs heeft gedurende de tijd dat hij **de opleiding volgt aan het programma deelneemt** recht op toegang tot alle relevante onderwijsvoorzieningen van die instelling.

Ad-opleiding moet voluit worden geschreven...

Artikel 7.45a. Aanspraak op wettelijk collegegeld

- 1 Het wettelijke collegegeld is verschuldigd door een student die:
- a. **blijkens het basisregister onderwijs sedert 1 september 1991 voor een inschrijving aan een associate degree-opleiding niet eerder een graad Associate degree of een graad Bachelor heeft behaald aan een bacheloropleiding niet eerder een bachelorgraad heeft behaald of voor een inschrijving aan een masteropleiding niet eerder een mastergraad heeft behaald, en...**

Zo lezende lijkt dit vreemd over te komen. Moet dit niet sowieso – los van alle andere discussies - zoiets zijn als: “blijkens het basisregister onderwijs sedert 1 september 1991 voor een inschrijving aan een associate degree-opleiding niet eerder een graad Associate degree of een graad Bachelor heeft behaald, voor een inschrijving aan een bacheloropleiding niet eerder een graad Bachelor heeft behaald of voor een inschrijving aan een masteropleiding niet eerder een graad Master heeft behaald, en...”? Of is er een komma vergeten na: een graad Bachelor heeft behaald,...

En wat te doen met iemand die een Master heeft gedaan en vervolgens een Ad wil gaan volgen? Op basis van dit voorschrift zou het eventueel tegen wettelijk collegegeld kunnen, want jazeker, een Masteropleiding kan worden gevolgd op basis van een vrijstelling van het hebben van een Bachelor. Denk maar de 21+-regeling voor een Ad of Bachelor, dus zonder een mbo-, havo- of vwo-diploma aan de start verschijnen...

- 6 Indien een student als bedoeld in het eerste, tweede of derde lid meer dan één opleiding volgt en de opleiding waarvoor hij het eerst is ingeschreven met goed gevolg afrondt, is deze student het wettelijke collegegeld verschuldigd voor het resterende deel van het studiejaar. Het verschuldigde bedrag wordt in dat geval berekend naar rato van het aantal resterende maanden van het desbetreffende studiejaar.

Dit lijkt nu zo'n lid dat wordt ingehaald door de invoering van de Ad als opleiding. Het is voortgekomen uit de situatie waarbij een student twee bacheloropleidingen doet, eentje daarvan als de hoofd-bachelor met recht op wettelijk collegegeld, en een bij-bachelor die dan gratis mag worden gedaan. Wordt de hoofd-B afgerond en dat is nog niet het geval voor de bij-B, dan geldt eigenlijk: ja, B gedaan, de volgende B tegen instellingscollegegeld. De overheid is hier mild en zegt: prima, ga door met die bij-B, maar alleen tegen wettelijk collegegeld voor de rest van dat studiejaar. Moet je daarna nog door... helaas... kassa.

Je hebt nu de Ad en de B als parallele leerlijnen, waarbij na de Ad kan worden verder gegaan met de B. Iemand kan een Ad en een B naast elkaar doen, bijvoorbeeld als hij de Ad doet en vertraging oploopt, en in het derde jaar alvast meeloopt in de verwante bacheloropleiding – die toch al straks het resterend programma gaat verzorgen. Als hij de Ad afrondt, kan het wettelijk collegegeld worden betaald zolang de B niet is behaald... en dat langer voor dan alleen dat lopende studiejaar.

Artikel 7.52c. Begripsbepalingen paragraaf 4

In deze paragraaf wordt verstaan onder:

- a. opleiding: een **Ad-opleiding** **associate degree-opleiding** of een bacheloropleiding, en...

Voluit dus: associate degree-opleiding...

- b. propedeutische fase: de propedeutische fase of, indien die fase niet is ingesteld, de eerste periode in een **bachelor**opleiding met een studielast van 60 studiepunten.

De Ad-opleiding heeft op basis hiervan een propedeutische fase.
Het niet zijn ingesteld van zo'n fase kan dus alleen het geval zijn bij een universiteit.

Artikel 7.57a. Algemeen

- 1 De eerste inschrijving van een student voor de propedeutische fase van een opleiding, verbonden aan een universiteit of een hogeschool, waarvoor op grond van paragraaf 4 van deze titel een toelatingsbeperking van kracht is, geschiedt slechts met inachtneming van het bepaalde bij of krachtens deze paragraaf, onverminderd het bepaalde bij of krachtens titel 2 van dit hoofdstuk.

Er valt veel te zeggen over de vergelijkbaarheid van de twee routes: 4 jaar naar de B en 4 jaren of met iets meer tijd naar de B via de Ad. Maar het ligt voor de hand dat hogescholen zelf maar moeten kunnen inschatten of er veel mensen na de Ad doorgaan en dus ook mee gaan dingen naar werkplekken voor Bachelor.

Vraag: Mag iemand die afgewezen is voor de B, ook meedoen aan de selectie voor de Ad? Dat is interessant als ze eenzelfde eerste jaar hebben... Wordt het aantal pogingen voor Ad en B bij elkaar opgeteld?

Hoofdstuk 4

TOELICHTING OP DE VOORSTELLEN ROND DE ASSOCIATE DEGREE

Hieronder geven we de meest belangrijke stukken uit de toelichting op de wetsvoorstellen rond het neerzetten van de Ad als opleiding. In de bekende kaders vindt u dan het commentaar. Daarbij beperken we ons niet alleen tot het maken van kanttekeningen bij de juridische zaken, maar staan we ook – waar relevant – stil bij de uitspraken die in een historisch perspectief worden gedaan. De reden daarvoor is dat er al heel veel verhalen rondgaan over de periode vanaf 2000 (toen de eerste bijeenkomst werd gehouden over een mogelijke invoering van een tweejarige hbo-opleiding) maar ook dat met minder juiste informatie de onderbouwing van bepaalde wetsvoorstellen wordt ondermijnd. Terugkijken kan dus goed zijn, om voor de toekomst de juiste beslissingen te kunnen nemen...

Daarnaast zijn we een aantal tikfouten en redactionele missertjes tegen het lijf gelopen. Mogelijke correcties zijn in de tekst met **rood** gemarkeerd.

1. Inleiding

De introductie van de Associate degree (Ad) in 2013, als programma binnen een hbo-bacheloropleiding, heeft het onderwijsbestel verrijkt met een nieuw opleidingsniveau in het hoger beroeps-onderwijs, in termen van het European Qualifications Framework (EQF).

De Ad is niet in 2013 ingevoerd maar in 2006 (besluitvorming in 2005). Dat is gebeurd op basis van pilots waarbij de overheid op verzoek van de Tweede Kamer besloot de Ad gewoon in te voeren met alles erop en eraan. Een pilot is: doen en kijken wat er eventueel beter kan – in tegenstelling tot een experiment waarbij de proefperiode nodig is om te bezien of invoering wel mogelijk is. Daarom was er met die bedoeling een wetsartikel in de WHW opgenomen dat als in 2010 zou blijken dat het toch allemaal uit de hand was gelopen met de Ad, allerlei wetsartikelen zouden worden ingetrokken. Dat bleek niet nodig zijn, en na 'een illegale periode van het verzorgen van 2010 tot 2013', werd in 2013 de WHW aangepast aan de nieuwe situatie d.w.z. dat de Ad geen pilotstatus meer had.

In 2006 was er nog geen EQF en dus ook nog geen NLQF. Het EQF kwam er in 2008 en het NLQF in 2011. In 2005 was de Short Cycle Higher Education aanvaard binnen het Bologna-proces als een niveau dat de landen op vrijwillige basis konden introduceren, en daar sloot ons land zich dus bij aan. Het werd niveau 5 van het NLQF, en ook van het EQF.

Opmerkingen:

'We' spreken al snel over 'de Ad', en dan hebben we het over het programma van twee jaar dat vervolgens leidt tot de graad Associate degree. Een student zegt dan al snel: 'Ik doe een Ad bij de hogeschool'. Dus met 'Ad' wordt dan zowel het programma als de graad bedoeld, in de 'wandelgangen'.

Als de naam zelfstandig wordt gebruikt, is het Associate degree, met een hoofdletter A – gelijk aan de graad. Het is wel associate degree-opleiding, met als bacheloropleiding, met daar ook weer Bachelor, als dat begrip zelfstandig wordt gebruikt. Het is een kleinigheid, maar wel een essentieel punt. Omdat deze 'fout' veel voorkomt, hebben we daarvoor het digitale rode potlood alleen de eerste keer ingezet...

Met deze wetswijziging krijgt de Associate degree een volwaardige positie in het onderwijsbestel en wordt de doorstroom tussen mbo-4 en het hbo bevorderd. In de Kamerbrief van 5 juni 2015 en in De waarde(n) van weten: Strategische Agenda Hoger Onderwijs en Onderzoek 2015-2025 zijn deze wijzigingen reeds aangekondigd.

De overheid heeft het, in het verlengde van uitspraken in het verleden, over de doelgroepen 'mbo'ers' en 'werkenden'. Dat is in politieke zin interessant, maar in praktische zin absoluut niet.

Veel havisten doen al de Ad, en dat aantal zal in de komende jaren alleen maar toenemen, gezien de rendementen in de Bachelor van havisten. Ook kan de Ad van belang zijn van werkzoekenden en van de groep mensen die doen aan 'levenlang leren'. Het zou aan te raden te zijn om af te stappen van dit politieke argument, in de wetenschap dat ook 'de politiek' en alle andere doelgroepen nu wel weten dat de Ad er is en kan worden ingezet voor allerlei flexibele leerlijnen.

Een sterke positie van de associate degree in het onderwijsbestel is belangrijk. De associate degree kan een aantrekkelijke route vormen voor jongeren en volwassenen, die willen werken op een niveau tussen mbo-4 en hbo-bachelor, die kiezen voor een flexibele opbouw van hun studie of voor wie de duur van een vierjarige bacheloropleiding een drempel vormt. De associate degree draagt daarmee bij aan maximale talentontwikkeling en gelijke kansen in het hoger onderwijs. De associate degree kan namelijk ook die mbo-4 studenten en werkenden aanspreken die anders niet zouden doorstuderen in het hoger onderwijs. Daarnaast biedt de associate degree een belangrijke opstap. 40 procent van de associate degree-afgestudeerden stroomt door naar een hbo-bacheloropleiding. Doorstromen blijft ook na deze wetswijziging mogelijk ~~door te stromen~~ naar een hbo-bacheloropleiding en dit wordt ~~dit~~ ondersteund door de aanbieders van de associate degree-opleidingen.

Op andere plekken in deze nieuwsbrief en andere stukken wordt daaraan ook aandacht besteed, aan het behalen van de bachelorgraad na het hebben afgerond van de Ad. Op dit moment is er in formele zin geen sprake van *doorstroom* naar de bacheloropleiding. Het Ad-programma is namelijk al een deel van de betreffende opleiding en Ad- en B-studenten staan gebroederlijk naast elkaar in het register ingeschreven voor die opleiding. Het is formeel nu zo dat een Ad'er een programma krijgt aangeboden na de Ad waarmee hij/zij de bachelorgraad kan behalen. Het totaal aantal studiepunten (EC) van het gehele traject is op dit moment maximaal 270.

De toenemende dynamiek op de arbeidsmarkt, waaronder de behoefte aan opscholing in veel sectoren en de krimp van het middensegment, noopt tot een stevigere positie van de associate degree in het onderwijsbestel en een breed aanbod van ad's. De associate degree betekent een belangrijke uitbreiding van mogelijkheden om te investeren in de ontwikkeling van kennis en vaardigheden en het bij-, op- en omscholen naar een ander beroep of een hoger opleidingsniveau.

Beetje flauw om te zeggen maar het is geen formele uitbreiding van de mogelijkheden. Vanaf 2013 zijn al voor alle sectoren van het werkveld Ad's te ontwikkelen. Er wordt natuurlijk bedoeld dat er met dit voorstel een extra stimulans aan kan worden gegeven... Overigens kan nu nog na een Ad, en een paar jaar werken, een andere Ad worden gedaan. Het is dan niet een stap naar een hoger opleidingsniveau maar een horizontale stap in de loopbaan.

De associate degree is nu een programma binnen een hbo-bacheloropleiding. Er is behoefte aan een zelfstandige positie van de associate degree binnen het stelsel van hoger onderwijs. Daarom krijgt met dit wetsvoorstel de associate degree de status van opleiding. Dit ondersteunt de ontwikkeling die in het hbo-veld gaande is. Zo is in de strategische agenda van de Vereniging Hogescholen 'Wendbaar en Weerbaar' de ambitie verwoord om te komen tot een landelijk dekkend aanbod van associate degree-opleidingen, door samenwerking van hogescholen onderling en door samenwerking met het beroepenveld.

In historisch perspectief kan worden gesteld dat er 'uiteindelijk sprake is van een ambitie', met dank aan bepaalde hogescholen die hun geloof in de Ad hebben omgezet in concrete daden. De gedachten rond Regionale Associate Colleges hebben daaraan een push gegeven.

Ook de particuliere aanbieders van ad's onderstrepen de substantiële behoefte aan ad's voor werkenden. In het hoofdlijnenakkoord tussen NRTO en OCW is vastgelegd dat een groot deel van de particuliere aanbieders van hoger onderwijs zich op de doelgroep werkenden richt en dat zij streven naar een breder aanbod van ad's en een groter aantal associate degree studenten. In het Brancheverslag 2015 van de NRTO benoemt de NRTO ook de wens om de associate degree als

zelfstandige opleiding mogelijk te maken, zodat een gewenste associate degree-opleiding op iedere instelling voor hoger onderwijs gegeven kan worden.

Hierbij dus de kanttekening dat de Ad nu al bij elke instelling voor HO kan worden gegeven, maar wel als deze beschikt over de licentie voor hbo-bacheloropleidingen. Het kan voor een private instelling absoluut interessant zijn om alleen Ad's aan te bieden, maar voor het vervolg naar de bachelorgraad mag dus niet worden geleund op collega-instellingen die de daarvoor in aanmerking komende bacheloropleidingen hebben.

Door de zelfstandige positie in het onderwijsbestel wordt het mogelijk om de associate degree een eigen profiel te geven. Dit kan bijvoorbeeld middels een aparte organisatorische setting, een eigen pedagogisch concept, een eigen arbeidsmarktprofiel en eventueel een eigen huisvesting. Daardoor wordt de associate degree goed zichtbaar voor studenten en werkgevers.

Voor de goede orde: dit kan nu ook al, de zaken die hier staan, binnen de huidige wet- en regelgeving. Maar het gaat om een extra bestuurlijke stimulans, om CvB's over de streep te trekken. Ook kan binnen de eigen organisatie meer nadruk op het aansturen van de Ad's worden gelegd.

De verwachting is dat de nu geringe deelname van 2 procent van het aantal hbo-studenten, als gevolg daarvan aanzienlijk kan worden vergroot.

Zoals al vaker is gezegd in onze nieuwsbrieven geeft dit percentage een vertekend beeld. Niet alle bacheloropleidingen hebben een Ad, en als je alleen de opleidingen met een Ad neemt en dan kijkt naar de studentenaantallen, doken in de eerste jaren percentages van rond de 7 op... Maar goed, zo gaat het met statistieken...

Ook wordt het mogelijk het associate degree-aanbod te verbreden. Er kunnen associate degree-opleidingen worden gestart in sectoren waarin met name een arbeidsmarktbehoefte is aan afgestudeerden op niveau 5 van het European Qualifications Framework (EQF) en geen relevante niveau 6 hbo-bacheloropleidingen worden aangeboden. Daarnaast wordt het mogelijk cross-overs associate degree-opleidingen op het grensvlak van sectoren aan te bieden.

De overheid laat dus de eis vallen dat – kortweg gezegd – een traject via de Ad naar een Bachelor maximaal 270 studiepunten bedraagt, met liefst nog minder punten om het geheel studeerbaar te houden en aan te kunnen blijven sluiten bij de systemen voor de bekostiging (vier jaar) en het studievoorschot (lenen, aanvullende steun). Ook zullen leerlijnen die vijf of mogelijk meer jaren gaan vragen, niet echt aantrekkelijk zijn.

Het begrip 'relevant' bestaat wetstechnisch niet, maar het heeft de uitstraling van 'verwant zijn'. En dan kom je dus uit bij een naadloze doorloop van Ad naar het resterend programma. Door deze nieuwe aanpak zullen de Ad's meer hun eigen beroepen kunnen bedienen, maar er blijft toch de 'eis' dat daarna de overstap naar een hbo-bacheloropleiding mogelijk moet zijn, op een bepaalde wijze studeerbaar. Overigens zal dit voor de private instellingen minder van belang zijn, aangezien de studenten zelf de studie financieren, met veel steun (vaak) van de werkgevers.

Het punt van de cross-overs is een interessante, dus een soort joint-degree van trajecten uit meerdere sectoren. Wel zal goed moeten worden gekeken naar de toelatingmogelijkheden, aangezien je niet altijd weet waar de juiste doelgroepen zitten. Maar voor werkenden is dit een prima optie. Wel is het jammer – zie ook elders in deze nieuwsbrief – dat de overheid kennelijk in de juridische maag zit met degenen die een dergelijke cross-over willen realiseren door twee Ad's na elkaar te doen, en aldus de vier jaar studietijd in te zetten. Dat daarvoor sluiptwegen zijn, heeft weer te maken met de unieke situatie dat qua opleidingen er parallelle routes gaan ontstaan in het hbo in plaats van stapel-routes.

Deze wetwijziging biedt hogescholen nieuwe mogelijkheden om een aantrekkelijke associate degree voor mbo-afgestudeerden en werkenden neer te zetten. Binnen de hogeschool van Rotterdam, waar, binnen de huidige wettelijke bepalingen, het Ad-programma met een eigen pedagogisch concept in een aparte organisatorische setting al is vorm gegeven, bewijst de associate degree zich als emanciperend onderdeel van het onderwijsbestel: vrijwel alle studenten die deelnemen aan de associate degree-programma's in Rotterdam stellen dat zij geen opleiding in het hoger onderwijs zouden zijn gaan volgen zonder de associate degree. Ook maatregelen als de invoering van de doorstroomkeuzedelen in het mbo, dragen bij aan de doorstroom van mbo naar hbo.

Interessant dat hier de keuzedelen voor de doorstroom (KVH's zoals die worden genoemd) worden aangestipt. Ze moeten nog worden ingevoerd vanaf het komende studiejaar, en het zal ook een uitdaging zijn voor de mbo-instellingen om in die KVH's zowel de Ad en de B een rol te geven, nu het beide zelfstandige opleidingen worden. Overigens geldt dit ook voor de studiekeuzecheck voor a.s. studenten die op basis van de nieuwe situatie dient te worden ingevuld – mede met het ook op nieuwe toelatingseisen en de mogelijkheden voor hogescholen om voor de Ad een eigen pedagogisch-didactisch concept te gebruiken.

2. Beleidsachtergrond

In ~~Vanaf 2004~~ 2006 zijn pilots gestart met de associate degree als programma binnen een hbo-bacheloropleiding. De associate degree bestond in de pilot uit een programma van 120 studiepunten dat werd afgesloten met een wettelijke graad op EQF niveau 5. De associate degree is hiermee geplaatst tussen het mbo-4 niveau (EQF niveau 4) en de hbo-bachelor (EQF niveau 6).

Voor alle duidelijkheid: Het is zo dat ook in pilots het aantal studiepunten minimaal 120 mocht zijn. Er zijn twee Ad's geweest die eerst uitgingen van 135 punten, maar die pasten toch niet bij het aantrekkelijk aanbod door het zijn van meer dan twee jaren studie. Bovendien moest daarbij de leerlijn 'Ad + resterend programma voor de B-grad' wel gewoon 240 punten blijven. De reden voor de minimaal (ten minste) 120 punten was (en is kennelijk nog steeds) de mogelijkheid om de waaier aan Ad-beroepen goed te vertalen naar een passend programma. Dat kan vanwege de bijpassende eisen best wel eens meer dan 120 punten vragen. Het feit dat alle bachelorberoepen al jarenlang precies in 240 studiepunten zijn 'te vangen', met 239 als basis voor uitval en 241 voor het over-geschoold zijn, schijnt een onderwijswonder te zijn (geintje in de wandelgangen...). Met een Ad kan dus meer maatwerk worden verleend, maar minder dan 120 punten mag niet – al zou best eenzelfde reden voor het meer dan 120 kunnen worden gegeven. Wellicht heeft de afspraak in 2005, binnen het Bologna proces, hierbij een rol gespeeld.

Tijdens de pilotfase is zowel door de 'Commissie Veerman' als door de 'Commissie Rinnooy Kan' bepleit om het Ad-programma definitief in te voeren, omdat de associate degree bijdraagt aan een meer gedifferentieerd hogeronderwijsstelsel en een stimulans geeft aan een Leven Lang Leren. Dit is als beleidsmaatregel in de voorgaande Strategische Agenda Hoger Onderwijs en Onderzoek "Kwaliteit in verscheidenheid" opgenomen en heeft zijn beslag gekregen in de Wet kwaliteit in verscheidenheid hoger onderwijs (KiV, Stb. 2013, 298). Bij de inwerkingtreding van deze wet in 2013, heeft het Ad-programma uit de pilot een wettelijke basis gekregen als onderdeel van een hbo-bacheloropleiding.

Nogmaals, die wettelijke basis was er al, gelet op de status van het 'pilot-zijn' en de formulering in de WHW.

Daarbij is meer ruimte geboden voor de ontwikkeling van een eigen profiel dan in de pilots. Bij de pilots was voorgeschreven dat een associate degree-afgestudeerde zijn bacheloropleiding met 120 studiepunten moest kunnen behalen afronden. Bij de wet KiV is in de WHW vastgelegd dat het aan de instelling is te beoordelen welke onderdelen van de hbo-opleiding een associate degree-

afgestudeerde nog zou moeten behalen voor het ~~behalen afronden~~-van de hbo-bachelorgraad. Dat kan in totaal ook om meer dan 120 studiepunten gaan.

Klopt, maar in de NVAO-kaders staat dat het maximaal 150 EC mag zijn, en zodanig verantwoord dat het een studeerbaar geheel blijft.

Opmerking: In de WHW staat het als volgt: 'Een persoon aan wie een graad als bedoeld in artikel 7.10b, eerste lid, is verleend, heeft het recht zijn bacheloropleiding in het hoger beroepsonderwijs te vervolgen'.

Instellingen die associate degree-afgestudeerden de mogelijkheid bieden een hbo-bacheloropleiding af te ronden met een studielast van meer dan 120 studiepunten, dienen dit op verantwoorde wijze te doen. Daar is enkel ruimte voor wanneer hiermee (de borging van) het niveau van de hbo-bachelor-opleiding is gebaat. Voor doorstroming naar een hbo-bacheloropleiding mogen immers geen onnodige (financiële) drempels worden opgeworpen. Tevens betekent dit dat het Ad-programma meer ruimte heeft om arbeidsmarktrelevante vakken aan te bieden. Daarmee wordt de associate degree-student beter voorbereid op de arbeidsmarkt. Met deze wetswijziging wordt de volgende stap gezet en krijgt de associate degree als zelfstandige opleiding volledig de ruimte een eigen profiel aan te nemen.

Dit is een uitermate interessante kanttekening die door de overheid wordt gemaakt. Zoals eerder gezegd moet de mogelijkheid om meer dan 120 punten voor een Ad te gebruiken, kunnen worden ingezet als de Ad-beroepen dit vereisen d.w.z. dat de beroepscompetenties niet in 120 punten passen. Hier staat dat als die vertaling van beroepsprofielen naar Ad-programma's heeft plaatsgevonden, vervolgens moet worden gezien hoe het bachelorniveau kan worden behaald en welke zaken daarvoor dienen te worden gedaan na de Ad.

Maar, zo staat het er, dat moet op een verantwoorde wijze te gebeuren. Vertaald: Zoek een weg die zo kort mogelijk is, zonder allerlei omwegen, met behoud van het niveau en laat de student geen onnodige dingen doen omdat 'de opleiding die kennelijk leuk vindt om de studenten te laten doen'.

Ook betekent het dat goed moet worden gekeken naar wat een Ad'er al heeft gedaan, en zorg dan dat daarop wordt voortgebouwd. Dit pleit – zoals we al eerder hebben gedaan – voor een eigen voortzetting voor die Ad'ers en absoluut niet voor het gedwongen aanschuiven bij degenen die in het derde leerjaar van het bachelorprogramma zitten.

Maatwerk dus, met een nadrukkelijk inspelen op wat de instromende Ad'er meebrengt. Dat de overheid dit vertaalt naar drempels in de geldelijke sfeer, is ook helder: Omwegen kosten studietijd en tijd is geld, voor de student in de eerste plaats met het leenstelsel.

Wat betreft het beter voorbereiden op de arbeidsmarkt kan worden gezegd dat een formele Ad-opleiding nooit iemand op maat en perfect op de arbeidsmarkt kan voorbereiden. Er zal altijd nog wel aanvullende (niet-formele) scholing nodig zijn. Maar die speling met minimaal 120 punten is zonder meer een pré van de Ad.

Over het werken met meerdere leerlijnen binnen de Ad, mogelijk met verschillende aantallen studiepunten en daarmee met nog meer arbeidsmarktrelevantie, is elders in deze nieuwsbrief al het een en ander gemeld.

In 2015 heeft een rondgang langs hogescholen plaatsgevonden en zijn gesprekken gevoerd met de MBO Raad, de Vereniging Hogescholen, de NRTO en MKB-Nederland over hoe de aantrekkelijkheid van de associate degree kan worden vergroot. Daaruit is de conclusie getrokken dat het noodzakelijk is de associate degree los te koppelen van de hbo-bacheloropleiding. Deze conclusie is ook onderschreven door andere betrokken partijen, waaronder het Interstedelijk Studenten Overleg (ISO), de Landelijke Studenten Vakbond (LSVb) en de Jongeren Organisatie Beroepsonderwijs (JOB). Er is een breed draagvlak voor de verzelfstandiging van de associate degree. Deze brede steun blijkt ook uit het position paper van zeven hogescholen die ook nu al de associate degree aanbieden in de vorm van een Ad-programma of voornemens zijn dit te gaan doen. In dit

position paper typeren zij de verzelfstandiging van de associate degree als een noodzakelijke toetssteen bij onderwijsvernieuwing. In het position paper spreken de zeven hogescholen bovendien uit gezamenlijk het voortouw te nemen om tot een landelijk en hoogwaardig netwerk te komen van associate degree-opleidingen met een helder beroepsprofiel en een passend pedagogisch concept en organisatorisch profiel.

Na de verzelfstandiging hoeven de doelstellingen en het curriculum van de associate degree niet langer verenigbaar te zijn met een programmatisch verwante Bachelor omdat de associate degree als zelfstandige opleiding met een eigen arbeidsmarktrelevantie wordt vormgegeven.

3. De Associate degree als zelfstandige opleiding

Nogmaals, dit is een voorbeeld van het door elkaar halen van de graad, het programma en de opleiding. Hier moet dus eigenlijk staan: Het Ad-programma als zelfstandige opleiding. Maar ja, men zegt dus ook al gauw: ik doe de Bachelor... en dus ook: ik doe de Ad.

3.1 Uitwerking

De positionering van de associate degree als zelfstandige opleiding heeft tot gevolg dat in principe alle bepalingen van de WHW die van toepassing zijn op opleidingen ook voor de associate degree komen te gelden. Na de verzelfstandiging wordt de kwaliteit van de opleiding apart beoordeeld en kunnen geen garanties meer worden ontleend aan de accreditatie van een hbo-bachelor. Daarvan wordt de opleiding immers losgekoppeld. Met accreditatie van de associate degree is inmiddels voldoende ervaring opgedaan, om dit verantwoord te kunnen doen.

Hierna wordt op een aantal specifieke elementen van het onderhavige wetsvoorstel ingegaan.

3.2 Aanbieden van de associate degree

De associate degree is een opleiding in het hoger beroepsonderwijs. Het aanbod van opleidingen in het hoger onderwijs wordt verzorgd door bekostigde en onbekostigde instellingen voor hoger onderwijs. Het associate degree-programma maakte tot nu toe deel uit van de hbo-bacheloropleiding. Daaraan komt een einde. In artikel 1.3 van de wet wordt aan de opdracht aan hogescholen dat zij in elk geval bacheloropleidingen in het hoger beroepsonderwijs verzorgen, toegevoegd dat zij in voorkomende gevallen ook associate degree-opleidingen verzorgen. Wel is het zo dat een hogeschool geen associate degree-opleidingen kan aanbieden zonder ook hbo-bacheloropleidingen aan te bieden.

Dit is dus een bewuste afwijking van het standpunt dat de Ad geheel zelfstandig wordt neergezet in het hbo-systeem. Het moet dus zo blijven dat de aanbieder van Ad's ook ervaring heeft en blijft houden met het verzorgen van hbo-bachelors. Het gebruik van het begrip hogeschool is en blijft daarmee voorbehouden aan instellingen die in ieder geval de Bachelor aanbieden.

Een instelling mag derhalve niet leunen op een andere hogeschool als het gaat om het vervolg na de Ad binnen een hbo-bachelor, hoewel in de WHW het mogelijk wordt gemaakt om de OER van een Ad te vermelden dat de (enige) studeerbare voortzetting te vinden is buiten de eigen hogeschool. Dat kan omdat de Ad specifiek is (voor de regio) en vooral de top van het functiehuis bedient (landelijk of juist vooral in de betreffende regio), en/of omdat de hogeschool de toch wel verwante hbo-bachelor niet in het pakket heeft zitten, en een collega-instelling wel, in de regio of elders in het land.

Het betekent ook dat RAC's die de Ad's onder hun hoede nemen, geen zelfstandige instituties kunnen gaan worden. Ook kunnen mbo-instellingen niet zelfstandig in een private setting met Ad's beginnen – dat kan alleen maar in licentie (en met toestemming qua lesplaats) dan wel op basis van het zgn. format B met een deel van de Ad op de mbo-locatie.

Dus geen 'Community Colleges' in ons land die op een geheel zelfstandige wijze hun doelgroepen kunnen bedienen – al zullen de RAC's wel karakteristieken ervan gaan vertonen!

De regering acht het van belang dat een associate degree-opleiding wordt verzorgd in een omgeving waarin ook hbo-bacheloronderwijs en praktijkgericht onderzoek plaatsvindt. Dit geldt zowel

voor bekostigde hogescholen als voor rechtspersonen voor hoger onderwijs (niet bekostigde instellingen voor hoger onderwijs). Een rechtspersoon kan niet de status van rechtspersoon voor hoger onderwijs verkrijgen als hij enkel een associate degree-opleiding verzorgt. En een rechtspersoon voor hoger onderwijs verliest deze status als hij in het Croho alleen nog een associate degree-opleiding geregistreerd heeft staan.

We willen hier toch nog even op voortborduren, gelet op hetgeen de overheid aangeeft. Het geheel suggereert dat het met de Ad de verkeerde kant kan opgaan als (andere) teams die de Bachelors verzorgen, niet in de buurt zijn. Ook lijkt het erop dat de Ad op zich geen praktijkgericht onderzoek tot een van de activiteiten mag rekenen. In de stukken die over het Ad-niveau zijn verschenen, blijkt het tegendeel nl. dat Ad'ers ook te maken krijgen met onderzoek, op niveau 5 uiteraard (maar het bachelor-onderzoek is ook anders dat bij de Master...).

Het zou jammer zijn als de Ad-teams, zeker binnen de RAC's, de kans wordt ontnomen om de eigenheid van de opleidingen te gebruiken voor het ontwikkelen van een eigen aanpak, met kansen om Ad'ers in te zetten bij praktijkgerichte opdrachten met een duidelijke onderzoekscomponent. Voor degenen die de studie gaan voortzetten richting de bachelorgraad kan dit met zich meebrengen dat tussen de aanbieders van de Ad's en Bachelors wordt bezien hoe de overstap het beste kan plaatsvinden en hoe het reeds verrichte onderzoek de basis kan zijn voor het onderzoeksdeel binnen de Bachelor. Dit biedt mede de kans om samen op te trekken met het werkveld, zeker als de studenten al een baan hebben. Het eenzijdig neerleggen van de verantwoordelijkheid voor het bewaken van de kwaliteit van de onderzoeksvaardigheden bij de bachelorteams doet geen recht aan de verzelfstandiging van de Ad. Overigens, als er wordt uitgegaan van een vanzelfsprekende samenwerking (de teams zitten bij elkaar onder een dak...), dan gebeurt er vaak niet zoveel: wie neemt het voortouw, wie is verantwoordelijk en wat zijn de wederzijdse belangen...

Voor alle duidelijkheid: een entiteit met alleen maar Ad's is niet nu het doel, maar het kan het middel zijn voor een nog verdere stimulering van het Ad-aanbod. Ook moet het niet gebeuren omdat daarmee de markt beter kan worden bediend, zeker in private settingen. Maar juist een vorm als een RAC (een set aan goede werkbaar criteria is nog wel nodig, voor het afbakenen van wat een RAC is) kan bijdragen aan bovengenoemde zaken.

De associate degree-opleiding kan in samenwerking met een mbo-instelling worden aangeboden, mits ten minste de helft van het programma, waaronder in ieder geval de afstudeerfase en het afsluitend examen, wordt verzorgd door de hogeronderwijsinstelling.

Vertaald wil dit dus zeggen dat eigenlijk alleen het eerste leerjaar op een mbo-locatie kan worden verzorgd. Dat deel wordt verzorgd onder verantwoordelijkheid van de Ad-licentiehouders, in alle omstandigheden. Overigens kent de WHW het begrip 'afstudeerfase' niet... maar ja, iedereen begrijpt wel wat ermee wordt bedoeld.

Het wetsvoorstel Bevordering Internationalisering voorziet er in om een gezamenlijk Ad-programma tussen twee of meer Nederlandse of buitenlandse instellingen voor hoger onderwijs mogelijk te maken (joint degree-opleiding). Dat zal ook gelden voor de associate degree-opleiding.

Mooi dus. Men zou met Colleges in Engeland, met Vlaamse hogescholen die hbo5 aanbieden, en Community Colleges aan de slag kunnen gaan.

Bij het starten van een nieuwe associate degree-opleiding zijn een aparte toets nieuwe opleiding en een toets op macrodoelmatigheid nodig. Dat is ook nu al zo bij de start van een Ad-programma. De associate degree-opleiding zal in de praktijk moeten aantonen aan de accreditatie-eisen van een opleiding in het hoger beroepsonderwijs op niveau 5 te voldoen. Dit zal leiden tot een apart accreditatiebesluit.

De instelling zal niet meer vooraf aan hoeven tonen dat er specifieke functies zijn op niveau 5, die zich onderscheiden van niveau 4 (mbo-4) en niveau 6 (hbo-bachelor). Daarmee wordt de weg

vrij gemaakt voor een groter associate degree-aanbod, ook gericht op beroepen in de toekomst en cross-overs op het grensvlak van sectoren. Het loslaten van een strakke koppeling aan specifieke functies op niveau 5 past ook beter bij sectoren waar niet wordt gewerkt met zogenoemde functiehuizen, en er dus ook geen functies op niveau 5 bestaan. Uiteraard laat dit onverlet dat de arbeidsrelevantie van de associate degree-opleiding moet aansluiten bij een substantiële behoefte van het werkveld.

Het is een kwestie van goed lezen, denken we. Het moeten dus wel programma's betreffen waarvan de eindkwalificaties op niveau 5 van het NLQF zijn te positioneren, maar het mag ook best gaan om functies waarbij er in het bijpassende werkveld geen duidelijke beroepen op de niveaus 4 en 6 zijn dan wel niet als zodanig keihard kunnen worden geïdentificeerd. Er is dus minder bewijslast nodig, anders dan dat dient te worden aangetoond dat werkgevers behoefte hebben (nu en vooral over enige tijd, als de Ad'ers op de markt komen) aan mensen met een dergelijk diploma. Die behoefte hoeft dus niet te worden uitgedrukt in het hebben van specifieke functies, en zeker (nog) niet vastgelegd in CAO's of andere stukken.

Er zullen veel bedrijven zijn waar mensen intern doorgroeien vanuit niveau 5 naar een plek waarvoor meer nodig is. Daar kunnen nu ook al Bachelors instromen, bij gebrek aan ander aanbod (en waarbij zo iemand op niet al te lange termijn kan doorgroeien naar een echte bachelorfunctie, met achterlating van een plek waarvoor ook een Ad'er nodig kan zijn (eventueel als startfunctie).

De kunst blijft echter wel dit aan te tonen, en dat het niet gaat om – zeg – 5 personen per jaar bij een of twee bedrijven. Dan kan deze behoefte aan werkrachten ook wel met interne opleidingen (of een Hoger Bedrijfsdiploma) worden ingevuld. Maar het interessante is wel dat hogescholen, als ze dergelijke Ad's willen gaan ontwikkelen, hun vingers aan de vele polsen van de dynamische arbeidsmarktontwikkelingen dienen te houden – om te voelen wat er op termijn nodig is. Een mbo-functie kan meer vragen, met bepaalde cursussen, maar zodanig dat een substantieel programma als de Ad is, op die ontwikkeling kan inspelen.

We zijn benieuwd hoe de CDHO en de NVAO hiermee zullen omgaan. Er staat nl. dat men het niet meer 'vooraf' dient aan te tonen, die relevantie ten opzichte van mbo-4 en hbo-bachelor. Dus wel 'achteraf'? We nemen aan dat de overheid ervan uitgaat dat bij de eerstvolgende accreditatie (herbeoordeling) van de NVAO de eigen plek van de Ad dient te worden aangetoond. Men kan dus 'voor eigen risico' kan beginnen – globaal op het programma beoordeeld – met de kans dat bij de eerstvolgende formele beoordeling blijkt dat de afgestudeerden geen eigen opleiding rechtvaardigen: Stop maar met de Ad.

Ook kunnen branches aangeven dat ze 'niks kunnen met de Ad-alumni'. Want een veel globalere beoordeling van de doelmatigheid van een nieuw aan te vragen Ad houdt ook minder invloed van het werkveld in. Een hogeschool kan op basis van ander onderzoek melden dat de beoogde dynamiek aanwezig is, en dus daarmee de CDHO overtuigen. Het is te hopen dat hierbij een balans is te vinden bij de verantwoordelijkheden voor de wijze waarop de Ad mensen kan gaan afleveren die meteen aardig goed op hun plek zitten.

3.3 Instroom in de associate degree-opleiding

De associate degree-opleiding is **mede** bedoeld als een aantrekkelijke optie voor jongeren en volwassenen voor wie de duur of het niveau van de bacheloropleiding een drempel vormt. Hiermee vervult de associate degree-opleiding een belangrijke emanciperende functie, met name voor doorstromers in de beroepskolom en voor de verdere scholing van werkenden. Het moet voor de kandidaat-student helder zijn welke mogelijkheden een associate degree-opleiding biedt op de arbeidsmarkt en voor verdere scholing, zodat hij goed kan afwegen of hij voor de associate degree-opleiding of voor de hbo-bacheloropleiding kiest. De instelling die een associate degree-opleiding aanbiedt, is op grond van artikel 7.15 van de wet verplicht dergelijke informatie aan kandidaat-studenten te verstrekken.

En ja, dus met alle consequenties van dien: Brochures, website, studiekeuze123, studiekeuze-check, open dagen, keuzedelen mbo, toelatingsprocedure, selectie, numerus fixus, inschrijving

voor 1 mei, doorstroommogelijkheden voor de Bachelor, noem maar op. Werk aan de winkel voor de PR-afdeling, de afdeling Communicatie en de instroommanagers (en het Lica-netwerk). Zie hieronder voor hetgeen de overheid aangeeft...

Ook zal van belang worden hoe een hogeschool omgaat met degenen die met een Ad op zak willen gaan zij-instromen, zeker als in de OER van een bacheloropleiding staat dat er een overeenkomst dienaangaande is gesloten met een andere hogeschool (die deze bacheloropleiding niet heeft, dan wel niet de benodigde variant).

Voor de associate degree-opleiding gelden dezelfde bepalingen over vooropleidingseisen, nadere vooropleidingseisen alsmede de bepalingen over aanmelding, studiekeuzeactiviteiten en studiekeuzeadvies als voor een hbo-bacheloropleiding. De associate degree-opleiding is immers een opleiding in het hoger beroepsonderwijs. Dit betekent dat studenten die een associate degree-opleiding willen gaan volgen, zich uiterlijk 1 mei moeten aanmelden en recht hebben op een studiekeuzecheck en een studiekeuzeadvies dat hieruit volgt. Deze datum zorgt ervoor dat de studenten, net als bij andere opleidingen, op tijd een bewuste keuze maken. Bovendien **kan moet** het proces van studiekeuzeactiviteiten praktisch worden **voorgegeven opdat** de instelling voldoende tijd heeft om studiekeuzeactiviteiten te organiseren.

Ook biedt dit wetsvoorstel de mogelijkheid voor een bekostigde hogeschool om een maximum aantal studenten vast te stellen dat voor het eerste studiejaar van een associate degree-opleiding kan worden ingeschreven. Wanneer meer studenten zich voor een associate degree-opleiding aanmelden dan het vastgestelde maximum, wordt middels decentrale selectie bepaald welke studenten worden toegelaten. Met het instellen van een dergelijke capaciteitsbeperking is het voor de aanbieder van een associate degree-opleiding mogelijk de studenteninstroom te maximaliseren in geval van een beperkte onderwijscapaciteit.

Dit is zoals het nu ook al het geval is. De opleiding moet zelf kunnen inschatten in welke mate Ad'ers (tijdens dan wel na de studie) overstappen naar de bacheloropleiding die ook dat deel van het werkveld bedient – en omgekeerd. Daarmee vormen de aantallen voor de Ad en de Bachelor een soort geheel van communicerende vaten.

Overigens moet de overheid zich realiseren dat aanmelden voor 1 mei niet per se moet... Daarom moet de zin in het stukje hierover iets anders worden geformuleerd: 'Dit betekent dat studenten die een associate degree-opleiding willen gaan volgen en recht willen hebben op een studiekeuzecheck en een studiekeuzeadvies dat hieruit volgt, zich in ieder geval uiterlijk 1 mei moeten aanmelden bij de opleiding van keuze.'

Het succesvol afronden van een opleiding is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van de student en de instelling. Naarmate de student verder in de opleiding vordert, wordt de verantwoordelijkheid van de instelling groter **als het erom gaat** de student te ondersteunen in het succesvol afronden van de opleiding. Daar staat tegenover dat er situaties kunnen zijn waarin de instelling in het eerste jaar vaststelt dat de kans dat de student de opleiding succesvol afrondt zeer gering is. Met deze wet wordt daarom geregeld dat de aanbieder van een associate degree-opleiding, net als bij een bacheloropleiding, aan het einde van het eerste jaar van inschrijving een (bindend) studieadvies kan geven over de eerste periode van de opleiding met een studielast van 60 studiepunten.

Weten de opleidingen nu echt wat 'een zeer geringe kans' is – en weet de overheid het ook al onderhand (of de NVAO)? Is het stellen van een norm voor het advies van 50 of meer van de 60 punten een adequate en onderbouwde vertaling van die kans? Of is die norm niet meer en niet minder dan een vorm van selectie, nog los van het feit dat kans op studiesucces absoluut niet alleen maar kan worden gerelateerd aan het behalen van studiepunten.

Elders is daarover al meer gezegd, maar het is dus opmerkelijk dat de Ad-opleiding geen propedeutisch examen heeft (mag hebben?), maar wel een propedeutische fase (artikel 7.8b). En dat

het dan ook gaat om de eerste 60 studiepunten. Dus wel die fase om een student te kunnen *wegsturen*, maar niet om deze te *belonen met een diploma*... Het lijkt ons dat er op deze wijze niet veel extra administratieve last nodig is, los van het organiseren van een leuk diploma-feestje – zeker van belang voor werkenden, om de achterban en de werkgever te kunnen laten zien dat deze stap met succes is gezet.

De associate degree-opleiding behoort, net als het huidige Ad-programma, tot het hoger beroeps-onderwijs. Voor een inschrijving bij een associate degree-opleiding gelden daarom dezelfde toelatingseisen als voor een andere eerste opleiding in het hoger beroeps-onderwijs (de hbo-bachelor). Dit betekent dat de kandidaat-student in het bezit moet zijn van een havo-diploma, een vwo-diploma of een mbo 4-diploma, of een (internationale) equivalent hiervan.

Voor alle duidelijkheid: De WHW heeft het over 'vooropleidingseisen', en niet over 'toelatingseisen'.

Ook is het voor kandidaat-studenten van 21 jaar en ouder mogelijk om door het met goed gevolg afleggen van een toelatingstoets in te stromen in een associate degree-opleiding. Omdat de associate degree-opleiding een opleiding in het hoger beroeps-onderwijs is, kunnen aan de instroom in de associate degree eisen worden gesteld aan profielen, vakken en andere programmaonderdelen, en kunnen nadere vooropleidingseisen en aanvullende eisen worden gesteld. Deze moeten, bij ministeriële regeling worden vastgesteld.

Elders is deze nieuwsbrief is hieraan de nodige aandacht besteed. Hetgeen hier staat zal een geheel circuit aan overleg, binnenkort en straks permanent, op gang brengen. Denk aan zaken zoals:

- Loskoppelen van de huidige Bachelor
- Bezien of er andere eisen nodig zijn
- Kijken of er groepen Ad-opleidingen zijn die gelijke eisen hebben of krijgen
- Bezien wat de mogelijkheden zijn voor eigen Ad-namen (ook al omdat Ad's toch geen toevoeging aan de graad mogen koppelen, als een afspiegeling van het werkveld), en dus voor eigen (aanvullende) eisen per hogeschool
- Kijken hoe het zit met de landelijke vergelijkbaarheid van de Ad met de bijbehorende bachelor-opleidingen waar men naar toe kan
- Hoe om te gaan met nieuwe Ad's en de eisen die worden gesteld
- Welke partijen worden aangesproken voor het formuleren van de aanvullende eisen (landelijke Ad-overleggen)
- Wie bepalen of door veranderingen in het programma aanpassingen in de aanvullende eisen nodig zijn

Een associate degree-opleiding leidt niet op tot leraar basisonderwijs. Aan de associate degree-opleiding kunnen daarom geen bijzondere nadere toelatingseisen worden gesteld zoals bij de pabo's het geval is.

Klopt. Het gebruik van het begrip 'leraar' is voorbehouden aan gediplomeerden van de pabo, met een hbo-bachelor. Iemand die de Ad-Onderwijs-ondersteuner doet – overigens via de leraren-opleidingen – mag zich geen leraar of docent noemen.

Maar... er zijn wel aanvragen (gedaan) voor Ad's bij pabo's. Die leiden op voor een bepaalde functie binnen het basisonderwijs, maar dat niet die van leraar zijn. Vraag is of de overheid gaat verbieden dat deze Ad'ers daarna opgaan voor de hbo-bachelor of dat het moeten voldoen aan de eisen van de pabo-bachelor voldoende is.

3.4 Uitstroom uit de associate degree

De associate degree-opleiding leidt op tot niveau 5 van het EQF en behoudt net als het Ad-programma nu de functie van opstap voor studenten die zich, na kennismaking met het hoger onderwijs, verder willen ontwikkelen. Het moet daarom helder zijn welke mogelijkheden een associate

degree-opleiding biedt op de arbeidsmarkt en voor verdere scholing, zodat de aankomende studenten kunnen afwegen of ze voor een associate degree-opleiding of voor een hbo-bacheloropleiding kiezen.

De aankomende student moet een gedegen afweging kunnen maken tussen het volgen van een hbo-bacheloropleiding of het volgen van een associate degree-opleiding, en moet hierbij kennis kunnen nemen van de (financiële) gevolgen van deze keuze. Het is daarom van belang dat hij een goed beeld heeft van de inhoud van de opleidingen, de arbeidsmarktperspectieven en de mogelijkheden tot doorstroom (zie paragraaf 3.3). De instelling neemt daarnaast in de onderwijs- en examenregeling van de associate degree-opleiding op naar welke hbo-bacheloropleiding(en) aan de eigen of een andere hogeschool kan worden doorgestroomd. Het is aan de examencommissie van die hbo-bacheloropleiding te bepalen welke vrijstellingen aan de associate degree-afgestudeerde kunnen worden verleend. Dit zal afhankelijk zijn van de mate van verwantschap van de associate degree-opleiding en de bacheloropleiding waarnaar doorgestroomd wordt.

Ook hierover is al het een en ander in deze nieuwsbrief gezegd. Hier in het kort een aantal zaken dienaangaande:

- De keuze is niet alleen gekoppeld aan de financiële gevolgen, maar vooral ook aan de loopbaanmogelijkheden. Maar de overheid heeft volledig gelijk als het gaat om de voorlichting, zodat een gedegen afweging kan worden gemaakt.
- Er wordt gesproken over het verkrijgen van vrijstellingen voor de Bachelor alwaar de Ad'er zich voor inschrijft. Dat leidt zeer waarschijnlijk tot een sterk rigide en op termijn onhoudbare regeling, met allerlei sets aan afspraken en overgangsregelingen – zoals we 15 jaar geleden hebben gezien bij de zgn. verwantschapsregeling voor het mbo-hbo-traject, met verplichtingen om bij een verwante doorstroom een hbo-jaar vrijstelling te geven. Dat heeft te maken met het gegeven dat er twee verschillende partijen bij betrokken zijn, zelfs van verschillende instellingen.
- Daarnaast is het gebruik van het begrip 'vrijstellingen' teveel gebonden aan het vergelijken van hetgeen de Ad'er heeft gedaan met het programma dat de student in het vierjarige bachelorprogramma doet in de eerste fase – met de suggestie dat aanschuiven in het derde leerjaar ervan de meest voor de hand liggende optie is.
- Derhalve zal moeten worden aangesloten bij de gebruikelijke aanpak nl. dat de examencommissie op het moment dat iets speelt, beziet welk programma aan de desbetreffende Ad'ers (dus met een bepaald Ad-programma achter de rug) kan worden aangeboden om daarmee de bachelorgraad te behalen. Dat kan gebeuren op basis van elk jaar te actualiseren versie van de overeenkomst, terug te vinden (als basis) in de OER'en van zowel de afleverende als de ontvangende opleiding.

Hierbij is uiteraard van belang dat voor de doorstroom van associate degree-afgestudeerden geen onnodige (financiële) drempels worden opgeworpen. De medezeggenschap **sraad** heeft instemmingsrecht op dit deel van de onderwijs- en examenregeling.

Logisch dat er sprake dient te zijn van een bilaterale afstemming en overeenkomst. De Ad-aanbieder kan wel alles beloven, maar het is de ontvangende partij die bepaalt...
Kan een Ad-aanbieder worden 'afgerekend' hierop? Valt dit onder de borging van de kwaliteit?
We nemen aan dat het bij 'medezeggenschap' gaat om de raad die daarvoor in het leven is geroepen.

Het is wenselijk dat de hogescholen in gezamenlijkheid tot een ruim aanbod van hbo-bacheloropleidingen komen waarnaar associate degree-afgestudeerden kunnen doorstromen. Hiermee wordt recht gedaan aan de profilering van de student en de emanciperende functie van de associate degree. De verwachting is dat voor het overgrote deel van de associate degree-afgestudeerden geldt dat zij, ten minste binnen dezelfde sector als de gevolgde associate degree-opleiding, een hbo-bacheloropleiding kunnen afronden binnen een beperkte studielast.

Goed dat de overheid een beroep doet op het collectieve 'Ad-geweten', door te stellen dat een Ad'er niet mag vastlopen in een doodlopende leerweg.

Maar is het toch niet wat naïef om te veronderstellen dat er sprake is van een 'verwachting dat dit wel goed zal komen'? Natuurlijk, men kan na een Ad altijd opnieuw beginnen met een andere Bachelor, met wat vrijstellingen. Maar het gaat dus om de verwachting dat er altijd wel een hbo-bachelor zal zijn waarbij het resterende programma 120 of niet veel meer zal zijn aan studiepunten dan wel dat het in twee jaar kan worden gedaan.

De aanbeveling is op niet al te lange termijn na te gaan of er mogelijkheden zijn om deze 'onzekerheid' minder kans te geven, op basis van een soort regeling of aanvullende kansen voor leerlijnen die voortbouwen op de Ad (binnen RAC's, met eigen voortzettingen e.d.).

Overigens is het nog de vraag wat ontvangende hogescholen gaan doen met Ad'ers van andere hogescholen die al 3 of 4 jaar studie achter de rug hebben, en dus onvoldoende geld in het laatje zullen brengen voor 2 of meer aanvullende studie jaren. Ook zit men nog met vormen van selectie zoals voor een opleiding met een numerus fixus... Hoe tel je deze instroom mee dan wel hoe kun je daarmee in de planning rekening houden?

De algemene vooropleidingseisen voor een hbo-bacheloropleiding veranderen met dit wetsvoorstel niet. Een associate degree-afgestudeerde die naar een hbo-bacheloropleiding wil doorstromen moet dus in het bezit zijn van een havo-diploma, een vwo-diploma of een mbo-4-diploma, of een (internationale) equivalent hiervan. Naast de algemene vooropleidingseisen veranderen de bepalingen met betrekking tot de nadere vooropleidingseisen, de bijzondere nadere vooropleidingseisen en de aanvullende eisen niet. Dit betekent bijvoorbeeld dat een student die na het afronden van een mbo-4-opleiding in het domein zorg en welzijn een associate degree in de zorgsector heeft afgerond, niet automatisch kan doorstromen naar een bacheloropleiding in de sector economie omdat dit een niet-verwante opleiding betreft. Een associate degree-student die na het afronden van een mbo4-opleiding in het domein zorg en welzijn heeft aangetoond over de benodigde kennis te beschikken voor een associate degree in de sector economie, zal daarmee naar het oordeel van de instelling redelijkerwijs ook hebben voldaan aan de voorwaarden voor toelating tot een hbo-bacheloropleiding in de sector economie. De aanbieder van de associate degree-opleiding informeert de (kandidaat) student hierover. Afhankelijk van de associate degree-opleiding kan middels het hebben voldaan aan (een deel van) de (nadere) vooropleidingseisen van de associate degree-opleiding, dus ook zijn voldaan aan de eisen voor toelating tot de hbo-bacheloropleiding.

Let erop dat er staat 'de bepalingen veranderen niet' – wel de inhoud, zoals al eerder geschetst. Overigens valt het voorbeeld onder de groep van 7 mbo-hbo-koppels waarvoor geldt dat er geen automatisch toelatingsrecht bestaat – maar een onderzoek nodig is. De suggestie dat dit geldt voor elke niet-verwante doorstroom mbo-hbo moet dus wel even worden weerlegd...

3.5 Collegegeld

Dit wetsvoorstel regelt dat een student, die niet eerder een Ad-programma, associate degree-opleiding of bacheloropleiding heeft afgerond, een associate degree-opleiding kan volgen tegen wettelijk collegegeld. Een student die na de afronding van een associate degree-opleiding of bacheloropleiding een associate degree-opleiding wil volgen, kan dit doen tegen instellingscollegegeld.

Ook hierover is al het een en ander gezegd. Hoewel het logisch klinkt, zoals het nu is geformuleerd, met voor iedereen 1 Ad, 1 B en 1 M tegen het wettelijk collegegeld, is het een 100% gemiste kans om een impuls aan het levenlang leren en het emancipatorische karakter van het hbo te geven. Bovendien zitten we met de paralleliteit van de Ad en de Bachelor, en het gegeven dat de overheid wel 4 jaren vergoeding overheeft voor de Bachelor, maar niet zoiets zegt als: Ad doen, dan heb je twee jaar in de rugzak voor de hogeschool en zolang je de Ad nog niet hebt afgerond betaal je het wettelijk collegegeld – aangevuld met: Je hebt nog vier minus het aantal jaren Ad-studie in die rugzak voor de ontvangende hbo-opleiding als je daarna verder wilt gaan met een hbo-studie en dan heb je bij het doen van een volgende Ad nog twee jaar recht op studeren tegen het wettelijk

collegegeld, en daarna betaal je instellingscollegegeld, en bij het doen van het resterend programma om de bachelorgraad te behalen nog drie jaar, dus niet meer onbeperkt zoals nu het geval is voor het doen van een Bachelor. Want... dat is dus wel het geval: iemand die de Ad heeft gedaan, verder gaat met de Bachelor, kan dit onbeperkt doen tegen betaling van het wettelijke collegegeld, in principe.

Mogelijk is dit een aanpak die kan worden onderzocht om het mogelijk te maken dat mensen die de Bachelor niet kunnen en willen doen, de kans te bieden om wel breed opgeleid te worden via het doen van twee Ad's. Daarmee zijn ook stevige cross-overs te maken richting het werkveld, ook als na de eerste Ad blijkt dat er nieuwe ontwikkelingen op de arbeidsmarkt zijn...

Opmerkingen:

Er komt ook een levenlangleren-krediet voor Ad'ers, als het goed is begrepen. Die kan ook mogelijk worden ingezet voor constructies als: iemand haalt de Ad en merkt dat een update na een aantal jaren handig is... en dan kan deze persoon teruggaan naar de hogeschool om de nieuwe (actuele) onderwijseenheden van die Ad bij te spijkeren. Het is zeker een interessante vorm van LLL in het kader van persoonscertificering.

Wat overigens te doen met iemand die de Master heeft gedaan zonder het hebben van een B-diploma? Kan deze persoon wel een Ad doen tegen het wettelijk collegegeld?

Overeenkomstig de huidige wettelijke bepaling dat voor een tweede bachelor- of masteropleiding binnen de sector zorg en onderwijs, wettelijk collegegeld in rekening wordt gebracht, zal ook een tweede associate degree-opleiding in de sector zorg of onderwijs tegen wettelijk collegegeld kunnen worden gevolgd, wanneer de eerste associate degree-opleiding niet in de sector zorg of onderwijs valt.

3.6 Studiefinanciering

Een ho-student kan gedurende de nominale duur van zijn opleiding aanspraak maken op de prestatiebeurs hoger onderwijs, bestaande uit de aanvullende beurs, toeslag eenoudergezin en een reisvoorziening. Gedurende deze periode kan de student ook de leenmogelijkheid benutten. Na de nominale duur van de opleiding kan de student nog gedurende één jaar aanspraak maken op de reisvoorziening en nog drie jaar lenen. Voor de studiefinanciering wordt in de toekenningsfase – met name om uitvoeringstechnische redenen - geen onderscheid gemaakt tussen associate degree-studenten en andere hbo-studenten. Om die reden wordt ook voor associate degree-studenten in de toekenningsfase formeel de nominale studieduur van een hbo-bacheloropleiding aangehouden. Dit betekent dat associate degree-studenten in de toekenningsfase maximaal vier jaar (nominale studieduur hbo-bacheloropleiding) prestatiebeurs kunnen ontvangen, vijf jaar een reisvoorziening en zeven jaar kunnen lenen.

Dit sluit dus aan bij het vier jaar aan bekostiging hebben voor de hogeschool, ook als iemand met de Ad begint.

Studenten die hun associate degree-opleiding hebben afgerond binnen de diplomatermijn en niet besluiten door te studeren, krijgen maximaal twee jaar toegekende prestatiebeurs (componenten aanvullende beurs en eventuele eenoudertoeslag) omgezet in een gift. Heeft de student meer dan twee jaar prestatiebeurs toegekend gekregen, omdat hij langer dan twee jaar over zijn associate degree-opleiding heeft gedaan of nog één of twee jaar de aanverwante hbo-bacheloropleiding heeft gevolgd, maar niet heeft afgerond, dan betaalt hij het resterende deel, net als zijn eventuele verdere studieschuld, terug volgens de sociale terugbetalingsvoorwaarden. De toegekende reisvoorziening wordt – net als nu al het geval is - wel geheel omgezet in een gift als de associate degree-student binnen de diplomatermijn zijn diploma behaalt.

Helder.

In de uitvoering wordt op deze manier een parallel getrokken met de bachelor-mastersystematiek in het wo. Wo-bachelorstudenten ontvangen in de toekenningsfase eveneens maximaal vier jaar prestatiebeurs, hoewel ook voor hen doorstromen naar de master niet altijd vanzelfsprekend is. Ook zij krijgen bij het afronden van alleen een wo-bacheloropleiding maximaal drie jaar toegekende prestatiebeurs (nominale duur wo-bacheloropleiding) omgezet in een gift. Door deze systematiek te handhaven bij associate degree-studenten, kan de associate degree-student gemakkelijk doorstromen en wordt aangesloten bij de huidige werkwijze van DUO.

Het interessante is dat hierbij de Ad wel als zodanig wordt uitgelicht als een eigen opleiding, maar dat die aanpak niet is terug te vinden bij het recht op het wettelijk collegegeld. Om te overdenken...

Van belang is dat associate degree-studenten goed worden voorgelicht over de gevolgen van hun eventuele studievertraging. De toegekende prestatiebeurs over de periode waarin de student studievertraging oploopt wordt immers niet omgezet in een gift, tenzij zij later alsnog een hbo-bacheloropleiding voltooien binnen de diplomatermijn. In de praktijk zullen de associate degree-studenten en de associate degree-afgestudeerden door middel van voorlichting worden begeleid bij de keuzes die zij moeten maken. Hiervoor zullen intensieve voorlichtingsprogramma's worden ontwikkeld.

Prima, en een goede aanpak. Als Leido-netwerk willen we zeker een bijdrage aan het maken van die programma's maken. Overigens is de situatie niet wezenlijk anders dan nu het geval is, maar goed, alle extra aanpak is meegenomen.

Een student die na het afronden van een associate degree-opleiding een hbo-bacheloropleiding gaat volgen, kan, net als nu het geval is, voor die hbo-opleiding nog aanspraak maken op een prestatiebeurs gedurende de nominale duur van die hbo-bacheloropleiding minus het aantal maanden dat hij al prestatiebeurs heeft ontvangen voor de associate degree-opleiding. Gedurende diezelfde periode heeft de student, net als nu het geval is, eveneens de mogelijkheid om te lenen. De mogelijkheid om daarna nog drie jaar te lenen, wordt verminderd met het eventuele aantal maanden waarin reeds van de leenfase gebruik is gemaakt tijdens de associate degree-opleiding. Wanneer de student zijn hbo-bacheloropleiding afrondt binnen de diplomatermijn wordt de totale toegekende prestatiebeurs omgezet in een gift.

Helder als zodanig

In de uitwerking van het wetsvoorstel is op verschillende plekken in de WSF 2000 de keuze gemaakt om de aanspraken die het associate degree-programma binnen de hbo-bacheloropleiding thans geeft door te trekken naar de straks op zichzelf staande associate degree-opleidingen. Dit betekent onder meer het volgende:

- Overstap van een mbo-opleiding naar een associate degree-opleiding geeft aanspraak op de overbruggingsregeling, inhoudende dat de zomerperiode (maximaal 4 maanden) tussen mbo-opleiding en de associate degree-opleiding kan worden overbrugd met behoud van de mbo-studiefinanciering;
- Diplomerings voor een associate degree-opleiding geeft aanspraak op omzetting van de prestatiebeurs beroepsonderwijs in een gift voor een voormalig mbo-student die nog niet aan zijn mbo-prestatieplicht had voldaan;
- De eventuele studielening van een associate degree-student wordt aangemerkt als 'lening hoger onderwijs' en valt daarmee onder de sociale terugbetalingsvoorwaarden die zijn ingevoerd met de Wet studievoorschot hoger onderwijs;
- Na invoering van het levenlanglerenkrediet per studiejaar 2017-2018 kan een student een associate degree-opleiding volgen met levenlanglerenkrediet, ook eventueel in deeltijd.
- Studenten die sneller dan nominaal hun associate degree-diploma behalen, kunnen het resterende aantal maanden prestatiebeurs dat voor die associate degree-opleiding kon worden toegekend ontvangen in de vorm van een gift wanneer zij nog een andere opleiding gaan doen. Datzelfde geldt nu ook voor gediplomeerden van een hbo-bacheloropleiding, een wo-

bacheloropleiding en een wo-masteropleiding die sneller dan nominaal de betreffende opleiding succesvol hebben afgerond;

- Bij bijzondere omstandigheden van structurele aard (functiebeperking/chronische ziekte) kan de gehele toegekende prestatiebeurs worden omgezet in een gift wanneer als direct gevolg van die omstandigheden geen diploma wordt behaald;
- Studenten kunnen een associate degree-opleiding volgen buiten Nederland met meeneembare studiefinanciering.

Helder, mee te nemen in de voorlichtingspakketten.

Daarnaast is in de uitwerking op enkele punten aangesloten bij het principe dat de associate degree-opleiding vanwege de kortere nominale duur, minder aanspraken geeft dan een opleiding van vier jaar.

- Een student die als gevolg van een handicap of chronische ziekte studievertraging oploopt bij een opleiding met een nominale duur van vier jaar kan één extra jaar prestatiebeurs toegekend krijgen. Voor de associate degree-opleiding met een nominale duur van twee jaar wordt voorgesteld een proportioneel deel extra toe te kennen, namelijk zes maanden. Dat geldt ook voor de regeling die met de Wet studievoorschot hoger onderwijs is ingevoerd op basis waarvan iemand die eerder vanwege een handicap of chronische ziekte een extra jaar prestatiebeurs toegekend heeft gekregen, bij diplomering een bedrag van ruim €1200 kwijtgescholden kan krijgen van de eventuele studieschuld. Voor de associate degree-gediplomeerden wordt voorgesteld een proportioneel deel van die kwijtschelding toe te kennen, namelijk 50 procent van dat bedrag (circa € 600).
- Voor studenten die uitsluitend een wo-bacheloropleiding volgen en afronden gelden soms afwijkende aanspraken ten opzichte van studenten die de volledige wo-bacheloropleiding en wo-masteropleiding hebben voltooid. Zo kunnen studenten jonger dan dertig jaar alleen levenslanglerenkrediet aanvragen voor zover zij reeds een volledige hbo-bacheloropleiding of het geheel van een wo-bacheloropleiding en een wo-masteropleiding hebben voltooid. Dit is zo geregeld om te voorkomen dat studievertraging kan worden gefinancierd met een instrument dat voor het beleidsdoel leven lang leren is bedoeld. Ook met de invoering van de associate degree-opleiding blijft deze regel gelden. Studenten die dus een associate degree-opleiding of alleen een wo-bacheloropleiding hebben voltooid, kunnen dus wel levenslanglerenkrediet aanvragen, maar pas nadat zij de leeftijd van 30 jaar hebben bereikt.

Klinkt allemaal erg logisch.

Tot slot worden in de WSF 2000 enkele wetstechnische verduidelijkingen en verbeteringen voorgesteld. Zie de artikelsgewijze toelichting voor een toelichting op deze aanpassingen.

4. Gevolgen (m.u.v. financiële gevolgen)

Deze wetswijziging heeft zowel gevolgen voor de instelling, de arbeidsmarkt als de (aankomende) student.

4.1 Gevolgen voor de administratieve lasten van de instellingen

De wijziging van de wet- en regelgeving heeft beperkt effect op de administratieve lasten van de instellingen richting de rijksoverheid. Ook in de huidige situatie zijn de instellingen verplicht om, voordat zij een associate degree kunnen starten, een macrodoelmatigheidstoets te doorlopen bij de Commissie Doelmatigheid Hoger Onderwijs (CDHO) en een toets nieuw Ad-programma bij de NVAO aan te vragen.

Het gevolg van de zelfstandige positionering van de associate degree-opleiding is dat de Ad-programma's die nu in een hbo-bacheloropleiding zijn ingebed, daarvan losgekoppeld moeten worden. Na verzelfstandiging dient de associate degree als zelfstandige opleiding de heraccreditatie te doorlopen. De gemiddelde administratieve last voor een heraccreditatie beslaat 680 uur tegen een standaardtarief voor instellingen van €45 per uur. Bij de berekening van de incidentele administratieve lasten wordt uitgegaan van een totaal associate degree-aanbod van 150 opleidingen bij

inwerkingtreding van de wet. Afgerond bedragen de incidentele administratieve lasten €4,5 mln. over een periode van zes jaar.

4.2 Gevolgen voor de arbeidsmarkt

De arbeidsmarkt wordt bij de start van een nieuwe opleiding betrokken als onderdeel van de toets macrodoelmatigheid. Daarnaast is de arbeidsmarkt in de regel ook betrokken bij bestaande opleidingen. Sterk aan de associate degree is dat de associate degree-opleiding, naast voltijd, in deeltijd of duaal zo kan worden vormgegeven dat deze goed gecombineerd kan worden met werken en dat gebruik kan worden gemaakt van de werkplek voor leeractiviteiten. Dit maakt de associate degree-opleiding een geschikte opleiding voor werkenden in het kader van Leven Lang Leren.

Leuk voor de Ad, maar ook de Bachelor kan als zodanig worden vormgegeven. Maar heeft men als overheid en bedrijfsleven er meer vertrouwen in dat dit met de Ad beter, dynamischer en meer op maat gesneden kan gebeuren?

Tot nu toe ligt het zwaartepunt in het aanbod vooral in de sector economie. Met deze wetwijziging wordt het aantrekkelijk gemaakt om tot een groter aanbod van associate degree-opleidingen te komen, waaronder ook cross-overs op het grensvlak van sectoren, en onder andere gericht op nieuwe beroepen in de toekomst.

4.3 Gevolgen voor de (aankomende) studenten

Studenten die een associate degree-opleiding hebben afgerond, behouden de mogelijkheid in te stromen in een hbo-bacheloropleiding. Dat geldt ook als er in de vakrichting van de associate degree geen bacheloropleiding bestaat. De aanbieder neemt op transparante wijze de mogelijkheden voor doorstroom naar de hbo-bachelor op in de onderwijs- en examenregeling, onder vermelding van de hoogte van het aantal studiepunten waarvoor de associate degree-afgestudeerde kan worden vrijgesteld. Aankomende studenten die zich voor een associate degree-opleiding willen inschrijven, moeten net als nu voldoen aan de vooropleidingseisen en, de (bijzondere) nadere vooropleidingseisen (opgenomen in de Regeling aanmelding en toelating hoger onderwijs) en aanvullende eisen (hoofdstuk 7 paragraaf 1 WHW). Ook voor huidige Ad-programma's gelden dergelijke eisen. Deze eisen zullen straks van toepassing zijn op de associate degree-opleiding zelf en niet meer voor de associate degree als onderdeel van een bacheloropleiding gelden.

Het wetsvoorstel heeft geen verdergaande gevolgen voor (aspirant)studenten uit Bonaire, Sint Eustatius en Saba. De wijzigingen die in de Wet studiefinanciering 2000 worden aangebracht worden op vergelijkbare wijze aangebracht in de Wet studiefinanciering BES. Studenten afkomstig uit Bonaire, Sint Eustatius en Saba kunnen op grond van die wet aanspraak maken op studiefinanciering BES voor het volgen van een Ad-opleiding in de Caribische regio, de Verenigde Staten en in de nabije toekomst ook in Canada.

Niets nieuws aan toe te voegen, gelet op eerdere kanttekeningen.

6. Financiële gevolgen

De zelfstandige positie van de associate degree als opleiding zal leiden tot een breder aanbod van associate degree-opleidingen en een toename van het aantal associate degree-studenten. Deels betreft het studenten die anders geen opleiding in het hoger onderwijs zouden volgen en deels betreft het studenten die anders een hbo-bacheloropleiding zouden zijn gaan volgen. De verwachte financiële effecten voor wat betreft de studiefinanciering en de leerlingenraming zijn beperkt. Naar verwachting zal een extra groep studenten in aanmerking komen voor studiefinanciering, maar een andere groep minder lang gebruik maken van studiefinanciering.

Interessante aanname. Men verwacht dat na de Ad veel gediplomeerden aan het werk zullen gaan, en dat zijn dan ook mensen die mogelijk anders vier jaar zouden zijn blijven hangen in de bacheloropleiding, of eerder waren afgehaakt, of nu bewust voor de Ad kiezen (maar wel de Bachelor

hadden kunnen doen). En men denkt mogelijk dat deze mensen niet meer terug zullen keren in het formele systeem... en anders privaat iets gaan doen...

Echter, deze Ad-alumni hebben in veel gevallen nog studietijd over, dus er is nog geld voor de hogescholen (bekostiging en diplomabonus), en ze hebben ook nog recht op ondersteuning en het wettelijk collegegeld om een Bachelor te doen.

Dat wil zeggen dat als ze later terugkeren als voltijdse (niet vaak) of duale (wel vaak) student, zullen ze alsnog een beroep gaan doen op allerlei regelingen. Er is dus sprake van een time-lag voor de begroting, en de lengte ervan is pas over geruime tijd te bepalen, op basis van de opgedane ervaringen. Het is de vraag wat per saldo het effect zal zijn van de extra aantallen studenten en de Ad'ers die aan de slag gaan maar op termijn weer terugkeren als voltijdse dan wel duale student bij bekostigde instellingen. Deeltijdse studenten leveren wel kosten qua financiering van de hogescholen op, niet als het gaat om ondersteuning.

Aangenomen is dat per saldo de effecten binnen de risicomarge van de raming studiefinanciering vallen. Dit geldt eveneens voor de leerlingenraming en de gevolgen daarvan op het macrobudget hbo.

I. ARTIKELGEWIJS

Hieronder worden de artikelen door de overheid stuk voor stuk doorgelopen. Onze opmerkingen worden alleen gegevens als ze niet als zodanig al zijn verwoord...

Artikel I. Wijziging van de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek

Artikel I, onderdeel A (artikel 1.1)

In de begripsbepalingen is de Associate degree onder de definitie van het begrip opleiding gebracht. De definitie van het begrip Ad-programma kan vervallen, alsmede het begrip "toets nieuw Ad-programma". Een associate degree-opleiding krijgt voortaan accreditatie op dezelfde wijze als andere opleidingen. Een bijzondere toetsingswijze en vorm van accreditatieverlening van een associate degree-opleiding is daarmee overbodig. De graadverlening van een associate degree-opleiding wordt opgenomen in artikel 7.10a . Artikel 710b vervalt.

Artikel I, onderdeel B (artikel 1.3)

Met deze aanpassing is tot uitdrukking gebracht dat hogescholen associate degree-opleidingen kunnen verzorgen. Een hogeschool moet in elk geval bacheloropleidingen verzorgen. Een hogeschool kan derhalve niet alleen associate degree-opleidingen verzorgen (zie ook artikel 6.9).

Artikel I, onderdeel C (artikel 1.9)

De associate degree-opleiding kan met deze aanpassing als opleiding bekostigd worden, voor zover de associate degree-opleiding is geaccrediteerd.

Artikel I, onderdeel D (artikel 1.12)

Deze aanpassing leidt ertoe dat de associate degree-opleiding onder het begrip "initiële opleiding" valt.

Artikel I, onderdeel E (artikel 1.18)

Met deze aanpassing wordt duidelijk dat de kwaliteit van associate degree-opleidingen zelfstandig beoordeeld moet worden.

Artikel I, onderdeel F (artikel 2.6)

Met de aanpassing van dit artikel wordt geregeld dat ook voor de associate degree-opleiding berekeningswijze van de rijksbijdrage bij algemene maatregel van bestuur wordt vastgesteld.

Artikel I, onderdeel G (artikel 2.9)

Ook na deze aanpassing kan een deel van de rijksbijdrage worden overdragen aan de MBO-instelling, die na goedkeuring van de minister een deel van een associate degree-opleiding verzorgt. De goedkeuring wordt na aanpassing van artikel 7.8 verkregen op grond van artikel 7.8, tweede lid.

Artikel I, onderdeel H (artikel 5a.2)

De toets nieuw Ad-programma vervalt en wordt daarom uit het eerste en tweede lid geschrapt. De aanpassing van de verwijzing naar artikel 7.10a hangt samen met de aanpassing van die bepaling (zie ook artikel 7.10a).

Artikel I, onderdeel I (artikel 5a.2a)

De toets nieuw Ad-programma vervalt en wordt daarom uit het eerste lid geschrapt.

Artikel I, onderdeel J (artikel 5a.12)

Het Ad-programma wordt geschrapt, waarmee de associate degree-opleiding onder het algemene begrip "opleiding" wordt gebracht.

Artikel I, onderdeel K (artikel 5.13)

De toets nieuw Ad-programma vervalt. Een nieuwe associate degree-opleiding zal met een toets nieuwe opleiding onder het accreditatiestelsel worden gebracht. Deze bepaling kan daarom vervallen.

Artikel I, onderdeel L (artikel 6.2)

Onderdeel c vervalt omdat de associate degree-opleiding voortaan onder het begrip "opleiding" in onderdelen a en b valt.

Onderdeel d vervalt omdat een masteropleiding in het hoger beroepsonderwijs ook onder het begrip "opleiding" valt. Dit betreft een reparatie.

Artikel I, onderdelen M en N (artikel 6.5 en artikel 6.6)

Met de aanpassingen wordt het Ad-programma geschrapt, waarmee de associate degree-opleiding onder het begrip "opleiding" wordt gebracht.

Artikel I, onderdeel O (artikel 6.9)

Hogescholen moeten in ieder geval bacheloropleidingen verzorgen. Zij kunnen ook associate degree-opleidingen en masteropleidingen verzorgen. Dat volgt uit artikel 1.3 van de wet. Een rechtspersoon kan de status van rechtspersoon voor hoger onderwijs volgens dit artikel verkrijgen met een bacheloropleiding of een masteropleiding. Een rechtspersoon voor hoger onderwijs kan geen associate degree-opleiding verzorgen zonder niet ook een hbo-bacheloropleiding te verzorgen. Als die situatie toch intreedt, vervalt daarmee de status van rechtspersoon voor hoger onderwijs.

Artikel I, onderdelen P tot met S (artikel 6.10 en 6.13 tot en met 6.15)

Het Ad-programma wordt in deze bepalingen geschrapt c.q. zijn de begrippen "bachelor- en masteropleiding" teruggebracht tot het begrip "opleiding", waarmee de associate degree-opleiding onder het algemene begrip "opleiding" wordt geschaard.

Artikel I, onderdeel T (artikel 7.3a)

Ad-opleidingen worden met deze aanpassing als opleidingensoort in het hoger beroepsonderwijs beschreven.

Artikel I, onderdeel U (artikel 7.3c)

De aanpassing van de verwijzing naar artikel 7.4b hangt samen met de aanpassing van die bepaling (zie ook artikel 7.4b).

Artikel I, onderdeel V (artikel 7.4b)

In deze bepaling wordt met deze aanpassing nu de studielast van een associate degree-opleiding beschreven (zie ook artikel 7.8a).

Artikel I, onderdeel W (artikel 7.8a)

Deze bepaling is opnieuw geformuleerd. Geschrap is de norm uit het eerste lid. De normen in het tweede, vijfde en zesde lid (foutief genummerd als vierde lid) zijn verplaatst naar respectievelijk artikel 7.4b, artikel 7.13 en artikel 7.8b. De artikelen 7.53, 7.54 en 7.56, zijn op associate degree-opleidingen van rechtstreeks van toepassing, omdat zij onder het begrip “opleiding” worden gebracht. Behouden zijn het derde en vierde lid (nieuwe eerste en tweede lid).

Artikel I, onderdeel X (artikel 7.8b)

Met de aanpassingen in deze bepaling wordt geregeld dat studenten in een associate degree-opleiding een bindend studieadvies krijgen. De norm gold evenwel al voor Ad-programma's (zie ook artikel 7.8a).

Artikel I, onderdeel Y (artikel 7.9a)

De aanpassing van de verwijzing naar artikel 7.4b hangt samen met de aanpassing van die bepaling (zie ook artikel 7.4b).

Artikel I, onderdeel Z (artikel 7.10a)

Met deze aanpassing wordt de graad Associate degree onder de opsomming van de graden, verbonden aan opleidingen in het hoger beroepsonderwijs, in artikel 7.10a, tweede lid, gebracht. Het artikel is voorts redactioneel gewijzigd en verduidelijkt.

Artikel I, onderdeel AA (artikel 7.10b)

Vanwege de wijzigingen in artikel 7.10a, tweede lid, en artikel 7.19a kan artikel 7.10b vervallen.

Artikel I, onderdeel AB (artikel 7.13)

In ~~de het~~ OER moet worden vastgelegd naar welke bacheloropleiding in het hoger beroepsonderwijs iemand, die een associate degree-opleiding heeft afgerond, kan doorstromen (zie ook artikel 7.8a).

Artikel I, onderdelen AC en AD (artikel 7.17 en artikel 7.17a)

Met de aanpassingen in deze bepalingen wordt het Ad-programma geschrap, waarmee associate degree-opleiding onder het begrip “opleiding” worden gebracht.

Artikel I, onderdeel AE (artikel 7.18)

De aanpassing van de verwijzing naar artikel 7.10a hangt samen met de aanpassing van die bepaling (zie ook artikel 7.10a).

Artikel I, onderdeel AF (artikel 7.19a)

De duiding van de graad Associate degree wordt opgenomen in deze bepaling.

Voorts is de bepaling redactioneel gewijzigd. Het eerste en vijfde lid zijn samengevoegd, alsook het derde lid en lid 3a. In de ministeriele regeling, bedoeld in artikel 7.10a, eerste lid, is ook de referentielijst, bedoeld in artikel 5a.2, lid 2a, opgenomen (Regeling titulatuur hoger onderwijs). In de Regeling titulatuur hoger onderwijs is vermeld dat kan worden afgeweken van de titulatuur, opgenomen in deze referentielijst. In voorkomend geval neemt het accreditatieorgaan de afwijkende toevoeging aan de graad op in het besluit dat, op grond van artikel 5a.2, lid 2a, wordt genomen. Bij dat besluit wordt dan tevens de afkorting vastgesteld.

Artikel I, onderdelen AG (opschrift paragraaf 1) en AH (artikel 7.23a)

Met deze aanpassingen komt tot uitdrukking dat de vooropleidingseisen voor instroom in een associate degree-opleiding dezelfde zijn als die voor instroom in een bacheloropleiding. Feitelijk gelden artikel 7.25a en artikel 7.25b niet voor associate degree-opleidingen omdat er geen associate degree-opleidingen zijn, die opleiden tot leraar basisonderwijs.

Artikel I, onderdeel AI (artikel 7.30)

De associate degree-opleiding kent geen propedeutisch examen. Met deze aanpassing geldt deze bepaling alleen voor bacheloropleidingen.

Artikel I, onderdelen AJ en AK (artikel 7.31 en de artikelen 7.31a tot en met 7.31d)

Deze aanpassingen voorzien erin dat de normen voor aanmelding, studiekeuzeactiviteiten en studiekeuzeadvies ook gaan gelden voor associate degree-opleidingen.

Artikel I, onderdeel AL (artikel 7.32)

Met deze aanpassing worden de normen voor inschrijving in een Ad-programma geschrapt, waarmee de normen voor inschrijving voor een associate degree-opleiding onder de normen voor inschrijving voor een "opleiding" worden gebracht.

Artikel I, onderdeel AM (artikel 7.34)

Deze aanpassing voorziet erin dat een student in een associate degree-opleiding, die voor een deel door een MBO-instelling wordt verzorgd, toegang heeft tot alle relevante onderwijsvoorzieningen van die instelling.

Artikel I, onderdeel AN (artikel 7.45a)

Een student, die niet eerder een associate degree-opleiding of een bacheloropleiding heeft afgerond, kan een associate degree-opleiding tegen wettelijk collegegeld volgen. Ook na het afronden van een associate degree-opleiding kan een bacheloropleiding tegen het wettelijk collegegeld worden gevolgd. Dat wordt met deze wijziging geregeld.

Wanneer een student een tweede associate degree-opleiding gaat volgen, of een associate degree-opleiding na een bacheloropleiding, dan is hij het instellingscollegegeld verschuldigd, tenzij het gaat om een associate degree-opleiding op het gebied van onderwijs of gezondheidszorg. Dat volgt uit artikel 7.45, tweede lid, jo. artikel 7.46, eerste lid.

Artikel I, onderdeel AO (artikel 7.52)

Met deze aanpassing wordt onder de gegevens van de student of extraneus die het instellingsbestuur verstrekt ook het jaar, maand en dag van het afsluitend examen van een associate degree-opleiding toegevoegd.

Artikel I, onderdeel AP (artikel 7.52c)

Met deze aanpassingen wordt de associate degree-opleiding onder het begrip "opleiding" in de zin van deze paragraaf gebracht en gelden de normen voor inschrijvingsbeperking ook voor de associate degree-opleiding. Deze normen golden evenwel ook al voor Ad-programma's (zie ook artikel 7.8a).

Artikel I, onderdeel AQ (artikel 7.57a)

De aanpassing in artikel 7.57a hangt samen met het feit dat voor een associate degree-opleiding ook een toelatingsbeperking kan worden ingesteld.

Artikel I, onderdeel AR (artikel 15.6)

Deze wijziging hangt samen met het vervallen van artikel 7.10b.

Artikel I, onderdeel AS (artikel 16.14)

De aanpassing van de verwijzing naar artikel 7.10a hangt samen met de aanpassing van die bepaling (zie ook artikel 7.10a).

Artikel I, onderdeel AT (artikel 18.63)

Deze bepaling is uitgewerkt.

Artikel I, onderdeel AU

[PM]

Artikel II. Wijziging van de Wet studiefinanciering 2000

Artikel II, onderdeel A (artikel 1.1)

Onder 1. Om verderop in de wet kortweg te kunnen spreken over associate degree-opleiding, wordt een begripsbepaling ingevoegd. In de begripsbepaling komt tot uitdrukking dat het gaat om de associate degree-opleiding die in de WHW wordt geregeld met dit wetsvoorstel en wordt tevens geregeld dat het om geaccrediteerde associate degree-opleidingen moet gaan of associate degree-opleidingen die met positief gevolg de toets nieuwe opleiding hebben ondergaan.

Onder 2. In de WHW wordt met dit wetsvoorstel in artikel 7.3a, tweede lid, onderdeel a, de associate degree-opleiding ingevoegd, waarbij het huidige onderdeel a wordt ~~verletterd~~ veranderd in ~~tot~~ onderdeel b. Die wijziging wordt ook in de begripsomschrijving van 'bacheloropleiding' doorgevoerd, opdat de verwijzing gelijk blijft. Van de gelegenheid (wordt gebruik gemaakt om daarnaast de volledige aanduiding van de WHW te vervangen door de afkorting voor de betere leesbaarheid; de WHW was reeds een afkorting die gebruikt wordt in de WSF 2000. Tot slot zijn de verwijzingen naar 'accreditatie' en 'toets nieuwe opleiding' gewijzigd omdat die verwijzingen als gevolg van eerdere wijziging van de WHW niet meer correct waren.

Onder 3. In de WHW wordt met dit wetsvoorstel in artikel 7.3a, tweede lid, onderdeel a, de associate degree-opleiding ingevoegd, waarbij het huidige onderdeel b wordt verletterd tot onderdeel c. Die wijziging wordt ook in de begripsomschrijving van 'masteropleiding' doorgevoerd, opdat de verwijzing gelijk blijft. Van de gelegenheid wordt gebruik gemaakt om daarnaast de volledige aanduiding van de WHW te vervangen door de afkorting voor de betere leesbaarheid; de WHW was reeds een afkorting die gebruikt wordt in de WSF 2000. Tot slot zijn de verwijzingen naar 'accreditatie' en 'toets nieuwe opleiding' gewijzigd omdat die verwijzingen als gevolg van eerdere wijziging van de WHW niet meer correct waren.

Artikel II, onderdeel B (artikel 2.3)

Om het eerste lid beter leesbaar te maken is gekozen voor een redactionele vereenvoudiging. Voorts suggereert de huidige tweede volzin door het gebruik van "in afwijking van de eerste volzin" dat een situatie kan ontstaan waarin de deelnemer die reeds achttien is in het kwartaal waarin hij begint aan zijn opleiding bijvoorbeeld twee maanden geen aanspraak heeft op een reisvoorziening omdat hij moet wachten tot het volgende kwartaal, terwijl de deelnemer die jonger is dan 18 jaren altijd direct de eerste maand dat het onderwijs aanvangt al in aanmerking komt voor een reisvoorziening. Dit is niet zo bedoeld. Beiden komen namelijk in aanmerking voor een reisvoorziening bij aanvang van het onderwijs. Door de nieuwe formulering van het eerste lid wordt dat punt eveneens verduidelijkt.

Artikel II, onderdeel C (artikelen 2.8 en 2.9)

In de artikelen 2.8 en 2.9 is geregeld welke soorten hoger onderwijs aanspraak geven op studiefinanciering. Aan de genoemde opleidingen wordt de voltijdse associate degree-opleiding toegevoegd.

Deze aanpassing riep meteen een vraag op, gevolgd door een zoektocht. De gedachte is en was dat ook duale studenten in aanmerking komen voor studiefinanciering. Deze zoektocht leverde op:

Uit de wet studiefinanciering:

"Voor studiefinanciering kan een student in aanmerking komen die is ingeschreven voor het volgen van een *voltijdse* bacheloropleiding of een voltijdse masteropleiding aan een bekostigde universiteit of hogeschool, opgenomen in de bijlage van de WHW."

Van de website van de overheid (DUO):

"Je kunt studiefinanciering voor een hbo- of universitaire opleiding krijgen als je aan de volgende voorwaarden voldoet:

- c. je hebt je aanvraag gedaan binnen een studiejaar voor een periode waarin je recht hebt op studiefinanciering en in die periode ben je nog jonger dan 30 jaar
- d. je volgt een *voltijds of duale* opleiding aan hbo of universiteit van minimaal 1 jaar of langer".

Wat is de waarheid, nogmaals in de wetenschap dat voltijd en duaal vanaf het ontstaan van duaal voor studenten gelijk werden geschakeld op dit punt? Verder zoeken leverde geen aanwijzing op dat duaal uit de wet is geschrapt...

Artikel II, onderdeel D (artikel 3.16b)

In de WHW wordt met dit wetsvoorstel in artikel 7.3a, tweede lid, onderdeel a, de associate degree-opleiding ingevoegd, waarbij het huidige onderdeel a wordt verletterd tot onderdeel b. Die wijziging wordt ook in de onderwijssoorten waarmee levenlanglerenkrediet kan worden gevolgd doorgevoerd, opdat de verwijzing gelijk blijft.

Artikel 3.16b treedt in werking per studiejaar 2017-2018; de voorgestelde wijziging ziet thans dus nog op een nog niet in werking getreden artikel.

Artikel II, onderdeel E (artikel 3.16c)

In artikel 7.4b van de WHW wordt een nieuw eerste lid ingevoegd met de studielast van een associate degree-opleiding, waarbij het eerste tot en met achtste lid worden vernummerd tot tweede tot en met negende lid. Die wijziging wordt ook in artikel 3.16c doorgevoerd opdat de verwijzing gelijk blijft.

Artikel 3.16c treedt in werking per studiejaar 2017-2018; de voorgestelde wijziging ziet thans dus nog op een nog niet in werking getreden artikel.

Artikel II, onderdeel F (artikel 5.2)

In het huidige artikel 5.2, eerste lid, wordt verwezen naar artikel 7.4b, wat maakt dat dit artikellid gewijzigd moet worden. Het artikellid wordt niet alleen technisch maar ook redactioneel gewijzigd omwille van de duidelijkheid. In de toekenningsfase – de fase waarin een student studeert – wordt vier jaar toegekend, corresponderend met de nominale duur van een hbo-bacheloropleiding of het geheel van een wo-bacheloropleiding en een wo-masteropleiding. Die systematiek stamt nog van voor de invoering van de bachelor-masterstructuur en is sindsdien niet aangepast. De toekenning wordt in de omzettingfase – de fase waarin de student zijn behaalde diploma bij DUO verzilvert – gecorrigeerd (zie artikel 5.7). Dat wil zeggen dat een associate degree-diploma aanspraak geeft op omzetting van twee jaar prestatiebeurs in gift; een wo-bachelordiploma aanspraak geeft op omzetting van drie jaar prestatiebeurs in gift en een hbo-bacheloropleiding en het geheel van een wo-bacheloropleiding en een wo-masteropleiding aanspraak geven op omzetting van vier jaar prestatiebeurs in gift. Een behaalde meerjarige masteropleiding geeft één, twee of drie jaar aanvullende aanspraak op omzetting van prestatiebeurs in gift.

Door artikel 5.2, eerste lid, te herformuleren wordt deze systematiek, in combinatie met artikel 5.7, duidelijker gemaakt in de wettekst. In de aanhef staat de basis: iedereen krijgt in beginsel 4 jaar toegekend. In onderdeel a wordt beschreven dat voor bepaalde hbo-masteropleidingen aanspraak bestaat op een extra jaar prestatiebeurs. In onderdeel b wordt beschreven dat meerjarige masteropleidingen in het wetenschappelijk onderwijs aanspraak geven op een x aantal maanden extra (aantal studiepunten minus de 60 studiepunten van elke andere masteropleiding, gedeeld door 60 maal 12 = delen door 5). Met deze herformulering zijn geen materiële wijzigingen beoogd.

Artikel II, onderdeel G (artikel 5.2b)

Onder 2. De wijziging beoogt de bedoeling van de wetgever te verduidelijken. Het in de Wet studievoorschot hoger onderwijs opgenomen nieuwe artikel 5.2b van de WSF 2000 is bedoeld als vervanging van het voormalige artikel 5.6, tiende lid, van de WSF 2000. Buiten de wijziging van de samenstelling van de aanspraak (basisbeurs is een lening geworden) was geen materiele wijziging beoogd.

Door de gewijzigde formulering van artikel 5.2b van de WSF 2000, lijkt echter onbedoeld een ander materieel verschil te zijn ontstaan; namelijk dat een student met een handicap of chronische ziekte die is overgestapt naar een andere opleiding een extra jaar prestatiebeurs zou kunnen krijgen, ongeacht het gegeven dat deze student de studie ook zonder de aanwezigheid van een handicap of chronische ziekte niet meer binnen de nominale studieduur had kunnen afronden. (Voorbeeld: als een hbo-student een vierjarige rechtenopleiding doet en na drie jaar stopt en een opleiding Leraar Frans gaat doen, kan hij die opleiding niet succesvol afronden binnen de vier jaar prestatiebeurs waar deze opleiding aanspraak op geeft. De eerste drie jaar van de prestatiebeurs zijn

immers al verbruikt bij zijn rechtenopleiding en de opleiding Leraar Frans wordt niet aangeboden als eenjarige hbo-bachelor. Dat deze student de opleiding niet binnen die vier jaar prestatiebeurs kan afronden is dus veroorzaakt door de overstap van opleiding, niet door het feit dat deze student een handicap of chronische ziekte heeft.) Onder het voormalige artikel 5.6 van de WSF 2000 werd in die situatie geen extra jaar prestatiebeurs toegekend. Met onderhavige wijziging wordt verduidelijkt dat op dat vlak geen wijziging was beoogd in de nieuwe formulering van artikel 5.2b van de WSF 2000 en dat er dus in die situatie nog altijd geen extra jaar wordt toegekend.

Binnen het aantal jaren prestatiebeurs hoger onderwijs valt niet het eerste jaar van de leenfase waarin nog een jaar de ov-studentenkaart als prestatiebeurs wordt verstrekt (geregeld in artikel 5.2, vierde lid).

Onder 1 en 3. Wanneer een student als gevolg van een handicap of chronische ziekte studie-vertraging oploopt, kan hij verlenging krijgen van de prestatiebeurs. Voor een vierjarige opleiding gaat het om een verlenging van 25% (één jaar). Voor de tweejarige associate degree-opleiding betekent een verlenging van 25% dus een verlenging van 6 maanden prestatiebeurs hoger onderwijs. Dit wordt geregeld in het nieuwe tweede lid.

Artikel II, onderdeel H (artikel 5.2c)

In artikel 7.4b van de WHW wordt een nieuw eerste lid ingevoegd met de studielast van een associate degree-opleiding, waarbij het eerste tot en met achtste lid worden vernummerd tot tweede tot en met negende lid. Die wijziging wordt ook in artikel 5.2c doorgevoerd opdat de verwijzing gelijk blijft.

Artikel II, onderdeel I (artikel 5.7)

Onder 1. Er worden twee nieuwe leden ingevoegd over de omzetting van de prestatiebeurs voor een associate degree-opleiding. Omdat de associate degree-opleiding een zelfstandige opleiding wordt, moet die worden ingevlochten in het studiefinancieringsstelsel.

In het nieuwe eerste lid wordt geregeld dat de associate degree-student aanspraak heeft op omzetting van de prestatiebeurs hoger onderwijs in een gift die voor de associate degree-opleiding is bedoeld, dat wil zeggen: twee jaar. Dat is ook thans al het geval (huidige vierde lid), maar die omzetting gebeurt thans alleen op aanvraag. Wel wordt de volledige toegekende reisvoorziening omgezet in een gift.

In het nieuwe tweede lid wordt het zogenoemde "resterend recht" voor een associate degree-student geregeld. Studenten die in minder dan vier jaar een hbo-bachelordiploma of wo-bachelor-én wo-masterdiploma behalen, of die om andere redenen minder maanden prestatiebeurs toegekend hebben gekregen, kunnen hun overgebleven maanden inzetten voor een andere opleiding. Die maanden prestatiebeurs worden dan als gift uitbetaald. Dit is thans geregeld in het tweede lid (nieuwe vierde lid). Voor de associate degree-studenten geldt dat de nominale duur twee jaar bedraagt. Krijgt de student korter dan twee jaar prestatiebeurs uitbetaald, omdat hij sneller dan nominaal studeert of omdat hij minder heeft aangevraagd, wordt het resterende deel van de prestatiebeurs die was bedoeld voor de associate degree-opleiding toegekend in de vorm van een gift.

Onder 2. In het eerste lid wordt door de nieuwe formulering afkomstig uit de Wet studievoorschot hoger onderwijs onbedoeld de suggestie gewekt dat alleen de prestatiebeurs voor de nominale duur van de desbetreffende opleiding kan worden omgezet in een gift. Dat miskent dat de reisvoorziening, verstrekt in de vorm van de prestatiebeurs, wordt toegekend voor de nominale duur plus één jaar, en dus voor langer dan de nominale duur van de desbetreffende opleiding moet kunnen worden omgezet.

Onder 3. In het vierde lid (nieuw), thans het tweede lid, is de verwijzing naar het eerste lid vervangen door een verwijzing naar het derde lid als gevolg van de vernummering. Ook is de verwijzing naar 'accreditatie' gewijzigd omdat die verwijzing als gevolg van eerdere wijziging van de WHW niet meer correct was.

Onder 4. In het vijfde lid (nieuw), thans het derde lid, is de verwijzing naar het eerste lid vervangen door een verwijzing naar eerste en het derde lid als gevolg van de vernummering en het apart positioneren van de associate degree-opleiding.

Onder 5. In het zesde lid (nieuw), thans het vierde lid, is de verwijzing naar het eerste lid vervangen door een verwijzing naar het derde lid als gevolg van de vernummering. Daarmee is bepaald dat een student op aanvraag drie jaar prestatiebeurs omgezet kan krijgen in een gift wanneer hij een

wo-bacheloropleiding heeft behaald. In het huidige vierde lid geldt dat ook – dat het op aanvraag gebeurt – voor een behaalde associate degree-opleiding. Dat wordt vervangen door een automatische omzetting bij behalen van het associate degree-diploma (eerste lid), als gevolg waarvan de verwijzing naar het associate degree-programma binnen de hbo-bacheloropleiding vervalt.

Artikel II, onderdeel J (artikel 5.9)

In artikel 5.9, derde lid, wordt de verwijzing naar artikel 5.7, vierde lid, vervangen door een verwijzing naar het zesde lid als gevolg van de vernummering in dat artikel.

Artikel II, onderdeel K (artikel 6.2a)

Onder 1. Het eerste lid wordt aangepast aan de gewijzigde indeling van artikel 5.2b waarnaar wordt verwezen.

Onder 2. Voor studenten die als gevolg van een handicap of chronische ziekte op grond van artikel 5.2b, tweede lid, zes maanden extra prestatiebeurs hoger onderwijs krijgen toegekend vanwege de studievertraging, wordt ook de kwijtscheldingsregeling van artikel 6.2a opengesteld met een bedrag naar rato van de duur van de verlenging van de prestatiebeurs hoger onderwijs.

Artikel II, onderdeel L (artikel 8.1)

Als gevolg van de wijzigingen in de Wet studievoorschot hoger onderwijs kan op grond van artikel 3.21 studiefinanciering met terugwerkende kracht worden toegekend. Als gevolg daarvan kan de studerende ook met terugwerkende kracht een verhoging van zijn lening aanvragen en is het bepaald dat de studerende met zijn aanvraag afstand doet van zijn recht om het bedrag van de verlaging van de lening alsnog te lenen niet meer juist.

Artikel II, onderdeel M (artikel 12.1b)

Onder 1. In artikel 12.1b, eerste lid, zijn de verwijzingen naar 'accreditatie' en 'toets nieuwe opleiding' gewijzigd omdat die verwijzingen als gevolg van eerdere wijziging van de WHW niet meer correct waren.

Onder 2. Het derde lid wordt redactioneel verduidelijkt, hiermee is geen materiële wijziging beoogd.

Onder 3. Voor zover de oude aangewezen instellingen ook associate degree-opleidingen zouden aanbieden, kunnen die ook met studiefinanciering gevolgd worden. Dit wordt geregeld met de toevoeging van de associate degree-opleiding aan het vierde lid van artikel 12.1b.

Artikel II, onderdeel N (artikel 12.15)

Onder 1. Ten behoeve van de toegankelijkheid van dit artikel is de verwijzing naar een elders bepaald moment van inwerkingtreding vervangen door de betreffende datum.

Onder 2. Artikel 12.15 regelt de vouchers die zijn ingevoerd in het kader van de Wet studievoorschot hoger onderwijs. In de consultatie van de algemene maatregel van bestuur ter uitwerking van artikel 12.15¹⁹ is gebleken dat in de formulering van het wetsartikel onbedoeld het postinitiële masteronderwijs is uitgesloten van het onderwijs dat met een voucher gevolgd kan worden. Dit type onderwijs wordt met deze wijziging alsnog toegevoegd.

Artikel II, onderdeel O (artikel 12.19)

Onder 1. Ten behoeve van de toegankelijkheid van dit artikel is de verwijzing naar een elders bepaald moment van inwerkingtreding vervangen door de betreffende datum.

Onder 2 en 3. De reisvoorziening was onder de oude wetgeving wetstechnisch gezien een onderdeel van de basisbeurs blijkens het destijds geldende artikel 3.6. In de Wet studievoorschot hoger onderwijs is de reisvoorziening, behoudens voor beroepsopleidingen niveau 1 en 2, losgekoppeld van het begrip basisbeurs. In het huidige artikel 12.19 wordt echter niet expliciet verwezen naar het begrip basisbeurs, bedoeld in het oude artikel 3.6. Daarmee lijkt het of de bijverdiengrens ook niet meer geldt als de studerende uitsluitend nog het recht heeft op de reisvoorziening (het eerste jaar na de nominale duur van de opleiding). Dit laatste heeft de wetgever echter niet beoogd. Artikel 12.19 wordt daarom verbeterd. De inwerkingtreding is met terugwerkende kracht om deze onbedoelde uitleg te herstellen.

Artikel II, onderdeel P (Paragraaf 12.3, artikelen 12.22 tot en met 12.25)

Artikel 12.22

In verband met de uitvoerbaarheid wordt in artikel 12.22 geregeld dat de aanvraag voor toekenning van 6 maanden extra prestatiebeurs hoger onderwijs pas kan worden gedaan vanaf 2019. Vanaf dat moment kan het systeem de aanvragen verwerken en kan een toekenning worden gedaan. Dat heeft geen gevolgen voor de aanspraken, omdat studenten die in studiejaar 2018-2019 beginnen er wel van uit kunnen gaan dat zij de toekenning krijgen als zij aan de voorwaarden voldoen, hoewel hun aanvraag en formele beschikking dus nog even op zich moet laten wachten. Zo nodig kan de aanvraag met terugwerkende kracht worden toegekend wanneer die gaat over een periode in het verleden aangezien aanspraak – en dus de verplichting tot de toekenning – wel in werking treedt gelijktijdig met de inwerkingtreding van onderhavig wetsvoorstel.

Artikel 12.23

In de voorgestelde wijzigingen van artikel 5.7 wordt de associate degree-opleiding apart gepositioneerd, waardoor het associate degree-programma dat thans nog binnen de hbo-bacheloropleiding uit het artikel vervalt. Zolang studenten nog associate degree-programma's kunnen volgen, is met het voorgestelde artikel 12.23 geborgd dat zij dat kunnen zonder bestaande aanspraken te verliezen.

Artikel 12.24

Zodra het uitvoeringstechnisch mogelijk is om voor de associate degree-gediplomeerden ambts-halve dat deel van de prestatiebeurs dat bedoeld is voor de associate degree-opleiding om te zetten in een gift zodra studenten dat diploma hebben behaald, wordt met een koninklijk besluit de datum ingevuld in dit artikel. Tot die tijd kan de prestatiebeurs voor associate degree-gediplomeerden alleen op aanvraag worden omgezet in gift. Dat is conform de huidige systematiek en dit kan niet op korte termijn worden gewijzigd.

Artikel 12.25

Zodra het uitvoeringstechnisch mogelijk is om voor de associate degree-gediplomeerden te differentiëren in het kwijtscheldingsbedrag dat in artikel 6.2a is geregeld voor studenten die studievertraging hebben opgelopen als gevolg van een handicap of chronische ziekte, wordt aan associate degree-gediplomeerden een bedrag kwijtgescholden van € 600. Tot die tijd wordt de kwijtschelding opgeschort. Dat wil zeggen: studenten die aan de voorwaarden voldoen hebben aanspraak op die kwijtschelding, maar het wordt pas uitgevoerd zodra dat uitvoeringstechnisch mogelijk is. De extra rente die het gevolg is van die latere kwijtschelding wordt eveneens kwijtgescholden waarmee de kwijtschelding per saldo dezelfde waarde behoudt.

ARTIKEL III. Wijziging van de Wet studiefinanciering BES

Artikel III, onderdeel A (artikel 1.1)

Onder 1. Om verderop in de WSF BES kortweg te kunnen spreken over associate degree-opleiding, wordt een begripsbepaling ingevoegd. In de begripsbepaling komt tot uitdrukking dat het gaat om de associate degree-opleiding die in de WHW wordt geregeld met dit wetsvoorstel en wordt tevens geregeld dat het om geaccrediteerde associate degree-opleidingen moet gaan of associate degree-opleidingen die met positief gevolg de toets nieuwe opleiding hebben ondergaan.

Onder 2. In de WHW wordt met dit wetsvoorstel in artikel 7.3a, tweede lid, onderdeel a, de associate degree-opleiding ingevoegd, waarbij het huidige onderdeel a wordt verletterd tot onderdeel b. Die wijziging wordt ook in de begripsomschrijving van 'bacheloropleiding' doorgevoerd, opdat de verwijzing gelijk blijft. Daarnaast zijn de verwijzingen naar 'accreditatie' en 'toets nieuwe opleiding' gewijzigd omdat die verwijzingen als gevolg van eerdere wijziging van de WHW niet meer correct waren.

Onder 3. In de WHW wordt met dit wetsvoorstel in artikel 7.3a, tweede lid, onderdeel a, de associate degree-opleiding ingevoegd, waarbij het huidige onderdeel b wordt verletterd tot onderdeel c. Die wijziging wordt ook in de begripsomschrijving van 'masteropleiding' doorgevoerd, opdat de verwijzing gelijk blijft. Daarnaast zijn de verwijzingen naar 'accreditatie' en 'toets nieuwe opleiding'

gewijzigd omdat die verwijzingen als gevolg van eerdere wijziging van de WHW niet meer correct waren.

Artikel III, onderdeel B (artikel 2.9)

Aan artikel 2.9 van de WSF BES wordt de associate degree-opleiding toegevoegd als opleiding die aanspraak geeft op studiefinanciering BES.

Artikel III, onderdeel C (artikel 3.2)

Onder 1. Er worden twee nieuwe leden ingevoegd over de omzetting van de prestatiebeurs voor een associate degree-opleiding. Omdat de associate degree-opleiding een zelfstandige opleiding wordt, moet die worden ingevlochten in het studiefinancieringsstelsel.

In het nieuwe eerste lid wordt geregeld dat de associate degree-student aanspraak heeft op omzetting van de prestatiebeurs hoger onderwijs in een gift die voor de associate degree-opleiding is bedoeld, dat wil zeggen: twee jaar. Dat is ook thans al het geval (huidige vierde lid), maar die omzetting gebeurt thans alleen op aanvraag.

In het nieuwe tweede lid wordt het zogenoemde "resterend recht" voor een associate degree-student geregeld. Studenten die in minder dan vier jaar een hbo-bachelordiploma of wo-bachelor- en wo-masterdiploma behalen, of die om andere reden minder maanden prestatiebeurs toegekend hebben gekregen, kunnen hun overgebleven maanden inzetten voor een andere opleiding. Die maanden prestatiebeurs worden dan als gift uitbetaald. Dit is thans geregeld in het tweede lid (nieuwe vierde lid). Voor de associate degree-studenten geldt dat de nominale duur twee jaar bedraagt. Krijgt de student korter dan twee jaar prestatiebeurs uitbetaald, omdat hij sneller dan nominaal studeert of omdat hij minder heeft aangevraagd, wordt het resterende deel van de prestatiebeurs die was bedoeld voor de associate degree-opleiding toegekend in de vorm van een gift.

Onder 2. In het vierde lid (nieuw), thans het tweede lid, is de verwijzing naar opleiding in het hoger onderwijs te onbepaald (daar valt immers ook de associate degree-opleiding onder met ingang van dit wetsvoorstel). Dat wordt om die reden vervangen door een verwijzing naar het nieuwe derde lid.

Onder 3. In het vijfde lid (nieuw), thans het derde lid, is de verwijzing naar het eerste en tweede lid vervangen door een verwijzing naar eerste tot en met vierde lid als gevolg van de vernummering en het apart positioneren van de associate degree-opleiding.

Onder 4. In het zesde lid (nieuw), thans het vierde lid, is bepaald dat een student op aanvraag drie jaar prestatiebeurs omgezet kan krijgen in een gift wanneer hij een wo-bacheloropleiding heeft behaald. In het huidige vierde lid geldt dat ook – dat het op aanvraag gebeurt – voor een behaalde associate degree-opleiding. Dat wordt vervangen door een automatische omzetting bij behalen van het associate degree-diploma (eerste lid), als gevolg waarvan de verwijzing naar het associate degree-programma binnen de hbo-bacheloropleiding vervalt.

Onder 5. In het zevende lid (nieuw), thans het vijfde lid, wordt de verwijzing naar het eerste lid vervangen door een verwijzing naar het eerste en derde lid, waarmee geregeld is dat zowel in het geval van diplomering bij een associate degree-opleiding als bij het diplomeren bij een wo-masteropleiding en een hbo-bacheloropleiding de omzetting plaatsvindt per 1 januari van het jaar daaropvolgend.

Artikel III, onderdeel D (artikel 3.4)

In artikel 3.4, tweede lid, wordt de verwijzing naar artikel 3.2, vierde lid, vervangen door een verwijzing naar het zesde lid als gevolg van de vernummering in dat artikel.

Artikel III, onderdelen E en F (paragrafen 9.1 en 9.2, artikel 9.4)

Zodra het uitvoeringstechnisch mogelijk is om voor de associate degree-gediplomeerden ambts-halve dat deel van de prestatiebeurs dat bedoeld is voor de associate degree-opleiding om te zetten in een gift zodra studenten dat diploma hebben behaald, wordt met een koninklijk besluit de datum ingevuld in dit artikel. Tot die tijd kan de prestatiebeurs voor associate degree-gediplomeerden alleen op aanvraag worden omgezet in gift. Dat is conform de huidige systematiek en dit kan niet op korte termijn worden gewijzigd.

Artikel 9.4 wordt in een aparte paragraaf opgenomen om opeenvolgende overgangsbepalingen per wijzigingswet te sorteren. Om die reden wordt in onderdeel E een paragraafaanduiding ingevoegd voor artikel 9.1.

Artikel IV. Wijziging van de Wet educatie en beroepsopleiding

De associate degree wordt als opleiding omschreven in artikel 1.1, onderdeel m, van de wet. De aanpassing in artikel 8.1.1 van de Wet educatie en beroepsopleiding hangt daarmee samen. Inhoudelijk wordt deze bepaling niet gewijzigd. Een student in een associate degree-opleiding, die gedeeltelijk op een mbo-instelling wordt uitgevoerd, hoeft, net zo min als een student in een Ad-programma dat hoefde, niet door een mbo-instelling als deelnemer te worden ingeschreven om gebruik te kunnen maken van de onderwijsvoorzieningen van die instelling. Ook voor hem volstaat inschrijving bij de hbo-instelling.

Artikel V. Wijziging van de Wet op het onderwijstoezicht

De aanpassing in artikel 24I, onderdeel g, van de Wet op het onderwijstoezicht hangt samen met het vervallen van artikel 7.10b in de wet. De verwijzing naar die bepaling in de omschrijving van het begrip afsluitend examen kan daarmee worden geschrapt.